

10 jaar columns
voor Konfrontatie

krijgsmacht
raketschild
wapenhandel
oorlog en ellende

oktober 2006 / augustus 2016

Martin Broek

Inhoud

2006

1 Verkiezingen: Joint Strike Fighter	4
--------------------------------------	---

2007

2 De laatste oliebol (wensen voor 2007)	5
3 De telefoon (over een granaatwerper met splitterwerking)	6
4 Nieuw optimisme (piraterij)	7
5 Krommebaan in het materieelbeleid	9
6 SDI weet je nog?	10
7 Wegennet, waskracht of slagkracht	11
8 Capitalism Everywhere	12

2008

9 NATO Grand Strategy: de strijd van de rede tegen de reddelozen	14
10 Morgen	16
11 Goed voor lijf en geest?	17
12 Gijzeling als Practical Joke	18
13 Amerika aan de ontbijttafel	19

2009

14 Gefragmenteerde gedachten	21
15 10% eraf?	23
16 Humor van de verliezer	24
17 Katten, honden, een beer en een muis; het regent geen raketten	26
18 De verkeerde column	28
19 Chinees voor beginners	30

2010

20 Davids	32
21 Nederland en de dreiging van Venezuela	34
22 Griezelen	36
23 De macht controleren	38
24 Amerikaanse armen rijken ver; Wenselijke machtspolitiek?	40
25 wikileaks : Zwembaden vol informatie	42

2011

26 Geachte PVV-stemmer	44
27 100ste vrouwendag; Aghanistan	46
28 Deuk in JSF-frame	48
29 Mastodonten in de haven	50
30 Gebruikt papier uit Tripoli	52
31 De journalist als Alpinist: datajournalistiek	54

2012

32 Versleutelen en tappen	56
33 Militaire operaties: hou ze klein en onzichtbaar	58
34 Hollands next top obbyist	60
35 Buurtgeschiedenis met elan	62
36 Nobelprijs voor wapenhandel	64
37 Chaos in Mali; collateral damage van de oorlog in Libië	66

Tien jaar lang columns voor een links blog. Het begon vlak voordat ik naar de SP ging. Het laat zien wat me het afgelopen decennium bezighield. Meestal waren dat kwesties van oorlog en vrede, maar ook het fietsen en de buurtkrant komen aan de orde. Speciale troepen, wikileaks, wapenhandel en Noord-Afrika en het Nabije Oosten dat zijn de trefwoorden.

De periode voor 2006 stond ruim een decenium in the teken van Indonesië, maar dat land kom je in dit overzicht nauwelijks tegen. Ik las de teksten met plezier terug. Accenten zou ik anders zetten. Een enkele tekst zou ik inslikken en niet meer schrijven.

2013

38 Tom en Dick klagen	68
39 Bernhard Bommenwerper	70
40 Gerommel in de woestijn; Mauritanië koopt wapens	72
41 Syrië: Illegale wapenhandel legaal gemaakt	74
42 Voor of tegen: Mali en Joint Support Ship	76
43 In het Westen van Afrika	78

2014

44 Oefeningen en wapenhandel	80
45 Nederlandse 007 apparatuur; Koninklijke Ten Cate	82
46 Gouden Driehoek van de Defensie Industrie Strategie	84
47 Wapenembargo Europa – Rusland	86
48 De week in wapenhandel; de keizer is naakt	88
49 Het lijkt wel wapenbeursseizoen	90

2015

50 Libië en wapens	92
51 Libië verdient echte wapenbeheersing	94
52 Aandeelhoudersvergaderingactivisten	96
53 Armoedebestrijding en militaire uitgaven	98
54 Ongelijksoortige ruil	100
55 De mens als wapen	102

2016

56 Bedragen voor actie	104
57 Vrouwendag voor vrede; feminisme, vrouwen en gevechtsfuncties	106
58 Militair keynesianisme: staal en oorlog	108
59 Turkse repressie met onze wapenonderdelen	110
60 Militair ecosysteem en de vierde industriële revolutie	112

Achterpagina	114
--------------	-----

1

De verkiezingen: de Joint Strike Fighter

Het is maar wat je belangrijk vindt. Nog meer wapens of ... er is zoveel te kiezen. Voor PvdA, SP, GroenLinks en zelfs D'66 is het duidelijk geen deelname aan de ontwikkeling van de JSF. CDA, VVD, LPF, Christen Unie en SGP zijn voor de bodemloze put.

Half oktober kwam de Rekenkamer met een rapport over de aanschaf van het nieuwe gevechtsvliegtuig voor de Nederlandse luchtmacht. Uit de tekst van het begeleidende persbericht:

Stand van zaken financiële risico's rond JSF

Nederland loopt financiële risico's met deelname aan de ontwikkeling van de Joint Strike Fighter. Het is niet mogelijk om de kostprijs per toestel te berekenen. Sinds 1996 zijn de ontwikkelkosten met ruim 80% gestegen. Nu ontbreekt het inzicht in de verdere kostenontwikkeling nog steeds, omdat 65 % van de testfase nog moet worden uitgevoerd. In 1999 berekende het Ministerie van Defensie dat het project minimaal 10 miljard gulden (ruim 4,5 miljard euro) zou kosten bij afname van 114 toestellen. De laatste berekeningen, gebaseerd op 85 toestellen gedurende 30 jaar, zijn 14,6 miljard euro. Maar dit zou ook hoger kunnen uitvallen. Dit blijkt uit een monitoringsrapport dat de Algemene Rekenkamer vandaag naar de Tweede Kamer stuurde.

Overigens doet de Algemene Rekenkamer geen uitspraak over 'wel of niet doorgaan met de JSF'. Dat hoort de Algemene Rekenkamer ook niet te doen; het is aan de politiek om hierover te besluiten.

Gerust stellende gedachte dat we een nieuwe Regering kunnen kiezen. Het is immers nog al wat het aantal aan te schaffen vliegtuigen neemt af met een kwart van 114 naar 85 en niettemin verdrievoudigt de prijs. Als Albert Heijn zo zijn prijzen zou bepalen had het de supermarktoorlog al lang verloren van Super de Boer.

Halverwege de jaren negentig stelde toenmalig staatssecretaris voor Defensie Gmelich Meijling dat Nederland op de trein moest springen die het JSF-project volgens hem was. Nu lijkt het eerder zaak een noodrem te zoeken om de bodemloze put te vermijden.

Mijn eerste Konfrontatie column, Oktober 2006

Met link naar Bob Fosko's JSF-versie van Paranoid van Black Sabbath

De laatste oliebol

Het nieuwe jaar kan beginnen. Maar ik heb geen zin. Het vuurwerk heeft de overgebleven muizenissen van het vorige niet uit mijn hoofd weten te knallen en ze zijn ook niet verdronken in alcohol of top 2000. Ik plak er een week aan om te mijmeren en mopperen over 2006. Dan kan ik daarna fris het nieuwe jaar instappen. 2006 had beter gekund. Tenslotte joeg de regering Balkenende nog een paar kostbare wapen-besluiten door de Kamer.

Acht dagen voor de verkiezingen zette de regering de tegenstanders van de aanschaf van Amerikaanse gevechtsvliegtuigen verder voor het blok. Het JSF-project is nu al een debacle, maar rommelt toch rustig verder, met dank aan beslissingen als deze. In 1999 werden de kosten nog geraamd op 10 miljard euro. In 2006 al op 14,6 miljard euro, een toename met maar liefst 46% en dat voor een kabinet dat zo prat ging op een lage inflatie. Voor dat geld krijgt Nederland ook nog eens een kwart minder bommenwerpers, geen 114 maar 85. Voormalig rijksschatkistbewaarder Zalm was geen fan van deze sprong in het financiële duister, tenminste als we Bart Tromp mogen geloven. Gelukkig is het nog steeds mogelijk van de rijdende trein af te springen, aldus de Rekenkamer. (JSF rap. september 2006, p. 9)

Een maand voor de JSF-beslissing krijgt scheepswerf de Schelde een vergunning voor een levering van oorlogsschepen aan Indonesië. De Schelde is sinds enige jaren in handen van Kommer Damen. (Hij nam de werf voor één euro over van de Zeeuwse en nationale overheid.) Het gaat om een levering met een waarde van een miljard euro. Dat hoeft Nederland niet te betalen, maar daar mogen de Indonesiërs voor opdraaien. Als het goed is betaalt Jakarta de schepen, maar voor het geval dat zijn de financieringsrisico's gedekt door de overheid in Den Haag. Als de Indonesiërs niet betalen dan zal de Nederlandse belastingbetaler dat moeten doen. Ondernemen zonder risico. Tot op het einde is volgehouden dat de schepen bedoeld zijn voor nobele kustwachttaken (aanhouden piraten, houtsmokkelaars, illegale vissers e.d.) en niet voor gevechtshandelingen zoals kustbombarmenten. „Nee daar zijn ze veel te klein voor”, zo verklaarde minister Bot, met de stelligheid van een admiraal, tijdens het slotdebat over de levering. Kort daarvoor, in juli 2006, zag Robert Fisk een Israëliisch patrouilleschip van de Hetz-klasse (de helft kleiner dan de schepen van Damen) Beiroet vanuit zee bombarderen met exact hetzelfde type kanon, van Italiaanse makelij, alsdat op de schepen voor Indonesië komt te staan. Over die deprimerende oorlog in Libanon heb ik het nog niet gehad; een groot deel van de bewapening gaat via Nederland naar Israël, maar daar is weinig aan te doen, Nederland controleert geen exporten van bondgenoten die Nederlandse (lucht) havens passeren. Logisch toch?

Geld over de balk gooien, een arm land peperdure oorlogsschepen verkopen, feiten negeren en dat alles met een houding alsof het zo hoort. Toch alvast een paar wensen voor het nieuwe jaar:

- De PvdA houdt woord en gaat tegen de JSF inknallen.
- Landen worden niet meer verleid tot Cenu-nog-voordeliger, wapenaankopen, die uiteindelijk klauwen vol geld kosten.
- Doorvoer van wapens en munitie naar conflictgebieden en dictaturen wordt gestopt.

Hopelijk moet ik volgend jaar januari een heel ander lijstje maken.

De telefoon

Ziek kom ik mijn bed uit. De kinderen en mijn vriendin hebben al gegeten. Ik probeer ook wat binnen te krijgen. Dan gaat mijn mobiel. Het is X.

Ik heb X al in geen jaren meer gesproken. Zonder verdere introductie steekt hij van wal.

"Nederland heeft een automatische granaatwerper gekocht, bedoeld om het Afghaanse verzet uit te roeien."

'Hallo zeg', denk ik, 'van dik hout zaagt men planken'.

"De granaten verspreiden scherven en daardoor zal de burgerbevolking ook omkomen," zo gaat X verder. "Het is niet de bedoeling dat de buitenlandse troepen veel burgerslachtoffers maken," stel ik ter nuancering, "ze kennen ook de boekjes over de vis en de vijver."

"Ja de harts and minds," is de reactie aan de andere kant, "maar daar snappen ze toch te weinig van om die te winnen."

De volgende dag, nog niet echt beter, surf ik over het internet opzoek naar die automatische granaatwerper, de AGW, die het Nederlandse leger heeft aangeschaft. Defensie-info schrijft:

"De nieuwe AGW kan 350 schoten per minuut lossen. De granaten die ermee worden afgeschoten hebben binnen een straal van zes meter een dodelijke werking; binnen 25 meter veroorzaken ze verwondingen."

"Niet gering," denk ik.

Op de site van Heckler & Koch, de producent van het wapen, lees ik dat hij los, maar ook gemonteerd op voertuigen, helikopters en patrouilleschepen dienst kan doen en de bijpassende munitie tegen personen een 'Splitterwirkung' heeft. Het klinkt bijna vriendelijk in het Duits.

Luchtbombardementen in de strijd tegen de taliban (Taliban is een soort containerbegrip aan het worden voor iedereen die, om welke reden dan ook, gewapenderhand van de buitenlandse troepen af wil, maar dit terzijde) leiden regelmatig tot burgerslachtoffers en verwoeste akkers.

Inderdaad een contraproductieve bijdrage bij het winnen van harten en geesten. Het cynisme van deze laatste zin drong ook bij mij niet gelijk door.

De tabilban strijders verschuilen zich vaak tussen de burgers en vallen vanuit die positie ook de interveniërende troepen aan. De AGW met munitie met scherfwerking, dodelijk in een straal van zes meter zal er raad mee weten. Ook bij de inzet hiervan zijn burgerslachtoffers vervolgens niet uit te sluiten. De verwijten zullen dan bijna vanzelfsprekend naar de Taliban gaan, die zich van een dergelijke laffe tactiek bedienen om zich tussen burgers te verstoppen. Het is niet eerlijk, maar oorlog.

De middag voor het telefoontje met X belde iemand van een milieu, mensenrechten en ontwikkelings NGO met de vraag: "Weet je of Nederland al gebruik maakt van milieuvriendelijke munitie, zoals een Britse wapenfabrikant (BAES) die produceert?"

Ik knijp in mijn arm. Is dit een koortsdroom. Nee ik ben nog wakker. Het is echt. Ik zal deze vraag door moeten spelen naar Heckler & Koch, de Duitse wapenproducent: "Kunnen jullie de AGW voorzien van Munition mit Splitterwirkung die goed is voor mens en milieu?"

Nu duik ik, wel met koorts, mijn bed in om verder uit te zien.

Het nieuwe optimisme 4

Doorgaans schilder ik worst case scenario's om redenen te geven waarom een bepaalde wapenleverantie niet door moet gaan. Achteraf gelijk krijgen is daarom niet alleen weinig bevredigend, het is meestal niet best. Positieve kleuren zitten ook op mijn palet, maar die worden door de voorstanders van de wapenleveranties vaak als lief en naïef gelijk naar de prullenbak verwezen, omdat zachte heelmeeesters stinkende wonden maken en wapens toch echt noodzakelijk zijn, zo stelt men dan, om een land of regio veiliger te maken.

Veiliger voor wie, is een vraag die daarbij niet of nauwelijks een rol speelt. Meestal gaat het om veiligheid voor ons hier in Nederland, voor onze troepen, voor onze handel e.d. Onze handel, en onze opvarenden speelden ook een argument bij de grootste Nederlandse wapenleverantie aller tijden, de vier korvetten voor Indonesië. Alle betrokkenen -PvdA, regeringspartijen, banken en bedrijven- waren het er over eens: de piraterij in de Straat van Malakka moest worden beteugeld en de Schelde kreeg het groene licht. Vlak daarvoor werden de eerste scheuren in deze nobele legitimatie al zichtbaar. Het blad voor de nautische wereld, *Maritiem Nederland*, berichtte dat de piraterij in de zeestraat tussen Maleisië, Singapore en Indonesië afnam. De Nederlandse overheid wist nog wel een bron van stal te halen die het tegendeel beweerde, maar afgelopen maand kwam zelfs het Amerikaanse weekblad *Defense News* met het bericht dat de dreiging in de Straat sterk afneemt. Al veel eerder werden de alarmerende berichten genuanceerd door de Zuidoost Aziatische pers, die vond de veel geuite link tussen piraterij en terrorisme overdreven, een percentage van minder dan 0,01% van de schepen die (doorgaans zeer licht) werden aangevallen niet echt schokkend en bovendien vermoedde dat piraterij een argument voor Westerse militaire aanwezigheid betrof. In een tijd dat falende staten kunnen rekenen op een opgelegde militaire helpende hand - zeker als ze een strategisch, politiek en economische belang hebben - is het geen pretje om in één adem met de zorgelijke situatie voor de Somalische kust genoemd te worden.

De Nederlandse marineschepen zijn al overbodig voordat ze arriveren. Goed nieuws, maar niet opgepikt door de pers. Hopelijk hebben ook de andere grote wapenleveranties, daarvan zijn er steeds meer, zo'n mooi effect. Nederlands grootste wapenproducent zit in de lift en ook de Nederlandse overheid timmert lekker aan de weg. Nederland vestigt zich steeds steviger in de wereldwapenhandel top-10.

Chili is een belangrijke klant voor Nederlandse tweedehandsjes (zie: [Nederlandse wapenleveranties aan Chili, Mark Akkerman](#)). Eind april arriveerde het vierde Nederlandse fregat in Chili. Ondanks dreigende taal van buurland Peru geen enkele reden je zorgen te maken.

6 mei 2007

7

De 290 miljoen euro die Chili voor de vier schepen neer moet tellen zijn te verwaarlozen. De twintig procent van de bevolking die het met 4% van het Chileense BNP moet doen, zou daar vast anders over denken, maar je kan als Nederlandse overheid niet overal rekening mee houden. Bovendien zeg nu zelf, vrijwel alle antiwapenhandel activisten maken zich er ook geen zorgen over, die richten hun vredespijlen op vieze wapens zoals clustermunitie en geweren. Een tank, gevechtsvliegtuig, raketschild, of oorlogsschip is veel te gewoon.

Er zijn ook mensen die moeilijk doen over de 100 Leopard tanks die Nederland onlangs aan Canada verkocht. Samen met het leasen van 20 Duitse Leopards hangt daaraan een prijskaartje van 650 miljoen euro. Canada wil de tanks inzetten in Kandahar om de troepen beter beschermd op te laten treden. Met een Leopard rijd je een Afghaans huis aan barrellen, je schiet er een paar tegelijk tegen de vlakte en de inzet ervan is je reinste militair machtsvertoon en het zoveelste voorbeeld dat de opbouw ingeruild wordt voor een steeds gepantserde gevechtsoptreden. Dit is een misvatting, zo werd me verteld door een deskundige, tanks kunnen vreedzaam als schild worden ingezet; ze rijden ergens naar toe en erachter lopen de vredessoldaten goed beschermd naar hun doel. Of je hoeft maar te ronken, nog niet eens te schieten, of de vijanden vluchten al weg nog voordat er een schot is gelost (vergelijk de soortgelijke, maar minder rooskleurige, inzet van de F-16's bij de treinkaping bij de Punt).

Nog meer goed nieuws dus. Het zwaarste landwapen, de main battle tank, is een schild voor mensen die de vrede bewaren, het volstaat om heel hard rooooooahrrrr te laten horen en vijanden verdwijnen als sneeuw voor de zon. Het zal steeds beter gaan in Afghanistan.

Was het maar waar, hoop ik heel naïef, tegen beter weten in.

Krommebaan in het materieelbeleid

5

Afgelopen maandag kwam minister van Defensie, Middelkoop, met zijn oplossing voor een drietal problemen.

Probleem 1: de interventie in Afghanistan vreet het Nederlandse leger op

Probleem 2: het geld is op

Probleem 3: Defensie weigert de ambities te verlagen naar een betaalbaar niveau.

Van Middelkoop laat het leger niet langer verslijten. Hij houdt zelf opruiming. Dan kunnen de spulletje ook niet verslijten en brengen toch nog wat op. Logische gedachte. Zo gaan van de overgebleven 88 Leopard-tanks 28 stuks de deur uit, voor achttien van de negentig F-16's wordt een nieuwe bestemming gezocht en van het krommebaan-geschut, de pantserhouwitsers PzH2000, gaan er al weer 24 afgestoten worden. De week nadat het Nederlandse geschut uitgebreid de pers haalt, omdat het kanon is ingezet bij beschietingen tijdens de strijd in Chora, blijkt dat Nederland van de oorspronkelijke bestelling van 57 stuks nog maar vijftien kanonnen overhoudt. Ze zijn door de producent nog niet eens allemaal in Nederland bezorgd, als er al weer 42 worden afgestoten. Voor een interventie in het hoge geweldspectrum is dit blijkbaar genoeg. In Afghanistan worden er drie ingezet. Vorig jaar pompten ze voor het eerst hun granaten het slagveld op en in de afgelopen periode tijdens de gevechten in Chora schoten ze vanaf 30 kilometer afstand de vechtende troepen te hulp. De PzH haalt met de laatste inzet YouTube zelfs ('Dutch artillery pounding taliban positions'). Het filmpje wordt overgenomen op talloze websites.

President Karzai was niet zo blij met de Nederlandse inzet. "Kan het wat voorzichtiger," zo stelde hij. Gelijk zat Eimert op de kast, je kan je dat nauwelijks voorstellen, de minister van Defensie is een keurig en rustig heerschap, maakt soms een foutje, maar is geen straatvechter. Toch haalde hij meteen krachtig uit naar de Afghaanse president die het gewapende paard in de bek durfde te kijken en wat aan te merken had op de hulp van de Nederlanders. "Karzai is niet op de hoogte van de modernste techniek," stelde Middelkoop. "Onze pantserhouwitsers is een precisiewapen," zo stelde de baas van de troepen.

Kan best zijn maar op een afstand van 30 kilometer kan zelfs een kleine afwijking het verschil maken tussen het treffen van opposering militant forces (OMF, zoals de tegenstanders in Afghanistan lekker vaag heten) en een onmiskenbare burger. Daar waarschuwde Karzai tegen. Hij moet de buitenlandse invasie verkopen aan zijn bevolking en dat wordt niet gemakkelijker als er tientallen burgerslachtoffers vallen. De reactie van Middelkoop was op zijn beurt weer bedoeld voor ons. Dat de opbouwmissie een vechtmisssie is daar is iedereen wel van overtuigd, maar dat de hulp gepaard gaat met disproportioneel veel burgerslachtoffers dat moet weggepoetst worden.

Er wordt een heel scala wapens ingezet. Maar de inzet van drie stuks houwitsers is genoeg om de wereldpers te halen. Toch gaan er 42 in de verkoop. Maar wie wil ze hebben? Australië overwoog achttien van de Nederlandse houwitsers aan te schaffen, maar deze week werd bekend dat ze liever voor een ander type gaan (JDW 04/07/07). Het is een zwaar Kampwapen voor het hoge geweldspectrum, waar de vorige minister van Defensie volop aan deel wilde nemen en zijn wapenaankopen op richtte. Niet veel landen kunnen zo'n wapen gebruiken. Als Nederland de wapens al kan verkopen zullen ze tegen een lagere verkoopdan kostprijs de deur uit gaan. Steeds minder kritisch kan men dan zijn ten opzichte van potentiële klanten. De overheid is al de grootste wapenhandelaar van Nederland en zal dat nog een tijdje blijven. Nederland kan door de verkopen wel mee blijven vechten in Afghanistan. 'Karzai we stay,' is de boodschap die de verkoop etalage van Defensie uitstraalt.

7 juli 2007

9

Foto: Nederlandse PzH 2000 vuurt op Taliban in Chora op 16 juni 2007.

6 SDI, weet je nog?

In 1988 is de zogenaamde Strategic Defense Initiative Organisation (SDIO) opgericht. SDI het is een afkorting uit lang vervlogen tijden. Star Wars werd het door de vredesbeweging genoemd en het was een plan van Ronald Reagan en de zijnen om een geldverslindend project op te zetten om in de ruimte oorlog te kunnen voeren.

SDIO bestaat nog steeds. Sterker nog het komt van drie tot zes september bij elkaar om te confereren over Ballistic Missile Defence. Want zo heet Star Wars twintig jaar later. De bijeenkomst zal plaats vinden in Maastricht. Boeing steunt de organisatoren, met wat is onduidelijk, maar de luchtvaartreus zal wel voor de kosten opdraaien, want we zijn er op de wereld voor mekaar, zo helpen wij elkaar. Zo gaat dat tussen militairen, industrie en politiek. In het verleden noemde we dat Militair Industrieel Complex, maar dat klinkt zo jaren zeventig. Het programma is dan wel samengesteld door de grootste wapenfabrikanten in de wereld, terzijde gestaan door ambtenaren van de ministeries van Defensie van Australië, Duitsland, Frankrijk, Israël, Italië, Japan, Nederland en het Verenigd Koninkrijk en een Nederlandse luchtmacht officier, maar MIK, met een K is uit de tijd en met een C ook. Het is gewoon een vakbeurs voor raketschilddeskundigen met verschillende achtergrond disciplines. De Nederlandse Inschakeling Industriële Defensieopdrachten (de engeltalige naam bekt net iets gemakkelijker: Netherlands Defence Materiel Organisation) is gastheer van het evenement.

10

Als defense met een S wordt geschreven is het Amerikaans en dat is deze multinational Ballistic Missile Conference in het Maastrichtse MECC zeker ook. Dat blijkt alleen al uit de opzet van de veiligheidsmaatregelen. Wel een op het internet vindbare uitnodigingsbrochure, maar verder moet alles zoveel mogelijk stiekem. Uit de uitnodiging: "Non-US delegates must demonstrate national authority/support to gain access to the conference through the U.S. foreign visit request process described in this brochure. Persons will not be allowed to participate in the restricted elements of the conference if they do NOT have clear national endorsement of their individual authority to receive U.S. SECRET information or its national equivalent, including NATO SECRET." *

Wat mogen deze uit een James Bond film weggelopen bezoekers dan in Maastricht doen? Ze mogen oorlogje spelen op een simulator. Je eigen effectieve verdediging opzetten door het gebruik maken van wapens op zee en land. *"Assisted by experienced wargame engineers, you'll fight the simulated ballistic missile battle as either a firing unit commander or as a higher headquarters commander controlling the units assigned to you."* Een 'jongensdroom' gaat in vervulling. Koude Oorlogje spelen aan de voet van de Sint Pieter, wow! Daarnaast heel veel, echt heel veel en zware werkgroepen, over bijvoorbeeld 'Rocket Motors Burning Gelled Propellants for BMD Interceptor Kill Vehicles'.

In de trein waar ik dit conferentieprogramma las nam ik ook het Nederlandse blad Armex; 'op de bres voor de KL [Koninklijke Landmacht]' door. Ook hier raketschildbe-richten. Nederland heeft nog geen kill vehicle, maar wel de modernste Patriot raketten en zeer goede volgradar van een Hengeloos bedrijf en die zouden samen als onderdeel van het raketschild ingezet kunnen worden, aldus dit Defensieblad.

Iedereen dacht dat de tweederangs cowboyfilmheld helemaal gek was, maar Reagan koos uiteindelijk voor een vlucht naar Reykjavik en sprak met Gorbatsjov over kernontwapening. De dooi in de Koude Oorlog begon eventjes. Hoe we de helden van de nieuwe Koude Oorlog zover krijgen ik weet het nog niet. Dat het belangrijk is om deze congsi tussen het MIC uit de VS en Europa aan te pakken lijkt me evident. Wie de oplossing heeft: wint een Senseo koffiezetapparaat.

Wegennet, waskracht of slagkracht

7

Er is een krant in Nederland zonder redactioneel beleid. Tenminste de ene dag is het beleid progressief of vredelievend, de andere dag wordt de voorpagina omgetoverd tot een pamflet voor meer troepen naar Afghanistan en verlenging van de missie. Het gaat om Dagblad de Pers. Als krantje erbij doet het mij wel goed, de dagelijkse verrassing in de trein.

Deze week krijgt de infrastructuur in de VS, een forse onvoldoende op pagina 9. Instortende bruggen en een falend elektriciteitsnetwerk, zomaar wat voorbeelden uit het land van de onbegrensde mogelijkheden. De oorzaak wordt door De Pers gezocht in de torenhoge uitgaven voor Defensie: "De Verenigde Staten geven ongeveer evenveel geld uit aan defensie als alle andere landen van de wereld samen." Het is het onderdeel van de rijksbegroting waarop niet wordt bezuinigd. Vorige week las ik elders dat de staatsschuld inmiddels 9,1 biljoen oftewel 9.100 miljard dollar is. Dat is niet alleen een gevolg van de grote militaire uitgaven, inkopen van privé soldaten bij Halliburton en Blackwater, wapens van Lockheed Martin en Boeing, maar deze uitgaven springen wat mij betreft het meest in het oog.

De enige actuele aanleiding voor de schrobbering in De Pers aan het adres van de VS die ik kon vinden was een rapport van de VN uit 2005 dat niet eens met name wordt genoemd, maar na even Googelen het UNDP Human Development Report 2005* blijkt te zijn. Kortom geen actueel artikel, maar toch veel frisser dan artikelen waarin de feiten van de vorige dag zijn verwerkt. Terug naar Nederland. Aanstaaende maandag staat het personeelsbeleid van Defensie op de agenda van de Tweede Kamer. Voorspelbare onderwerpen zijn het falende computer systeem SPEER, meer geld voor onze jongens en meisjes, en een beter uitzendbeleid.

Een onderwerp dat zeker aandacht zal krijgen is het verschil dat binnen Defensie wordt gemaakt tussen mannen en vrouwen met kleine kinderen. Vrouwen met kinderen onder de vier jaar worden vrijgesteld van uitzending. Voor mannen geldt deze regeling niet. Angelien Eijssink (PvdA) en Krista van Velzen (toevallig twee vrouwen?) kaarten dit vorig jaar aan en vonden een meerderheid voor het gelijktrekken hiervan. Er zijn veel argumenten om dit te doen. Kinderen van militairen hebben recht op een moeder én een vader. Vrouwen met kleine hummels onder de vier kunnen wel wat hulp in de huishouding van hun mannelijke partner gebruiken. Voor die mannen zelf is het ook niet slecht om hun kinderen, die zich iedere dag ontwikkelen, te zien opgroeien. Ook Defensie kan er baat bij hebben. Nu kappen veel jonge vaders met hun militaire loopbaan. Eén argument dat wordt gebruikt om de regeling niet in te voeren is: "Als de mogelijkheid bestaat en ik wil wel mee op missie dan krijg ik thuis ruzie." Kortom meer loyaliteit voor de baas, Defensie, dan voor het eigen gezin.

Onlangs verscheen een studie gedaan in opdracht van het ministerie van Defensie dat gelijkschakeling niet mogelijk is. Er moeten dan 4900 extra militairen bij en dat is niet haalbaar. Staatssecretaris Van der Knaap, ooit nog eens heel hoog geëindigd aan de meetlat van Ciska Dresselhuys, mag zich graag de rol van een geëmancipeerd politicus aanmeten, maar als het erop aan komt gaat slagkracht, boven waskracht.

Overigens zou het wat mij betreft 't beste zijn als maandag een motie voor het terugtrekken van de troepen uit Afghanistan de meerderheid zou halen. Goed voor begrotingstekorten in de VS en bij het Nederlandse leger, goed voor vaders moeders en hun kroost, goed voor soldaten die nu met gevaar voor eigen leven en geestelijke gezondheid de NAVO overeindhouden en burgers doden, beter voor de Afghanen die al jaren van oorlog in oorlog rollen, en nu weer niet geholpen worden. Ben benieuwd of De Pers er nog wat mee doet.

2 november 2007

11

noten:* HDR 2005, pagina 12. Bij het nalezen blijkt het uit zijn context gerukt en niet over de VS te gaan, maar een kniesoor die daarop let. Hierbij: "Development in poor countries is the front line in the battle for global peace and collective security. The problem with the current battle plan is an overdeveloped military strategy and an underdeveloped strategy for human security."

Capitalism everywhere

De discjockey van dienst tijdens de top-2000 draaide speciaal voor de troepen in Uruzgan 'Bright side of the road' door Van Morrison (nr. 773). Dat de kant van de weg in Uruzgan een weinig amusante betekenis heeft, drong blijkbaar niet door tot vrolijke Frans uit Hilversum. De solidariteit strekt zich uit over holle frasen, kennis van de situatie en de bermbom hoort daar niet bij.

Niet alleen vanwege het directe verband, ook in het algemeen doet 'de bright side' geen recht aan de situatie binnen het Nederlandse leger. Defensie heeft een groot deel van haar wapens in de verkoop gezet om de missie in Uruzgan financieel vol te kunnen houden. De uitstroom van soldaten is groter dan de instroom en dat al jaren. Resultaat vijftien procent van de vacatures zijn niet gevuld. Discjockeys zijn enthousiaster over Defensie dan de militairen zelf, blijkt. Defensie heeft al overeenkomsten gesloten met Sociale Zaken en Onderwijs om de instroom te vergroten. Onderzocht wordt of het soelaas biedt jongeren met een instabiele gezinssituatie 24-uursopvang te geven, met het doel een verhoogde instroom vanuit deze groep.

12

Een andere werkwijze om de personeelstekorten op te lossen is het inhuren van personeel van civiele ondernemingen die militaire taken verrichten. Deze bedrijven worden doorgaans Private Military Companies (PMC's) genoemd. Blackwater is na het schandaal van een paar maanden geleden de bekendste. Nederlandse officieren staan niet te juichen over de huur van deze diensten. Logistieke en militaire taken worden *"daadwerkelijk verzorgd door de firma's Haliburton en Blackwater ... met de bekende bloedige missers. (...) samenwerking met dit soort firma's ondergraaft het draagvlak voor de missie in de eigen maatschappij en bij de militairen. (...) Tenslotte kent de inzet van civiele firma's (voor bijvoorbeeld onderhoud) in crisisgebieden zo zijn beperkingen; zo wilde Fokker geen onderhoud uitvoeren aan de F-27 in het gevaarlijke Cambodja (1991)"*, aldus een redactioneel artikel in Carré, het maandblad van de Nederlandse Officieren Vereniging. Ook in een recent door de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) gepubliceerd rapport ('De inhuur van private militaire bedrijven een kwestie van verantwoordelijkheid,' nr. 59, 12/2007) komt de onbetrouwbaarheid van de civiele bedrijven voor militaire diensten aan de orde. Ze vallen niet onder de krijgstucht, ze kunnen taken weigeren en in het heetst van de strijd zijn ze eerder een blok aan het been dan een hulp.

Desondanks neemt het uitbesteden van militaire taken steeds grotere vormen aan. In Irak zitten er momenteel 180.000, waarvan 30.000 gewapende beveiligers. Jaarlijks geven zowel het Pentagon als het State Department 4 miljard dollar uit aan PMC's. Nederland huurt steeds meer civiele bedrijven in voor taken in Afghanistan, waaronder bijvoorbeeld DynCorp, het bedrijf dat vooral bekend is geworden van het platsproeien van de cocavelden in Colombia en in Bosnië door illegale wapenhandel en handel in vrouwen en kinderen.

In het AIV-rapport staat ook de belangrijkste kritiek op het privatiseren van het militaire bedrijf, nl.: *"Contractors zijn er in de eerste plaats op uit om hun aandeelhouders tevreden te stellen en niet om louter een hoger politiek belang te dienen. Integendeel, de private militaire industrie gedijt juist bij internationale spanningen,"* aldus het AIV.

Eimert van Middelkoop verwoorde een paar jaar geleden op een bijeenkomst van het IKV ook zijn bedenkingen tegen de inzet van PMC's. In een Engelstalige toespraak stelde hij: *"Capitalism is everywhere. Even in places or institutions where, by definition, you would not expect it. Now it seems even a threat for one of the basics in international political life: the Weberian notion of the monopoly of the legitimate use of violence that belongs to the state. Much of this monopoly no longer resides with the state in many countries of the so-called Developing World. The privatisation of warfare has for some time emerged as a force in regional security. It even presents itself as an alternative for the traditional role of the international peacekeeper from institutions like the UN,"* volgens de huidige Minister van Defensie.

Niet alleen Weber ook de apostel Paulus was hier helder in en bevooroordeeld als ik ben lijkt mij die eerder het pad van Eimert te kruisen. In zijn brief aan de Romeinen (13:3-4) schrijft Paulus: *"Wie doet wat goed is heeft van de gezagsdragers niets te vrezen, alleen wie doet wat slecht is. U wilt niets van de overheid te vrezen hebben? Doe dan wat goed is en ze zal u prijzen, want ze staat in dienst van God en is er voor uw welzijn. Maar wanneer u doet wat slecht is, kunt u haar beter vrezen: ze voert het zwaard niet voor niets, want ze staat in dienst van God, en door hem die het slechte doet zijn verdiende straf te geven, toont ze Gods toorn."* Ook hier een duidelijke rolverdeling. Ben benieuwd of Van Middelkoop zijn kritiek in moet slikken en zijn principes moet offeren aan het regeringscompro-mis. Daarmee ruilt de Christen Unie dan niet alleen een degelijke en principiële politiek in voor opportunisme, maar veel belangrijker doet ook een aanslag op een politiek die goed is voor vrede en veiligheid in de wereld.

Terug naar die DJ van de top-2000: 'Dancing in the dark,' van Bruce Springsteen (nr. 236) was wat mij betreft toepasselijker geweest en zou meer recht hebben gedaan aan de positie van de Nederlandse militairen in Uruzgan.

NAVO Grand Strategy: de strijd van de rede tegen de redelozen

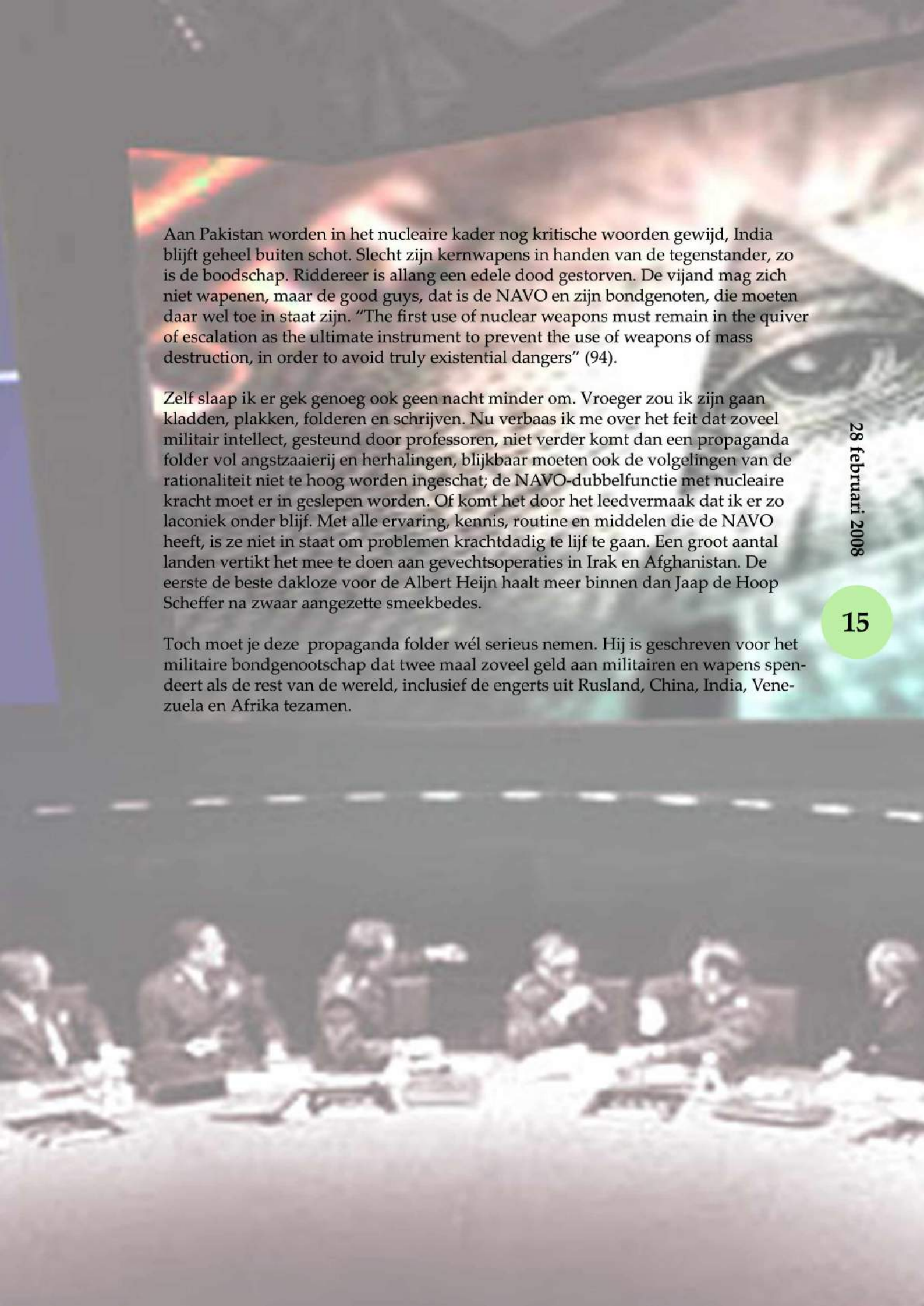
Nog een jaartje en dan bestaat het grootste militaire bondgenootschap een halve eeuw. De kritiek erop is verstomd of is tenminste beperkt tot gestommel en gestamel tussen de schuifdeuren. Veertig jaar NAVO was de laatste keer dat een tegengeluid klonk. Dat begon al op 1 januari toen het illustere duo Kees & Co een jachtvliegtuig bestemd voor Turkije met een voorhamer bewerkte.

Dit jaar wordt in april in Boekarest besloten of er een nieuw strategisch concept voor de NAVO moet komen of niet? De voorboden zijn er al, in de vorm van een document getiteld: 'Towards a Grand Strategy for an Uncertain World; renewing Transatlantic Partnership'. Het is een tekst geschreven door vijf hoge militairen b.d. Vier generaals en als voorzitter een admiraal. De laatste komt uit Nederland en is voormalig chef-staf van de krijgsmacht Van Breemen. De andere hadden in Duitsland, Engeland, Frankrijk en de VS ook deze hoogste militaire functie. Op 11 september 2001 – kan het mooier -, besloten ze gezamenlijk tijdens een bijeenkomst in Nederland, een werkstuk te maken dat de toekomst van de NAVO als uitgangspunt had. Twaalf keer kwamen ze bij elkaar in Londen of Amsterdam om de tekst samen en met behulp van wetenschappers te bespreken.

Die tekst mag er zijn. Hij is holistisch van aanpak ofwel het gaat om een voorstel tot totale militarisering: *"De Westerse wereld en zijn bondgenoten moeten een gezamenlijke strategie overeenkomen die alle voorhanden zijnde middelen zou moeten bevatten, en zich materieel voor moet bereiden op wereldwijde en regionale uitdagingen die we kunnen voorspellen en ook die we niet kunnen voorspellen,"* (p. 45).

Als voormalig criticaster van het Soeharto bewind bekwam mij het huiveringwekkende idee met een stelletje Haris Nasutions' te maken te hebben die voor de NAVO een dwi fungsi doctrine hebben ontworpen. Het bondgenootschap moet niet alleen militair, maar ook sociaal actief zijn, want de risico's voor de vrije samenleving liggen overal. Het klimaat, de teloorgang van de rationaliteit, globalisering etc. alles vraagt om een antwoord dat deel uitmaakt van de Grand Strategy. De Indonesische Maarschalk op leeftijd Nasution kwam al jaren geleden terug op zijn idee, omdat het misbruikt werd. Vijf krijgshaftige heren uit het Westen doen het nog eens over, maar dan voor de gehele wereld. Hun mandaat daarvoor is de rede en de strijd tegen de redelozen.

Ook als het gaat over wapens nemen de NAVO-pensionarissen geen blad voor de mond. Wie nog dacht dat kernwapens slecht zijn, vergist zich, zelfs in handen van India en Pakistan zijn ze niet per definitie slecht: *"The nuclear weapons of India and Pakistan have produced some regional stability, but also a new set of risks and uncertainties"* (p. 46).

Aan Pakistan worden in het nucleaire kader nog kritische woorden gewijd, India blijft geheel buiten schot. Slecht zijn kernwapens in handen van de tegenstander, zo is de boodschap. Riddereer is allang een edele dood gestorven. De vijand mag zich niet wapenen, maar de good guys, dat is de NAVO en zijn bondgenoten, die moeten daar wel toe in staat zijn. "The first use of nuclear weapons must remain in the quiver of escalation as the ultimate instrument to prevent the use of weapons of mass destruction, in order to avoid truly existential dangers" (94).

Zelf slaap ik er gek genoeg ook geen nacht minder om. Vroeger zou ik zijn gaan kladden, plakken, folderen en schrijven. Nu verbaas ik me over het feit dat zoveel militair intellect, gesteund door professoren, niet verder komt dan een propaganda folder vol angstzaaij en herhalingen, blijkbaar moeten ook de volgelingen van de rationaliteit niet te hoog worden ingeschat; de NAVO-dubbelfunctie met nucleaire kracht moet er in geslepen worden. Of komt het door het leedvermaak dat ik er zo laconiek onder blijf. Met alle ervaring, kennis, routine en middelen die de NAVO heeft, is ze niet in staat om problemen krachtadig te lijf te gaan. Een groot aantal landen vertikt het mee te doen aan gevechtsoperaties in Irak en Afghanistan. De eerste de beste dakloze voor de Albert Heijn haalt meer binnen dan Jaap de Hoop Scheffer na zwaar aangezette smeekbedes.

Toch moet je deze propaganda folder wél serieus nemen. Hij is geschreven voor het militaire bondgenootschap dat twee maal zoveel geld aan militairen en wapens spendeert als de rest van de wereld, inclusief de engerts uit Rusland, China, India, Venezuela en Afrika tezamen.

Morgen is het 1 mei. 1 mei de dag dat SponsBob Square pants in de Verenigde Staten van Amerika van start ging
 1 mei de dag dat Port Stanly werd gebombardeerd door 't Britse leger gedurende de oorlog om de Malvina's
 1 mei in Maastricht wordt profvoetbalclub MVV opgericht, als afsplitsing van MVV'02
 1 mei 10 landen komen bij de Europese Unie 1 mei werd Guido Gezelle, Vlaams priester en dichter geboren

*Schrijverkes, schrijverkes, zegt mij dan, -
 met twintigen zijt gij en meer,
 en is er geen een die 't mij zeggen kan: -
 Wat schrijft en wat schrijft gij zozeer?
 Gij schrijft, en 't en staat in het water niet,
 gij schrijft, en 't is uit en 't is weg;
 geen christen en weet er wat dat bedied
 t:och, schrijverke, zeg het mij, zeg!*

1 mei instelling van de feestdag van de 'Heilige Jozef Arbeider' op 1 mei door Paus Pius XII
 1 mei er is al jaren die verjaardag van een vriend met een onwaarschijnlijke hoeveelheid kennis over arbeiders verzet (en nog veel meer)

Ik heb hem nooit gevraagd of 1 mei een rol heeft gespeeld bij zijn keuze om hier studie van te maken. Hij zou lachen om deze vraag. Zeggen dat die dag het niet meer waard te vieren is, teveel door de modder gehaald door Stalin en consorten. Door socialisme dat vooral zichzelf nog diende en niet de mensen. Toch geloof ik hem niet.

1 mei ik moet denken aan Truke Kranendonk antimilitariste en strijdmakker († 20 april 2000). Het was een mopperende anarchiste die met veel aandrang de Vredesaktiekrant verkocht op demonstraties en behalve in actie, naar eigen zeggen, nergens in geloofde. Toch was ze actief tot vlak voor haar dood. Jaarlijks ging zij met haar man op de brommer door Europa om op 1 mei in Barcelona, Praag, Warchau of Rome te zijn. Om de viering daar te zien. De dag betekende wat voor haar en dat wil wat zeggen.

Maar het commentaar van die vriend dan? Is dat niet waar. Ja geheel en al, maar ook maar een beetje. Veel van waarde wordt geclaimd en omgezet in waardeloze troep, vermorst of weggepoetst door PR-adviseurs en in dienst van een heilstaal gegijzeld. Is het daarom waardeloos? De dag van de arbeid is uitgeroepen om de acties voor een achturige werkdag kracht bij te zetten. Dat is in West-Europa deels gelukt en maakt het leven leefbaarder dan het was. Dat mag gevierd worden! Er is tijd om naar de schrijvertjes te kijken en te mijmeren over het leven onderwater.

Toch is die achturige werkdag voor mij zo gewoon dat daar niet de aantrekkingskracht van een gezamenlijke strijddag in kan zitten. Het moet veel meer zijn. Christenen hebben hun symbolische dagen, waarop zij een aspect van hun geloof vieren en beleven. Heeft 1 mei voor mij die functie? Ik denk het wel. Opschrijven waar dat dan zit vind ik nog niet zo gemakkelijk. Samen strijden tegen oorlog, armoede, uitsluiting, onderdrukking, voor rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Een dag om dat te vieren, om daar bij stil te staan. Het klinkt zo verheven, zo pinkstergemeenteachtig, maar ik voel het wel zo.

Goed dat er een dag in het jaar is die me daarop blijft wijzen. Nu nog een cadeautje kopen.

De zon schijnt buiten. Ik ben al vijf weken ziek thuis en ontbeer de energie om veel te doen. Ik lees geen krant en kijk geen nieuws. Wel doe ik ook aan sport. Dit om mijn lichaam sterker te maken. Naast zwemmen is dat al een half jaar lang steeds meer fietsen. Men zegt dat dit goed is voor mijn lijf en goed is voor mijn geest.

Er zitten zeker mooie kanten aan. Inmiddels weet ik dat op twee uur fietsen afstand van mijn huis meestal lepelaars foerageren langs de dijk tussen de Oostvaardersplassen en Markermeer. Ik zag een buizerd zijn prooi verscheuren, en een reiger een kikker inslikken. Ik herken inmiddels de vlucht van een specht, na die een aantal malen te hebben zien landen tegen een boom. Mooi stadjes scheur ik door. Ga langs prachtige gemalen. Binnen twee uur rijd je vanuit Amsterdam door heidegebieden, duinen, bossen, weideland, stadrecreatiegebieden, en plassen. Als je een beetje getraind bent en de tijd neemt, dan is vrijwel het hele land via de mooie Lange Fietsroutes bereikbaar.

Mij valt tijdens de tochten op dat de mensen die ik tegenkom minimaal een nieuwe Gazelle of-zoiets-fiets met versnellingen hebben en veelal zijn gekleed in strakke zwarte broek of speciale sportieve fietskledij. Zelf fiets ik op een oude Fongers uit 1948 die er niet uitziet, maar doet wat hij moet doen; mij verplaatsen als ik me inspan. Regelmatig hoor ik: *“Wanneer stap je over op een racefiets met versnellingen?”* Maar waarom zou ik iets dat werkt vervangen. Een mountainbike voor paadjes in de bossen, een racefiets als je ver en hard wilt en een stadsfiets die gejat kan worden en waarvoor je dan een nieuwe koopt. Zo hoort het toch. Het is meer dan fietsen, het is ook een lifestyle (Die Fongers van mij overigens ook.).

Mooi en goed, maar terwijl ik me vermaak door te kijken naar grondeltjes op de boden van een beek die ik oversteek, draait de wereld gewoon door. Ik heb nauwelijks een idee wat er gebeurd in Zimbabwe of Iran. Mijn kwaadheid beperkt zich tot wegwerkzaamheden waardoor de fietsroute wordt belemmerd. Mijn nieuwsgierigheid gaat uit naar de piepers in het riet. Gewoonlijk heb ik drie of meer onderwerpen in mijn hoofd als ik een column moet schrijven en dan kies ik er één of maak een combinatie. Nu helemaal niets. De gedachten zijn eruit getrapt. Niets dat me van het hart moet, waar ik iets mee wil. De wereld lijkt ver weg.

Inmiddels kan ik me heel goed voorstellen dat je 32 uur of minder werkt, het huishouden runt of laat runnen en verder lekker op de fiets stapt en 's avonds naar de film, of met vrienden naar een terras gaat. Je kan daar je leven van maken. Je realiseren dat Nederland in oorlog is en dat het opzetten van een tegenbeweging een lange adem en veel lef vereist of dat voor het helpen van de bevolking in Birma geen gemakkelijke oplossingen zijn, maar dat je structureel en met een lange termijn visie die ook rekening houdt met de bredere context iets moet doen, passen daar niet in. Laat dus maar.

Deze week kwam met donderend geraas en gedreun een F-16 over terwijl ik in Amerongen op een terras een kop soep met balletjes nam. Ze oefenen niet meer in het afwerpen van clusterbommen. Dat niet, dat mag niet meer, maar wel in het 500 pond staal en explosieven op een quala werpen, waar de oppositing militant forces zich zagezegd achter de bevolking verbergen. Daar denk ik dan heel even aan tussen mijn medefietsers op het terras onder de kastanjeboom. Dan steekt hij toch de kop weer op, de vraag 'wie heeft het lef duidelijk, eigenwijs en toch ook resultaat gericht wel moeilijk te doen, wel te organiseren', want daar kan je ook je leven en *lifestyle* van maken.

Ik blijf toch nog even fietsen.

12 Gijzeling als Practical Joke

01 september 2008

18

Op het schoolplein werd me net door een vader gevraagd: "Ben je ook schoonschip aan het maken?" "Huh wat?"

"Afstand aan het nemen van je actieverleden."

"Nee, geen enkele behoefte aan," antwoordde ik.

Dat was het goede antwoord, hij barstte los met voorbeelden van mensen die ook niets terugnemen van wat ze destijds deden en pleiten voor activisme tegen huidige misstanden.

"Ga jij dan ook je favoriete actie nomineren op de site van Peer," was zijn volgende vraag. Alleen de voornaam is genoeg. Zeker in het geval van Peer de Rijk (Wise) die de actie op Indymedia aankondigde.

"Nee daar heb ik geen zin in."

Wat is de leukste, de beste, de stomste actie en wil ik daar wel bij stilstaan? Met Kraker Jack op TV en in de kranten moest ik wel denken aan mijn eerste actie met meppende ME'ers in de Staatsliedenbuurt. De slager kwam namens de winkeliersvereniging naar de voorbereidingsvergadering voor de acties tegen de ontruiming in een gekraakte gymzaal. De dominee en de pastoor kwamen, iemand van het Wijkcentrum, en van tal van andere buurtinstellingen. Ik mocht de kerkklok luiden om mensen op te roepen naar de blokkade te komen. De kraakbeweging zorgde samen met kerk, middenstand en bewoners dat de verpauperde buurt leefbaar bleef. Allemaal samen, tegen huisjesmelkers en andere die ons lieten stikken. Ik heb nooit meer zo'n groot deel van een buurt samen op zien trekken. Alcoholistische bierpunks en doorgeslagen radikalinski's zinde dit niet en zij kwamen met hun oplossingen: een pleidooi om mensen die niet de juiste lijn volgden in de knieën te schieten en het keihard spelen van heftige punk tijdens acties. Ze waren met weinig, maar bepalen nu nog steeds in onevenredige mate het beeld. De grootste bekken van toen mogen nu weer op de buis.

Maar eigenlijk heb ik helemaal geen zin om na te denken over de acties van toen. Het heeft zo'n opa-vertelt-gehalte. Maar als het dan toch moet: de leukste actie kwam ik tegen in een boek over wapenhandel van de Britse komiek Mark Thomas. (Het boek heet: 'As used on the famous Nelson Mandela; underground adventures in the Arms & Torture Trade.')

De actie liep als volgt: Twee dames (vrouwelijke collega's van Thomas), dik in de lippenstift, op hakken, staan in de lobby van het hotel waar de gasten voor de gigagrote DSEL wapenbeurs verblijven. Een bord met 'pendelbus naar de wapenbeurs' lokt de hotelgasten naar een gereedstaande touringcar. Ze stappen allemaal in: Italiaanse, Duitse, Amerikaanse en Britse wapenhandelaren. "Realiseer je eens in wat voor mooie wereld we leven," schrijft Mark Thomas. "Deze mannen werken voor bedrijven die waarschijnlijk een miljoenenomzet hebben, maar de aantrekkingskracht van een gratis busrit is nog steeds een sterk wapen." De bus is nog maar net onderweg als reisleader Thomas zijn verhaal begint: "Jullie zijn betrokken bij de wapenindustrie, de industrie die in belangrijke mate verantwoordelijk is voor het ontstaan van Irak's buitenlandse schuld. Sommige van jullie bedrijven verkochten wapens aan Saddam Hoessein." De wapenhandelaren kunnen geen kant uit, en terwijl ze worden rondgetourd, worden ze geconfronteerd met hun activiteiten. Maar Thomas is genadig: "Ik zal jullie van jullie schuldgevoel afhelpen. We houden nu een inzameling. Geef zo gul als je kan. Bedankt" De reizigers staren heel stil terug, de business small talk stopt. De Italiaan zegt: "Ik zou je geld geven. Maar je tactiek is Napolitaans. Mafiosi!"

Ik word blij van dergelijke bluf en gedreven creativiteit. Thomas heeft een TV programma bij Channel4 en kan de gefilmde beelden van de geschokte wapenhandelaren in de bus daarvoor goed gebruiken. Maar kan dit wel? Is het geen gijzeling? Als rechts iets soortgelijks doet met andersglobalisten op weg naar een symposium om ze de voordelen van het neoliberalisme bij te brengen, wat dan hè? Ja wat dan. Hou toch op, met roomser dan de Paus zijn. Je verstand gebruiken ja, maar puriteins willen zijn in een wereld vol onrecht is burgerlijk en gemakzuchtig.

Amerika aan de ontbijttafel 13

In november 2002 zat ik in een eetzaal van een Italiaans hotel te ontbijten. Goed uitgerust liet ik me ontvallen me voor te kunnen stellen dat tijdens de senaatsverkiezingen weer de Republikeinen werden gekozen. In korte tijd had de Regering Bush al zoveel bagger over het land en de wereld uitgestort dat het mij meer dan genoeg leek. De reactie kwam van verschillende kanten tegelijk: *"Vind jij dat het iets uit maakt de Democraten of de Republikeinen aan de macht?"*

De vraag heeft lang door mijn hoofd gezworven. Hij nam de vorm aan van een spreekwoord: 'Word je liever door de hond of de kat gebeten?' Een valse kat kan gemeen bijten en nog krabben ook, maar dat bijten geldt voor een valse hond in nog sterkere mate. Ja, ik weet ook wel dat een beter Amerika er niet komt doordat een van beide partijen aan de macht is; aan valse honden en katten heb je uiteindelijk weinig. Je moet macht ontwikkelen om ervan af te komen of ze aan banden te leggen. Dat kan door het organiseren van idealen onafhankelijk van de gevestigde politiek: activiteiten tegen de doodstraf, tegen de slechte sociale omstandigheden, een goed klimaatbeleid, voor een ander Midden-Oosten beleid etc. Het ging mij ook niet om een pleidooi voor Al Gore, of Kerry of de Democraten *an sich*. Het was een uitroep van pijn, *'Waarom nog meer van die ellende?'*

19

Bush en zijn bende voor de nieuwe Amerikaanse eeuw hebben zes jaar vakbekwaam en activistisch de ruimte gepakt die ze konden krijgen. Ze gingen buiten de krijtlijnen voor het Amerikaanse beleid. Ze waren zelfs in staat Colin Powell, de ideale opa, tijdelijk mee te krijgen. We zijn niet door een cyprese kater, maar door een gemene mastino gebeten. Ik kan de uitroep van die ochtend ook achteraf nog steeds goed begrijpen.

De Amerikaanse buitenlandse politiek wordt vooral door binnenlandse problemen gedreven. Werkgelegenheid speelt daarbij een belangrijke rol. Zeker tijdens de financiële crisis en recessie zijn dat ook banen in het leger en in de wapenindustrie. Obama staat voor minder wapens en meer geld voor de troepen. Hij is tegen kernwapens en voor diplomatie, maar uiteindelijk zal hij toch rekening moeten houden met de mensen die werken bij de invloedrijke wapengiganten.

De Amerikaans-Taiwanese Business Council was onlangs in staat de wapens voor Taiwan weer op de agenda te krijgen. In 2001 beloofde Bush een grote wapenleverantie aan Tapei, waar in zeven jaar weinig van is uitgevoerd. Zowel Obama als McCain spraken zich begin oktober al wel uit voor de 'mega deal' ter waarde van 6 miljard euro. Er is een klein verschil tussen de visie van beiden.

Het viel op dat Obama niets zei over een aantal wapens die Taiwan oorspronkelijk wel zou krijgen, maar die nu niet in het pakket zaten, zoals diesel aangedreven onderzeeërs, Black Hawk helikopters en geavanceerde F-16C/D's. Terwijl McCain ook deze leveringen ondersteunde. Op vragen hierover weigerde Obama te antwoorden. Niet aan de orde, zo is het standpunt, dat daarmee het niet, maar vooral ook wel leveren openlaat.

Buitenlandse wapenleveranties kan je niet één op één vergelijken met binnenlands besteedde dollars. Dat weet ik wel. Maar de nu al ingezette harde China-lijn geeft ook aan dat het Pentagon niet vergeten zal worden in de buitenlandse politiek. Optimisten stellen dat door de financiële crisis het Pentagon zijn wensen naar beneden bij zal moeten stellen. Ik wil niet bij de pessimisten horen, maar het kan ook allemaal een beetje anders gaan. Het verdedigen van de Amerikaanse positie wordt niet minder belangrijk tijdens een crisis. Het zou ingaan tegen een constante in de Amerikaanse politiek sinds de Tweede Wereldoorlog om juist in een dergelijke situatie het leger te verzwakken. In Europa zie je nu al beide reacties: uitgaven omlaag (Italië en Spanje), uitgaven omhoog (Frankrijk). Het is te eenvoudig om te denken dat een recessie minder uitgaven voor het leger zou betekenen. McCain zei het heel duidelijk: *"Freeze on everything but Defense, Veterans & entitlements"*. Dat is volgens de agenda van Bush sr. , Clinton, Balkenende, Brown etc. Minder staat en verhoudingsgewijs meer krijgsmacht, dat is de koers van de neo-liberalen in een notendop.

De krijgsmacht is ook nog eens een grote werkgever. Lockheed Martin en Raytheon zullen alles en iedereen inzetten om aan te tonen dat het Pentagon onmisbaar is voor innovatieve banen, nieuwe producten en werkgelegenheid. Bovendien is de krijgsmacht de parel van de natie. Er zal een sterke sociale beweging nodig zijn om er voor te zorgen dat het Amerikaanse defensiebudget een stuk lager wordt, zowel de sociale situatie als de miserabele staat van de infrastructuur smeken om een hoger budget daarvoor. Daar kunnen politici ook een rol in spelen. Zie bijvoorbeeld de oproep van Barney Frank om de defensie uitgaven met 25 procent te korten. Zo'n oproep doet in Nederland geen enkele parlementariër.

Om eerlijk te zijn toch was ik wel voor Obama. Een zwarte president. Het is een verzachting van de pijn na eeuwen keiharde onderdrukking. Ik ben bang dat ik het niet kan laten toch ook een beetje voor de valse kat, als beste van de twee, te kiezen.

Gefragmenteerde gedachten 14

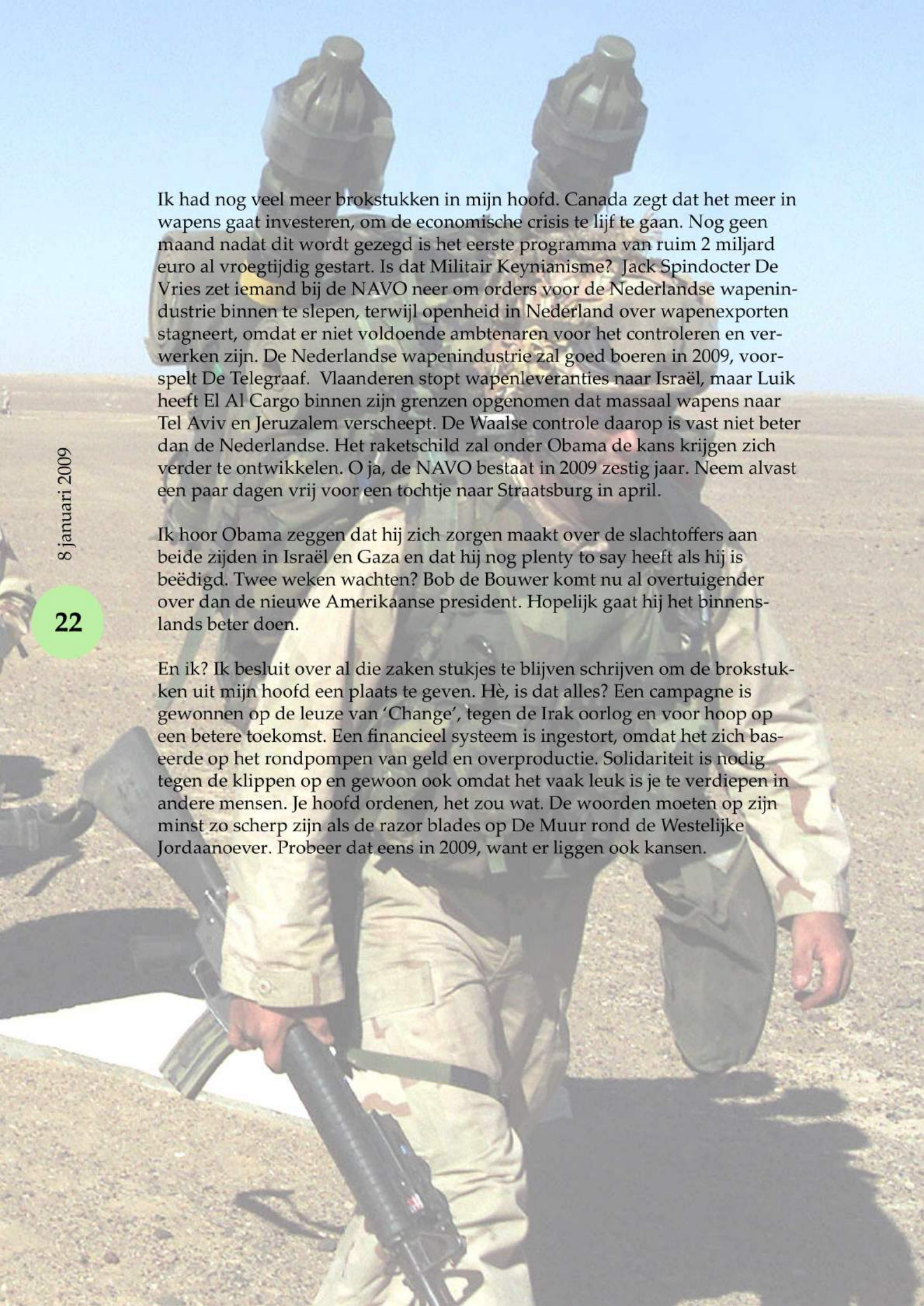
Een column moet op een pakkende manier één onderwerp onder handen nemen. Hoogstens twee, niet meer. Maar een clusterbom is afgegaan in mijn hoofd. Fragmenten met daarop bebloede hoofden, kinderen op een brancard, tanks in straten strijden om voorrang met het gif van discussies die ik lees en hoor over Arabieren die Auschwitz over willen doen, over corrupte Palestijnse politici die het schijnbaar rechtvaardigen dat oorlog wordt gevoerd tegen een hele bevolking, over terroristen die eerlijke verkiezingen wonnen en daar geen recht op hadden. Ik zie Dries van Agt en Hans van den Broek strijden voor een oplossing van het conflict in het Midden-Oosten. Ik zie hoe een demonstratie aangegrepen wordt om mensen zwart te maken.

Ik hou niet van de kou en toch hoor ik iedere dag dat Nederland op de schaats staat. Iedereen! Het leidt me af, dat ik blijkbaar niet bij iedereen hoor en ook niet wil horen.

Nog even en er komt een eind aan het tijdperk Bush, denk ik dan weer rustig en blij. Moet ik terug kijken in deze column? Hoe? De balans op maken van Irak of met het oog op de toekomst Afghanistan en Pakistan? Op 't internet ben ik in staat de beursresultaten van vijf grote wapenfabrikanten vanaf begin Bush tot nu te vergelijken met de belangrijkste index van de beurs van Londen, FTSE. Raad maar.

Kan ik niet beter vooruit kijken naar wat Obama wil? De afgelopen tijd hoor ik mensen over zijn adviseur voor de Nationale Veiligheid, Dennis Blair, omdat hij het regime en de militairen in Jakarta ondersteunde; over Robert Gates als minister van Defensie die zijn hele Republikeinse team mag houden; over Hillary Clinton op Buitenlandse Zaken. AntiWar.com stelt dat Obama zijn campagne wel rond het mantra van verandering voerde, maar dat zijn team zonder uitzondering uit ervaren staatlieden bestaat (haviken ook nog), die de Amerikaanse buitenlandse politiek een kant op zullen sturen die we al kennen. Als ik dat zeg of schrijf, krijg ik steevast als repliek: geduld; geef hem de kans; en blijf het beste ervan hopen.

Soms probeer ik realistisch te zijn en dan denk ik: Ja 't ligt voor de hand dat een defensiebegroting niet al het eerste jaar kan veranderen en ook dat Democraten en Republikeinen er samen voor zorgden dat die begroting voor 2009 niet onder zou doen voor die van 2008. Continuïteit, weet je wel. Voor 2010 zal hetzelfde gelden, lijkt het nu al. Daarna kan je pas een oordeel vellen, een tanker op volle zee draait geen 180° om zijn as. Ik had gedacht dat de enorme staatsschuld als wal het schip van de overheidsbegroting wel zou keren en een andere kant opsturen. Het eerste biljoen aan tekorten is al bijgeschreven. Wie dan leeft, wie dan zorgt. Financiers uit Azië en Europa dempen het gat wel. Zo zuigt de Amerikaanse begroting de wereld mee naar investeringen die meer slopen dan opbouwen.

Ik had nog veel meer brokstukken in mijn hoofd. Canada zegt dat het meer in wapens gaat investeren, om de economische crisis te lijf te gaan. Nog geen maand nadat dit wordt gezegd is het eerste programma van ruim 2 miljard euro al vroegtijdig gestart. Is dat Militair Keynesianisme? Jack Spindocter De Vries zet iemand bij de NAVO neer om orders voor de Nederlandse wapenindustrie binnen te slepen, terwijl openheid in Nederland over wapenexporten stagneert, omdat er niet voldoende ambtenaren voor het controleren en verwerken zijn. De Nederlandse wapenindustrie zal goed boeren in 2009, voorspelt De Telegraaf. Vlaanderen stopt wapenleveranties naar Israël, maar Luik heeft El Al Cargo binnen zijn grenzen opgenomen dat massaal wapens naar Tel Aviv en Jeruzalem verscheept. De Waalse controle daarop is vast niet beter dan de Nederlandse. Het raketschild zal onder Obama de kans krijgen zich verder te ontwikkelen. O ja, de NAVO bestaat in 2009 zestig jaar. Neem alvast een paar dagen vrij voor een tochtje naar Straatsburg in april.

Ik hoor Obama zeggen dat hij zich zorgen maakt over de slachtoffers aan beide zijden in Israël en Gaza en dat hij nog plenty to say heeft als hij is beëdigd. Twee weken wachten? Bob de Bouwer komt nu al overtuigender over dan de nieuwe Amerikaanse president. Hopelijk gaat hij het binnenslands beter doen.

En ik? Ik besluit over al die zaken stukjes te blijven schrijven om de brokstukken uit mijn hoofd een plaats te geven. Hè, is dat alles? Een campagne is gewonnen op de leuze van 'Change', tegen de Irak oorlog en voor hoop op een betere toekomst. Een financieel systeem is ingestort, omdat het zich baseerde op het rondpompen van geld en overproductie. Solidariteit is nodig tegen de klippen op en gewoon ook omdat het vaak leuk is je te verdiepen in andere mensen. Je hoofd ordenen, het zou wat. De woorden moeten op zijn minst zo scherp zijn als de razor blades op De Muur rond de Westelijke Jordaanoever. Probeer dat eens in 2009, want er liggen ook kansen.

10% eraf 15

13 maart 2009

23

Deze column is gebaseerd op een serie over 'wapens en ontwikkeling' op mijn weblog.

Vandaag is het donderdag en morgen vrijdag. Dan moet ik niet alleen deze column inleveren, maar ook een praatje houden voor de Technische Universiteit Eindhoven. Die Universiteit heeft een Vredescentrum, van naam en faam. Daar wordt gereflecteerd op de rol van de technicus in de samenleving. Ik sprak er al een paar keer eerder.

Dit keer ben ik gevraagd om over het Militair Industrieel Complex, Millennium Doelstellingen en wapenhandel te praten. Lekker breed onderwerp waarmee je alle kanten op kan. Ook actueel met de veranderingen die Obama en consorten door willen voeren in de aanbestedingen van de Amerikaanse krijgsmacht. Barack is dol op het citeren van overleden voorgangers en heeft zeker ook de tekst van Ike's afscheidsspeech bestudeerd en de waarschuwing die deze bevat: "against the acquisition of unwarranted/influence, whether sought or unsought, by the military-industrial complex" en de mogelijkheid dat het "endanger our liberties or democratic processes". Daar wil ik morgen ook mee beginnen. (Voor wie hem nog niet kent YouTube biedt uitkomst.)

Nog meer dan Eisenhower kon voorzien is de positie van de militaire industrie inmiddels geworteld in de democratie. Dan doel ik niet alleen op de achtergrond van de staatssecretaris van Defensie, Lynn, die tot voor kort hoofd overheidslobby was van een van de grootste wapenfabrikanten ter wereld, Raytheon. Dan doel ik vooral op de technologische wapenwedloop die de Verenigde Staten voert tegen zichzelf: wat kan, moet; wat moet, kan beter; en tegen alsmaar hogere kosten. Niet voor niets gaat 54% van de overheidsbudgetten voor onderzoek in de VS naar militair onderzoek. Dat is waanzinnig.

Het wordt steeds alledaagser om te smijten met grote cijfers. Laat ik ook mijn duit in het zakje doen. Op dit moment wordt jaarlijks wereldwijd voor meer dan 1.300.000.000.000 dollar aan legers besteed. De Verenigde Staten nemen daarvan de helft voor hun rekening. Dat is geld bestemd voor het handhaven en versterken van vrede en veiligheid. Balken en strepen zorgen dat zij vooraan staan bij vraagstukken hierover en dus ook bij de verdeling van het geld.

Veiligheid is echter ook een dak boven je hoofd, een inkomen, voedsel op je bord, droge voeten, niet sterven aan een zwangerschap, een netje boven je bed etc. Voor grote groepen en steeds grotere groepen zijn dit allerm minst zekerheden. Het leven is voor hen vol gevaar en allerm minst veilig en zeker. Eisenhower sprak in 1961 nog uitdrukkelijk over militaire veiligheid, die toevoeging hoor je nog zelden. Dat militairen en vooral zij voor veiligheid zorgen lijkt net zo natuurlijk als het dragen van schoenen om je voeten droog en warm te houden.

Het klimaatprobleem zal de wereld in 2020 alleen al 175 miljard euro kosten berekende de Europese Unie, de Millennium Ontwikkelingsdoelen 40 – 60 miljard dollar extra per jaar. Dat berekende de werelddbank in 2004. De economische crisis vraagt om tientallen miljarden extra voor de zwaarst getroffen en meldde het IMF vorige week.

Er is dat potje van 1.300 miljard dollar. De helft daarvan wordt uitgegeven op kosten van de rest van de wereld. Zij lenen de VS immers het geld zodat het Pentagon op te grote voet kan blijven leven.

Mij lijkt er niets mis mee als er een campagne komt die stelt dat hier tien procent van af moet. Het lijkt mij een rechtvaardige eis. Zeker op een keerpunt van de geschiedenis, waarop de wereld de Koude Oorlog ontgroeit is en de Verenigde Staten niet langer het terrorisme als grootste bedreiging zien, maar de economische crisis die zoveel mensen in diepe ellende stort. Laat hen, maar ook de rest van de wereld dan de toring naar de nering zetten. Misschien kan dit onderwerp aan de orde komen op de viering van 60 jaar NAVO in april dit jaar.

Dat wil ik vrijdag zeggen. Ik voel me momenteel niet gezond en moet me afvragen of het wel verstandig is om te gaan. Ik stel het antwoord uit tot morgen, want ik wil mijn mond zo graag opendoen.x

Zouden die piraten op de kust van Somalië gevoel voor humor hebben? Zeg niet dat piraterij niet romantisch is en daarom van humor geen sprake kan zijn; er zijn volstrekt correcte droogstoppels en luimige zware misdadigers (of andersom). Pippi Langkous, het kleine meisje met de sproeten, windt zich in een piratenkroeg zo op over het pesten van een jongetje, dat ze de daders aan de muur hangt. Bulderend lachen vult vervolgens het drinkgelag.

Dat er ergens in een khat-room wordt gelachen door de bendeleider die zijn volgende schip in handen heeft, kan ik me voorstellen. Dagelijks leest hij verhalen over de vloot in de Somalische kustwateren: "Around twenty countries, including NATO/EU member states, India, Russia and China, have already dispatched naval vessels, with South Korea expected to join them soon." De rijkste en machtigste landen sturen oorlogsschepen om zijn activiteiten te bestrijden. Het vervult hem niet alleen van trots, hij ziet er ook de grap wel van in. De khat versterkt dit gevoel.

24

Hij leest dat het Nederlandse fregat dat mee vaart, ruim 400 miljoen euro heeft gekost. Dat is ongeveer tien procent van het BNP van Somalië. De verzamelde vloot kost meer dan alle economische activiteiten van het land in twee jaar opbrengen, inclusief wat Somaliërs in het buitenland naar hun familie sturen. Ondanks die inzet waren de piraten toch weer in staat een klein Nederlands scheepje buit te maken. Het is om je kapot te lachen. Maar laten we eerlijk zijn: het is de lach van de zelfspot, de humor van de verliezer, de overlevingsstrategie in een land zonder kansen.

De Islamisten met hun rechtbanken. De bendeleider haatte ze. Maar toen ze eind 2006 verdreven werden door de Ethiopiërs, gesteund door de VS, werd de situatie nog veel slechter. Was het niet mogelijk vanuit de bestaande orde aan een nieuwe te werken? Nu werd alles gesloopt en weggeschoten, ook het beetje organisatie dat er nog was.

Tranen worden al twintig jaar geplengd over het falende Somalië, maar dat weerhoudt buitenlandse vissers er niet van om de Somalische wateren leeg te vissen. De zee werd bovendien een stortplaats voor gif en nucleair afval. Een falende staat biedt immers ook kansen voor wie de ruimte ziet. "Onze tonijn zit in uw blikje", denkt de piraat, "zonder dat wij er een cent van zien." Somalië loopt tussen de 73 en 230 miljoen euro per jaar mis door dat gevis. Veel meer dan de hele piraterij opbrengt.

De bendeleider ziet ze, de zwarte schepen op zee, met geleide raketten, torpedo's en over de horizon radar. De spierballen van de wereld verzamelen zich om in het gat te springen, om de falende staat van buiten te controleren. Het lijkt op een strijd om Oost-Afrika met als bonus de toegang tot Rode en Arabische Zee. Ideaal niet ver van het wapengekletter in het Midden Oosten en op twee dagen varen van Zuid-Azië, het huidige speerpunt voor militaire avonturen.

Zouden ze niet beter middelen en kennis kunnen verstrekken zodat landen in Oost-Afrika op termijn in staat zijn zelf hun wateren te beschermen tegen piraten. Maar ook tegen Spaanse, Franse en Griekse vissers en tegen onverlaten die hun troep storten. Waarom is er geen georganiseerde kustwacht in de regio. Kost een schijntje. Het is niet om te lachen, maar om te huilen dat er gekozen wordt voor interventie en niet voor het helpen bij de opbouw van onafhankelijke rechtshandavingsstructuren daar waar ze nodig zijn.

15 mei 2009

25

17 Katten, honden, een beer en een muis; het regent geen raketten

Van katten houd ik meer dan van honden. Al eerder schreef ik over beide zoogdieren in de Amerikaanse politiek. Ook nu staan de Republikeinen weer voor de honden en de Democraten voor de katten. Katten zijn slimmer dan honden, denk ik, en sluwder.

Half juni sprak de Defensiecommissie van het Congres over de Pentagonbegroting voor 2010. In die bijeenkomst, over de besteding van bijna 500 miljard euri's, ging een belangrijk deel van de tijd naar het raketschild. Een kostenpost van 6,6 miljard euro. 863 miljoen minder dan in 2009, maar nog altijd vergelijkbaar met het defensiebudget van België en Portugal samen.

De Democraten wilden nog minder en Republikeinen nog meer. Niet alleen dit was voorspelbaar. Dat waren ook de argumenten. Alaska kan toe met minder lanceerinstallaties, omdat die voldoende verdediging tegen Noord-Korea bieden. Republikeinen brachten naast Korea ook nog Iran instelling om hun wensen kracht bij te zetten. Ahmadjinedad/ en Kim Jong-il lijken tegen wil en dank de grootste vrienden van de Westerse wapenindustrie en militairen.

Toch niet echt. De Republikein Barlett: *"Zowel Iran als Noord-Korea zullen nooit een raket van het eigen grondgebied op ons afschieten."* Als ze het wel zouden proberen worden ze 'verdampt,' zei deze vrolijke Frans. Hij meldde en passant ook dat de raketten in Alaska strategisch onbelangrijk zijn, maar toch gebouwd moeten worden om banen te behouden. Een ongekend simplisme gepaard met een schromeloze duidelijkheid. Een houding die laat zien wie de broodheren en waar de kiezers te winnen zijn.

Democraten kunnen daar tegenover zetten dat de megaprojecten van de afgelopen jaren alleen geld opslorpen en weinig resultaten opleveren. Het geld moet volgens hen naar kleine projecten die samen ook een volledig raketschild opleveren. Het gaat daarbij om een heleboel installaties verspreid over land, maar vooral op zee. Dat wordt de prioriteit voor het schild onder Obama.

Daar komt ook dat kleine landje aan de Noordzee om de hoek kijken. Zeg maar de gewiekste muis. Regelmatig prijken Thales Netherlands en de nieuwste klasse Nederlandse marineschepen als hoezepoezen op de voorpagina's van de defensiebladen; in verband met juist dit raketschild. De technologie is zo goed dat hij door alle deskundigen opgehemeld wordt. Nederland heeft al een schip met raketschild capaciteiten: de Hr. Ms. Tromp.

A Dutch LCF frigate is shown at sea, with a missile launching from its deck. The missile is in the air, leaving a trail of smoke and fire. The ship's superstructure is visible on the left side of the frame.

Een simpele modificatie aan de soft- en hardware was daartoe voldoende. Die zal er ook snel zijn voor de zusterschepen, als het ligt aan de commandant van het marineschip De Zeven Provinciën, Ruud Raemakers. Is die kogel door de kerk dan zijn er alleen nog nieuwe raketten nodig. De schepen kunnen dan niet alleen vijandelijke raketten tot op honderden kilometers opsporen, maar ze ook tot buiten de atmosfeer neerhalen.

De installaties in Tsjechië en Polen zijn vooral politiek van waarde. Ze brengen de grens van de Westerse verdediging steeds meer richting Rusland. Zoals China in het Oosten, wordt Rusland in het Westen ingesnoerd. Het Kremlin ziet zeker dit Oosteuropese deel van het Schild als een bedreiging en meet dat, als onderdeel van een symboolpolitiek, breed uit. De beer sliep maar was niet dood, lijkt de boodschap.

Het schild is daarmee wel een sta in de weg voor verdere nucleaire ontwapening. Een obstakel dat daarmee ook voor een groot deel van het Amerikaanse establishment een gewenst effect heeft. Zij zien Obama graag op een 'realistische koers' en Poetin (sorry Medvedev) dwingt hem daartoe. Zo heeft het raketschild voor ontwikkelingen in de richting van vrede en veiligheid en nucleaire ontwapening een naar bijeffect.

Katten en honden trekken in de praktijk samen op tegen de beer. Het is de muis die om de hoek staat te lachen.ps.

* Richard Scott, 'Picture perfect: system integration is the prime enabler for Dutch LCF frigate' JIDR juni 200, pp 50-51.

* Clifford J. Levy en Peter Baker, 'U.S.-Russia Nuclear Agreement Is First Step,' New York Times, 6 juli 2009.

* William Mathews, 'Democrats Voto To Cut U.S. Missile Shield Spending, Defense News 22 juni 2009.

18 De verkeerde column

De Tweede Kamer kent zo zijn vaste rites. Niets tegen rites overigens, ze geven vastigheid in een chaotische wereld. Een van die rites is het sturen van brieven (soms met een aangehecht rapport) naar de Tweede Kamer. Parlementsleden mogen daar dan via de griffie vragen over stellen.

Meestal zijn die vragen niet het meest spetterende deel van de werkzaamheden, maar hooguit de opmaat tot een debat. Slechts een enkele keer zijn ze nieuws, zoals rond de Nederlandse militaire betrokkenheid bij Irak. Deze week staan Feitelijke Vragen over een JSF- geluidsoverlastonderzoek op de agenda.

Het is niet zo slim om er aandacht aan te besteden in een column die fris en fruitig geschreven moet zijn; bij stoffigheid haken de lezers immers af. Blijven ze wel hangen dan zijn ze al geïnteresseerd en daarmee niet degenen die ik zoek. Zij kunnen gelijk door naar de laatste twee alinea's.

28

De brief en het rapport zijn saai. Laat ik daarover eerlijk zijn. Bovendien waar gaat het helemaal om? Ten eerste over geluidsbelasting voor de direct omwonende van de vliegbasis Leeuwarden en Volkel. De rest van Nederland zal het wel merken. Ten tweede over de Niemeskant-variant. Dat laatste is een norm waarbij nieuwbouw mogelijk is binnen als acceptabel vastgestelde geluidsnormen. Het is geen spetterende tekst dus. Dat lijkt bijna opzet. Het woord 'toename' zocht ik tevergeefs. Het woord 'geluidsoverlast' komt niet voor, laat staan 'takke herrie'. De conclusie is saai en laat alleen zien dat er met de JSF minder gevlogen kan worden dan met de F-16 binnen dezelfde geluidsnormen.

Waarom staat er nergens in ronde woorden, dat de JSF vier maal zoveel geluid produceert dan de F-16. Dat het kortom een geluidsmonster is. Dat haal ik wel uit een levendig geschreven artikel (F-35: Ik ben gevechtsvliegtuig, hoor me brullen) op een Amerikaanse militaire site. Die 4 x F-16 zegt me tenminste iets. Dan weet ik wat me op Vlieland te wachten staat.

Een van de vragen die de defensiewoordvoerders indienen luidt waarschijnlijk: *"Is al bekend wat de constatering dat het noodzakelijk is dat de huidige middelen voor handhaving van de geluidsbelasting, voorafgaand aan de eventuele invoering van de F-35, gemodificeerd moeten worden voor kosten met zich mee zal brengen?"* Kosten daar draait het immers om. Je zou ook nog kunnen vragen welk buitenland de niet binnen de normen vallende vlieg oefeningen wil hebben. De luchtmacht wil die gaan exporteren. Wat dat dan weer kost en of er al afspraken in die richting zijn.

Als domper op het doorworstelen van het rapport komt dan: *"De resultaten zijn geldig zolang de uitgangspunten die gehanteerd zijn voor de berekeningen niet wijzigen."* Menig belegger weet wat deze formulering betekent. Alsof het niet genoeg is, voegen de onderzoekers daar nog aan toe: *"De gebruikte uitgangspunten voor geluidsbelasting berekeningen zijn gebaseerd op een moment opname. Door voortschrijdend inzicht is het mogelijk dat de uitgangspunten voor de berekeningen wijzigen. Indien dit plaatsvindt, dienen nieuwe berekeningen te worden uitgevoerd om de geluidsbelasting te bepalen."* Daarmee zijn de antwoorden op de vragen ook al grotendeels beantwoord.

Zo houd je jezelf lekker aan het werk als onderzoeker van het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium. Sterker nog dit bedrijf werkt al vanaf het begin aan de Joint Strike Fighter. Het zegt zelf: *"the replacement is of great importance to us."* Belanghebbende zou je dan zeggen en daarom niet geschikt om het onderzoek uit te voeren. Eigenlijk is het van de gekke dat het Parlement zich met zo'n kluitje in het riet laat sturen. Je neemt daarmee je eigen werk niet serieus. Ze zouden over dit rapport helemaal geen vragen moeten stellen. Het aan de kant moeten slingeren en een onafhankelijk onderzoek moeten eisen.

Ze hebben toch wel iets beters te doen dan zich met een werkverschaffingsproject van de militaire industrie bezig te houden. Verder alleen bedoeld om kritiek binnen de PvdA te verstommen. Ze zouden zich ook nog meer kunnen buigen over de geopolitieke gevolgen van de interventie in Afghanistan en de gezondheidsaspecten voor de betrokken militairen. De afkeer in Nederland over deze zinloze missie wordt steeds sterker. Hé wacht eens, had ik zelf niet beter een column kunnen schrijven over de rol van ons leger in Afghanistan.

Dat had ik moeten doen. Krachtige en duidelijke uitspraken kwamen gelukkig al van Wim van den Burg van de grootste Nederlandse militaire vakbond. Daar kan ik me mooi achter verschuilen. Maar ik had daarnaast nog kunnen schrijven over het feit dat het Nederlandse leger samenwerkt met het grootste huurlingenleger uit de geschiedenis. Of met een leger waar martelen niet strafbaar is. Een krijgsmacht die volgens Amnesty International een loopje neemt met de mensenrechten. Ja daarover had ik moeten schrijven en ik neuzel mee over decibellen. Hoewel, je zou er maar last van hebben.

Chinees voor beginners

Soms denk ik wel eens dat ik mijn kinderen moet stimuleren om Chinees te leren. Geen land maakt zo'n tomeloze ontwikkeling door als deze Aziatische gigant. Maar na de val van de muur dacht ik ook al dat Duits belangrijker zou worden, omdat met een groter Europees achterland de reden om in het Duits te spreken en schrijven zou toenemen. Niets is minder waar. Duits is met het internet en email uit mijn blikveld verdwenen. Alleen al die ümlauts doen het de das om. Bij het Chinees zijn er nog meer struikelblokken en ook hier zal het Engels wel winnen.

'De VS heeft China hard nodig in de wereld,' zo lees ik in het Nederlands op de site van het NOS Journaal in een artikel dat het bezoek van Obama aan het Rijk van Midden moet illustreren. Opvallend genoeg vergeet het journaal de meest na aan het Amerikaanse hart liggende reden te noemen. Chinees kapitaal zorgt ervoor dat de Amerikaanse economie kan blijven draaien, ondanks een enorme staatsschuld. Niet voor niets waarschuwde Beijing de Verenigde Staten herhaaldelijk dat het zich wat zorgvuldiger op moet gaan stellen bij het runnen van de economie. De handelsbalans tussen beide landen is nauwelijks nog een balans te noemen. Protectie is daarom niet verwonderlijk eveneens een hoofdonderwerp tijdens het bezoek van Obama. Beide landen zijn tegen bescherming van nationale economieën zo dragen ze uit, desondanks staat het onderwerp hoog op de agenda.

De New York Times heeft het maandag over de vragen-en-antwoorden-sessie van de president met Chinese studenten in Shanghai, het staat ergens op het midden van de hoofdpagina van de krant. Mensenrechten en de economische banden, met de nadruk op Samenwerking, zijn de hoofdonderwerpen. De in het Chinees vertaalde live stream van de bijeenkomst maakt het gemakkelijk voor iedereen die Engels of Chinees verstaat dit op te pikken. Je ziet het nieuws dan ook overal terug.

De People's Daily Online pakt het groot aan. De hoofdbanner op de site luidt 'Obama makes debut visit to China.' Daar waar de Westerse pers over de mensenrechten situatie in China schrijft, noteert de Chinese online krant: *"Op het moment dat hij de Verenigde Staten verliet voor zijn huidige trip naar Azië, zei president Obama, zoals door de pers werd gerapporteerd, dat het wil dat China zich gaat gedragen als 'verantwoordelijke' grootmacht. In feite wil China heel graag dat de Verenigde Staten een 'verantwoordelijke' supermacht is."* Ook dit artikel wordt na een lading kritiek afgesloten met woorden die hoop voor de toekomst uitstralen. Zeer gedragen woorden zelfs over gewoon en welbegrepen eigenbelang: *"Therefore, it is worthy of the protection and evaluation of their governments and people either in view of their respective national interests or from the angle of peace and development for humanity."*

Het is echter nog maar twee weken gelden dat president Hu de gemoederen van een luchtmacht generaal Xu Qiliang moest temperen. Er zal een Chinese Muur van Staal in de blauwe lucht komen, zo stelde die. Hiermee nam de generaal afstand van de officiële Chinese lijn dat de ruimte gevrijwaard moet worden van wapens. Enige twijfel aan de hardheid van die lijn is nu zeker wel gerechtvaardigd.

In de Verenigde Staten zegt een Amerikaanse generaal kort daarna er vrijwel zeker van te zijn dat China snel bewapende satellieten in de ruimte zal plaatsen.⁽¹⁾ De reorganisatie van de Amerikaanse krijgsmacht, waardoor deze beter samen kan werken, is *"niet gericht tegen China,"* zo staat in het redactioneel van Defense News ⁽²⁾, *"maar tegen opkomende dreigingen, dat gezegd hebbende is China wel een goed voorbeeld om aan te geven waar de afschrikwekkende voordelen van grotere samenwerking zich bewijzen."* China wordt een steeds belangrijker argument voor een torenhoge Pentagon begroting.

Zo tuimelen de Amerikaanse en Chinese generaals om elkaar heen naar boven. Achter de lachende gezichten van Hu en Obama gaat ook een dreigende ruimtewapenwedloop schuil. Een beetje beheersing van het Engels en de termen 'Weaponization of Space' en 'China' gezocht in Google levert een lading rapporten, artikelen en zelfs films op over de grimmige kant van de Chinees-Amerikaanse relaties. Enkele voorbeelden:

- Punching the U.S. Military's "Soft Ribs": China's Antisatellite Weapon Test in Strategic Perspective - Ashley J. Tellis, Carnegie Endowment for International Peace;
- Space Weaponization And Space Security: A Chinese Perspective, Zhang Hui <http://www.wsichina.org/attach/CS2_3.pdf>; en
- Pax Americana and the Weaponization of Space, Denis Delestrac, Canada, France, 2009, color, HD, 85 min

1) 'SBIRS Delay, ISR Needs Dominate Omaha Space Symposium,' John

T. Bennett, Defense News (web), 9 november 2009, p. 8.

2) 'Editorial, U.S., military Jointness: time for air-sea battle concept,' DefenseNews 9 november 2009, p. 28.n

20 Davids

Laat ik nu altijd gedacht hebben dat er geheime verdragen bestaan die een soepele afhandelingen van Amerikaanse militaire verplaatsingen over Nederlands grondgebied naar een oorlog of conflict regelen, de zogenaamde (Wartime) Host Nation Support. Ik weet dat de VS in de Rotterdamse haven een openbare vrijbrief hebben voor de afhandeling van vracht: *"The (...) Transportation Battalion has a license provided by Dutch Customs to custom clear all military cargo arriving into the Netherlands."*

Maar die afspraken bedoel ik niet. Nee, ik bedoel de verdragen die werkelijk alles voor een logistieke operatie regelen van begin tot eind. Want een goed transport begint met goede verdragen, die werkelijk alles regelen. Dat staat in elke manual van het Amerikaanse leger voor transportorganisaties.

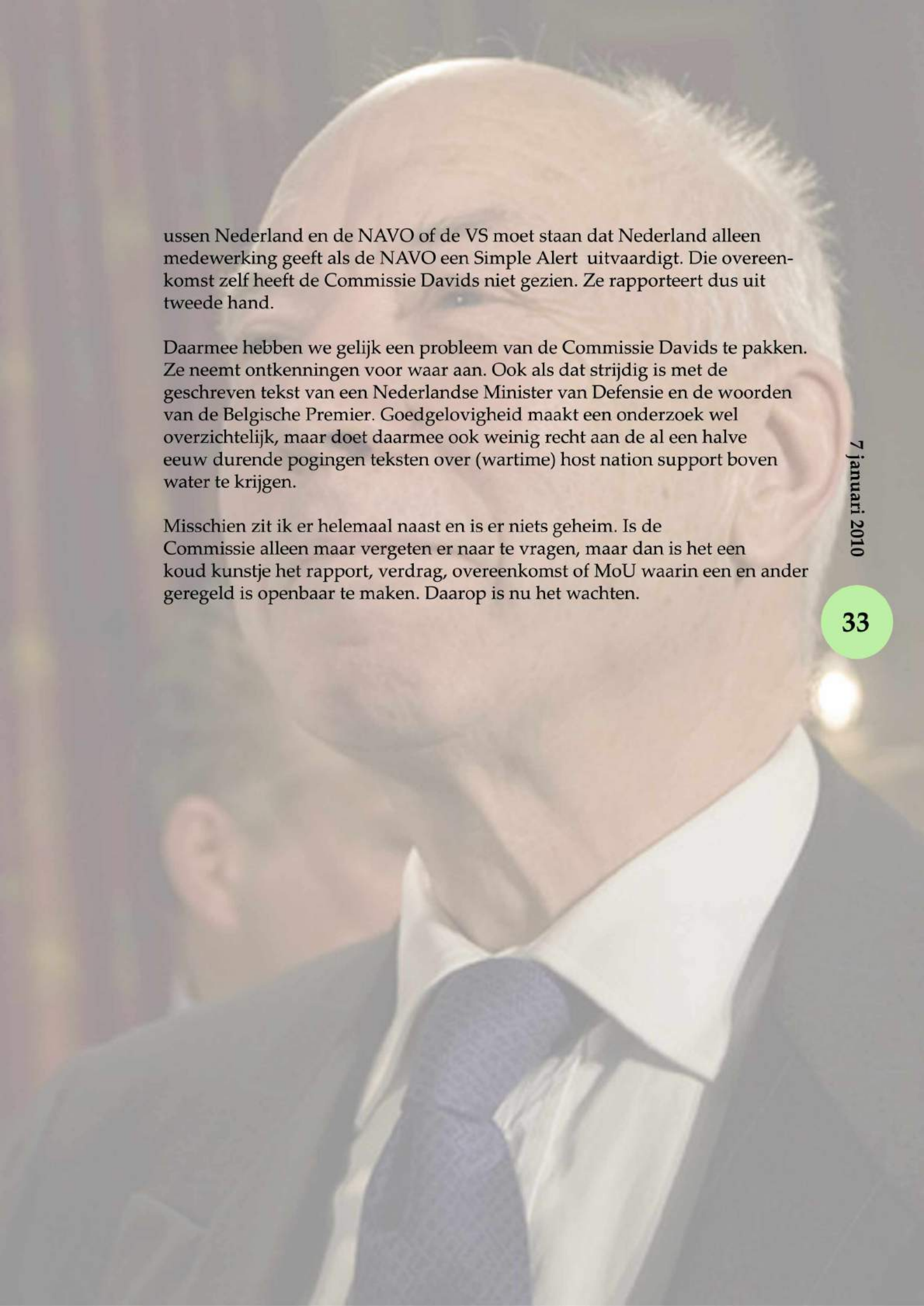
Ook de Miniser van Defensie Kamp was van het bestaan overtuigd. Hij schrijft op 18 februari 2003 dat er een bilaterale overeenkomst bestaat *"over het transport van troepen en militair materieel. Zowel deze overeenkomst als de bijbehorende regelingen en nadere overeenkomsten zijn geheim. Volgens artikel 7, onder d., van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen worden dergelijke documenten niet ter goedkeuring aan het parlement voorgelegd."*

32

In het boek van de Commissie Davids lees ik echter dat onderzoek naar een dergelijk verdrag geen relevant gegeven heeft opgeleverd. Daarmee wuift de Commissie mijn vermoeden weg, maar ook - en dat doet er meer toe - de opmerking van de Minister. En niet alléén van de Nederlandse Minister van Defensie, maar ook van PvdA-leider Wouter Bos die er naar verwees, toen hij stelde dat de transporten niet gestopt konden worden. Belangrijker is misschien dat de Commissie Davids en passant de Belgische premier Guy Verhofstadt declasséert. Ook die stelde immers dat geheime Host Nation Verdragen aan de basis staan van de toestemming tot doorvoer van Amerikaanse wapens. Niet waar aldus Davids.

Wel heeft de Commissie een memo gevonden gedateerd op dezelfde dag dat Kamp zijn antwoorden naar de Kamer stuurt. In dit memo schrijft een ambtenaar dat er geen formeel juridische verplichting is voor het geven van transport- of overvliegvergunningen op grond van een NAVO- of bilateraal verdrag. De NAVO moet eerst een Simple Alert of hogere alarmeringsfase uitvaardigen voordat hier sprake van kan zijn.

De NAVO heeft een speciaal HNS-document: 'allied joint host nation support doctrine & procedures'. Daarin staat dat host nation support plaats vindt op basis van overeenkomsten tussen het ontvangende en zendende land. Dat betekent dat in een van die overeenkomsten

ussen Nederland en de NAVO of de VS moet staan dat Nederland alleen medewerking geeft als de NAVO een Simple Alert uitvaardigt. Die overeenkomst zelf heeft de Commissie Davids niet gezien. Ze rapporteert dus uit tweede hand.

Daarmee hebben we gelijk een probleem van de Commissie Davids te pakken. Ze neemt ontkenningen voor waar aan. Ook als dat strijdig is met de geschreven tekst van een Nederlandse Minister van Defensie en de woorden van de Belgische Premier. Goedgelovigheid maakt een onderzoek wel overzichtelijk, maar doet daarmee ook weinig recht aan de al een halve eeuw durende pogingen teksten over (wartime) host nation support boven water te krijgen.

Misschien zit ik er helemaal naast en is er niets geheim. Is de Commissie alleen maar vergeten er naar te vragen, maar dan is het een koud kunstje het rapport, verdrag, overeenkomst of MoU waarin een en ander geregeld is openbaar te maken. Daarop is nu het wachten.

Nederland en de dreiging van Venezuela

Afgelopen week worden vragen van Rita Verdonk over de militaire toestand in het Caribisch gebied door Eimert van Middelkoop beantwoord. De Minister en het Kamerlid zijn beide geen toppers in Haagse politiek. De eerste probeert daar verandering in te brengen met provocatieve vragen die de suggestie wekken dat de Nederlandse marine niet voldoende is uitgerust om de dreigende inval door buurland Venezuela te weerstaan. Dat is nogal wat.

“Kunt u mij voorzien van een analyse van de dreiging vanuit het Venezuela van president Hugo Chávez jegens de Nederlandse Antillen? Zo nee, waarom niet?” vraagt Verdonk. Dit is een opstapje naar een pleidooi voor zwaarder bewapende marineschepen in het gebied. Immers als de Venezuelaanse president het in zijn hoofd haalt zou hij zomaar de ABC-eilanden binnen kunnen vallen, want de kortgeleden door Nederland verworven marineschepen zijn in zo’n geval niet meer dan aan de grond genagelde eenden, *“Sitting ducks,”* in het Nederlands van Verdonk.

34

Iedereen kan natuurlijk her en der in de wereld bedreigingen bedenken. Je tegen al die imaginaire bedreigingen ook wapenen wordt alle mans gek en bovendien peperduur. Verdonk serveert om haar verhaal te verkopen dan ook een cocktail waarin het gevaar van Venezuela wordt opgeklopt tot toefje op een drankje dat bestaat uit een pleidooi tegen bezuinigingen op Defensie en voor meer wapens. Het hoofd van Chávez doet dienst als cocktail kers.

De Minister van Defensie antwoordt rustig dat: *“Er op dit moment geen sprake is van een dreiging hoger in het geweldsspectrum in het Caribisch gebied”*. De schepen die Nederland er stationeert zijn dan ook ruimschoots voldoende *“uitgerust om zichzelf en anderen te verdedigen”*. Hij had er nog aan toe kunnen voegen dat de Nederlandse schepen worden beschouwd als een middel tussen patrouilleschip en oorlogschip voor optreden in het hoogste geweldsspectrum in. Maar er is wat te zeggen voor zijn zakelijke en afdoende antwoorden. Olie op het vuur en extra aandacht is nergens voor nodig. Zo lijkt het.

Naast de vragen van Verdonk kan je echter ook nog andere vragen stellen. Bijvoorbeeld of Nederland een rol speelt bij de Amerikaanse omsingeling van Venezuela door de militaire samenwerking met de VS. Je kan daarbij denken aan de deelname aan Amerikaanse militaire oefeningen en het faciliteren van vlootbezoeken aan de haven van Curaçao (32 bezoeken tussen december 2005 en december 2009). Maar ook door de militaire samenwerking die is vastgelegd in het Forward Operation Location-verdrag tussen Nederland en de Verenigde Staten.

Dit verdrag is officieel gericht op het bestrijden van drugs, maar de Boeing RC-135's die vanaf Curaçao regelmatig opstijgen worden volgens Venezuela ook ingezet bij spionage activiteiten. Harry van Bommel van de SP vroeg er onlangs naar bij minister Maxime Verhagen. Het antwoord omzeilt de kwestie maar ontkent hem niet. Verhagen schrijft: "Op basis van het FOL-verdrag kunnen de Verenigde Staten gebruik maken van Hato International Airport op Curaçao en Reina Beatrix Airport op Aruba, uitsluitend in verband met drugsbestrijdingstaken vanuit de lucht. Deze vluchten worden uitgevoerd met diverse ongewapende vliegtuigtypes, waaronder de RC 135".

Dat de RC-135 voor spionage kan worden ingezet lees je zelfs op wiki. Dat geldt ook voor de eveneens gesignaleerd E-3B Sentry's "Tijdens Desert Storm (...) assisteerden E-3 bemanningen in 38 van de 40 gevallen waarbij tijdens het conflict vijandelijke toestellen in de lucht werden uitgeschakeld." Dat klinkt een stuk minder dolletjes dan "ongewapende vliegtuigtypes".

Het FOL-verdrag loopt op 1 april af en zal stilzwijgend verlengd worden als er in Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten geen bezwaar tegen bestaat. Het zou de komende week in de Tweede Kamer aan de orde komen, maar het overleg is geannuleerd of verplaatst, aldus de Kameragenda. Je mag hopen dat dit niet betekent dat van uitstel afstel komt en dat een militair verdrag met een duur van maar liefst tien jaar en implicaties voor de veiligheidssituatie in Zuid-Amerika stilzwijgend wordt verlengd. Sterker nog dat er zelfs niet over wordt gerept in de Tweede Kamer. Of pas een jaar na ingang zoals in 2001.

22 Griezelen

Niet eerder schrapte Defensie zo rigoreus het onderscheid tussen verschillende geweldsniveaus als in de vernieuwde 'militaire doctrine voor het land-optreden' die volgend week wordt verspreid onder officieren. Dat stelde de Volkskrant op dinsdag 18 mei.

De doctrine "maakt onveranderd deel uit van de fundamentele doelstelling van iedere staat om vitale belangen - met behoud van eigen waarden en normen - zeker te stellen," zo stelt Luitenant-kolonel Konings (*) van de Nederlandse landmacht.

Het nieuwe aspect van de doctrine dat de Volkskrant constateert, vat Konings samen met 'operaties zijn operaties'. De hele wereld is operatieterrein voor de Nederlandse krijgsmacht, "waarbij een aanval op het NAVO-grondgebied als minder waarschijnlijk wordt beschouwd." Maar het gaat daarbij niet alleen om operaties elders in de wereld.

36

"Het onderscheid tussen gevechts-, vredes en nationale operaties vervalst," dat is nog net een stapje verder dan de Volkskrant eruit haalde. Het begrip 'nationale operatie' is niet helemaal duidelijk en komt op de site van Defensie niet voor. Ook in het onlangs verschenen 'Eindrapport Verkenningen Houvast voor de krijgsmacht van de toekomst,' zoek ik er tevergeefs naar.

Het doet me wel griezelen over het militair bestrijden van binnenlandse onlusten waaraan in de Verkenningen aandacht wordt besteed. Het toekomstscenario 'Fragmentatie,' uit de het houvast stelt: "Extra inspanningen zijn vereist voor de bewaking van de nationale grenzen, de bescherming van Nederlandse Antillen en Aruba en de beteugeling van binnenlandse onrust." Dit is maar een van de doemzinnen uit dit deel van het rapport.

Ook de militaire doctrine voor het landoptreden kijkt niet blij de toekomst in: "Toekomst studies geven aan dat de wereld er niet stabiel op wordt en dat er zich meer conflictbronnen zullen aandienen, zoals toenemende schaarste aan grondstoffen, energie, drinkwater en voedsel." Het zou vreemd zijn als militairen niet die veiligheidsrisico's zouden benadrukken. Rottigheid is immers hun bestaansreden.

In het voorwoord roept de Commandant der Landstrijdkrachten politici, hulporganisaties en media op het 150 pagina's tellende werk te lezen. Ze mogen hun borst overigens nat maken want er komen in 2010 nog een herziene Leidraad Commandovoering, een Handboekstaftechniek en een Leidraad Land Operaties.

NGO's zouden zich misschien beter kunnen buigen over rapporten waarin gedacht wordt over betere verdeling van grondstoffen en rijkdom, over duurzaamheid en alternatieve energie en vooral mensen organiseren om dit voor elkaar te krijgen. Het leger is daarbij zelden een bondgenoot geweest.

Als de NGO-medewerkers daarnaast nog eens lekker willen griezelen moeten ze de sciencefiction uit de Verkenningen (p. 149-153) maar eens lezen. Maar dat heeft verder weinig met hun werk te maken.

H.J.D.M. Konings, - Luitenant-kolonel van de Koninklijke Landmacht, "Een veranderende wereld vraagt om veranderende doctrine; De nieuwe Land Doctrine" Publicatie, Militaire Spectator nr. 5, 2010, pp. 288-296.

Al tijden lees ik amper de krant. Van veelvraat naar niets. Internet en email voorzien een klein beetje in de toch nodige informatie. Als ik een column als deze schrijf, merk ik pas wat een nadeel het is als je het nieuws niet meer geregeld volgt. Wat gangbare informatie is en wat niet moet je eerst googelen. Dat de wereldprimeur Apache vliegt op biobrandstof, de pers zou halen kon ik ook zonder hulp raden. Bij een bericht over de betrokkenheid van Defensie bij het milieu likt de persafdeling van het leger zijn vingers af.

Nederland begint deze maand met het weghalen van zijn troepen uit Afghanistan. Dat haalt vanzelf de krant. De vader van een Afghanistan ganger schreef onlangs op zijn blog dat zijn "zoon gelukkig veilig is teruggekeerd, maar tot nu toe zijn 140 militairen gewond geraakt tijdens de Nederlandse missie in Uruzgan. Daarvan hebben er 41 blijvende fysieke schade opgelopen. Zij zijn blind geworden of hebben ledematen verloren." Hij haalde de cijfers uit de Metro. Een veelvoud zal ernstige last krijgen van het Post Traumatische Stress Syndroom (PTTS), Defensie en het Veteranen Instituut spreken over vijf procent van de 20.000 militairen die daar actief waren sinds het begin van de missie. Het is wel schrikbarend, maar toch nieuws dat ondersneeuwt.

38

Er is ook militair nieuws dat niet eens de kans krijgt onder te sneeuwen. Per email kreeg ik een bericht toegestuurd dat twee grote wapenbedrijven dit jaar een volgende versie van het raket schild tegen ballistische raketten operationeel zullen maken. Een van de twee, Thales, heeft een grote Nederlandse dochter. Als ik google op 'Thales' en 'raket schild' vind ik echter vooral mijn eigen artikelen en blogs en niets over dit nieuwe contract. Feiten over de ontwikkeling van Het Schild blijken er nauwelijks toe te doen in de pers.

Als op een zaterdag in juli het verdrag met de Polen wordt aangepast aan het systeem zoals Obama vorig jaar voorstelde dan haalt dat wel de kranten, maar dat Nederland een bijdrage aan dat zelfde schild gaat leveren met hetzelfde wapen blijft nog steeds onvermeld.

Luiheid, onbekendheid met de materie, te technisch, niet sexy, niet gepolitiiseerd, het zijn begrijpelijke argumenten om weinig aandacht te besteden aan een van de grootste wapensystemen dat ooit over de NAVO-landen - en dus ook Nederland -, is uitgerold. De vraag is dan wel hoe het van technisch sexy wordt en wie dat dan doet. De coördinatie van de opbouw van dit schild vindt overigens plaats op de Waalsdorpervlakte. Ook al zo'n aspect waar de Nederlandse pers weinig interesse voor heeft. Je kan hierover beter de informatie van de NAVO zelf lezen, al zou een journalistieke vertaling best aardig zijn.

Deze column schrijf ik op mijn verjaardag, 10 juli, de dag dat Defensie bekend maakt met een oranje F-16 de Nederlandse voetballers binnen te halen. Heel zachtjes hoop ik dat de Nederlandse voetballers als team besluiten een ander vliegtuig te nemen en Defensie in zijn oranje hemd te zetten. Dat zal niet gebeuren, nu al weet ik zeker dat de pers zal smullen van dit mooie plaatje en het 'wij' gevoel dat er uit spreekt. Dat mag, maar naast het makkelijke scoren moet je als journalistiek ook langdurig willen bouwen. Bovendien als je zegt dat de journalistiek de macht moet controleren dan horen de krijgsmacht en zijn wapens daar bij. Dat betekent niet alleen de gepimpte F-16's en hippe Apaches.

15 juli 2010

Amerikaanse armen rijken ver; Wenselijke machtspolitiek?

Vorige week kwam ik op het internet Thermon Europe weer tegen. Het bedrijf uit Pijnacker - dochter van xde Amerikaanse Thermon Manufacturing Company - was in de VS veroordeeld tot een boete van 18.500 dollar voor het wegpoetsen van elke band met Israël in zakelijke correspondentie met Arabische klanten.

Ook in september 2009 las ik al een aanklacht tegen het bedrijf. Het ging toen om de levering van warmte zoekende apparatuur (met Amerikaanse onderdelen). Thermon exporteerde deze vanuit Nederland naar Libië, Syrië en Iran, in totaal negen overtredingen. Per overtreding kan een maximum boete van 250.000 dollar of de dubbele waarde van de geleverde goederen worden opgelegd, zo staat dreigend in de aanklacht. Bij de schikking werd een boete van 176.000 dollar overeen gekomen tussen de Amerikaanse overheid en vijf dochters van Thermon die allen de export wetgeving hadden overtreden, waaronder dus ook Thermon Europe.

40

Het agressieve sanctiebeleid van de VS op de uitvoer van strategische goederen leidt bij mij tot de dubbele reactie van vreugde en scepsis. Zelf besteedde ik jarenlang mijn tijd en energie aan het zoeken naar en tegengaan van onwenselijke wapenleveranties. Af en toe kwam ik dit soort overtredingen van de Export Administration Act tegen. (Half oktober zijn er overigens weer twee seminars in Amsterdam over de toepassing ervan.) Het ging niet altijd om leveringen van belangrijke technologie, maar vaak om strafmaatregelen tegen vijanden. Uncle Sam deinst er niet voor terug om zijn armen daarbij te strekken tot Pijnacker of Heerhugowaard. Het is een onderdeel in het bredere buitenlandse beleid en wordt gebruikt om tegenstanders af te schilderen als gevaarlijke staten die op slinkse wijze wapentechnologie verzamelen, onder de ogen van bondgenoten.

De Britse golfer die via Rotterdam gespecialiseerde batterijen aan Iran leverde voor de Hawk-luchtdoelraketten moet je niet de hand boven het hoofd houden (al is de mogelijke gevangenisstraf van 35 jaar absurd); hij omzeilde immers de exportregels. De levering maakt wel duidelijk dat Iran zelfs bij onderdelen voor luchtdoelraketten, die nog aan de Sjah zijn geleverd, afhankelijk is van illegale importen.

Het sanctiebeleid blijft ook een moeilijk onderwerp, omdat het maar amper te verteren is dat het land dat verantwoordelijk is voor de helft van alle wereldwijde uitgaven voor wapens en militairen bepaalt wie wel en niet mag mee profiteren van die Amerikaanse militaire industrie. Een bedrijfstak die drijft op een stroom leningen uit de rest van de wereld.

ARMON

Uiteindelijk ben ik wel blij dat gevaarlijke leveringen, die vaak via Rotterdam lopen, worden gestopt en bestraft. Het is jammer dat het uitsluitend de leveringen zijn aan de staten die het bij de VS verbruikt hebben die aandacht krijgen. Bedrijven en personen die willens en wetens een loopje nemen met de exportregels hebben er waarschijnlijk evenmin moeite mee om strategische goederen te leveren aan landen die ze gebruiken bij schendingen van de mensenrechten, inzetten bij interne repressie en conflicten. Wapenleveranties die in het kader van het Wapenhandelverdrag (ATT) niet mogen krijgen minder aandacht van de opsporingsinstanties. Ze spelen immers geen rol in het machtspolitieke spel van de grote jongens.

Wie gaat die, zeg maar voor het gemak ATT-leveranties, opsporen als het wapenhandelverdrag in werking is en grote onafhankelijke NGO's mogelijk hun handen van de strijd tegen de wapenhandel zullen aftrekken?

10 september 2010

41

Oil Sands Upgrader with our
Heat Tracing Products —
Canada

Chemical Complex with
our Heat Tracing
Products
— Korea

wikileaks: Zwembaden vol informatie

De afgelopen maanden viste ik krenten uit de pap. Niet uit een bord vol, maar uit een 25 meter bad. Veel meer dan een duikbril en een zwembroek gebruikte ik niet. Er zijn wel bootjes op de markt waarmee je door de pap kan varen en die de krenten van grotere afstand zien en in hun netten kunnen vangen. Ze kunnen zelfs de krenten van rozijnen onderscheiden. Zo'n bootje had ik niet. Ik kwam er te laat achter dat je dat nodig hebt.

Ik had met andere woorden geen data mining programma om door de 77.000 pagina's met Afghanistan verslagen te gaan die de klokkenluiders site wikileaks deze zomer publiceerde. Ik deed het met een gewoon zoekprogramma, omdat ik dacht dat ik daarmee alles wel zou kunnen vinden. Hoe langer ik bezig was hoe meer ik in begon te zien dat het zoeken in een berg documenten een vak is, met zowel inhoudelijke als technische vaardigheden.

Wil je bijvoorbeeld alles over Nederlandse troepen weten of alles over de door Nederlanders 'gecontroleerde' provincie Uruzgan? Deze vraag bepaalt een groot deel van de trefwoorden die je gebruikt. FB Anaconda ligt wel in Uruzgan, maar werd niet zoals FB Poentjak of FP Volendam door Nederlanders gebruikt. Maar FB Poentjak – wat overigens het Indonesische woord voor pas is en refereert naar Pas Poentjak op Java, waar hevig is gevochten tussen de Nederlandse koloniale en de Republiek - wordt elders weer FOB Poentjak genoemd. Zoeken op alleen Poentjak ligt dan voor de hand, maar bij Anaconda ga je dan de mist in, omdat in Oost-Afghanistan troepen onder die naam vochten.

Het is een vak wat je al doende leert. Call signs van vliegtuigen en helikopters kom je tijdens het zoeken bij toeval tegen. De RAMIT-63 is een Nederlandse F-16 die 500 of 1000 pons bommen af kan gooien, rammuh, lachuh. Voor de Apaches zijn ook call signs die beginnen weer met STAB, ook al zo grappig. Dit soort details maakt het zoeken makkelijker. Ook de taal moet je een beetje leren; IVO staat bijvoorbeeld In de Nabijheid Van (In the Vicinity Of).

Achteraf gaf iemand me een onderzoekje naar programma's die voor digitaal data analyse en extractie van gegevens op de markt zijn. Dat lijkt te laat, maar er ligt nu al weer een 50 meter bad te wachten met documenten over Irak die ik graag met betere techniek te lijf wil gaan. Nu heb ik alleen bij een luchtige zoektocht een document met NLD gevonden. Het betreft het onschadelijk maken van een mijn langs een weg door de EOD. Niet alleen wikileaks publiceert grote hoeveelheden informatie. Het komt steeds vaker voor dat duizenden pagina's met informatie over voordien vertrouwelijke onderwerpen naar buiten komen. Er zijn sites met de stukken die in door een beroep op de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) zijn verkregen, zowel in Nederland als bijvoorbeeld door defensie instellingen in de VS. Journalisten worden soms door voorlichters verzopen in de informatie.

Mijn indruk is dat veel van die zwembaden vol digitale informatie rimpelloos blijven liggen of alleen oppervlakkig worden doorzocht. Slimme technologie zou kunnen helpen er meer uit te halen zonder dat je een zwembroek aan hoeft te trekken. Lezen zal soms niet eens nodig zijn, nadenken en technologische ontwikkelingen bijhouden wel.

Niet alleen in Nederland is de JSF omstreden. In Noorwegen komen via wikileaks steeds meer onverkwikkelijke zaken rond de aanschaf van de F-35 naar buiten. Het parlement werd slecht geïnformeerd en de kosten zijn hoger dan gemeld. Ook in Canada liep het debat over zin en onzin van het aankopen van de straaljagers afgelopen week hoog op. Kosten spelen ook daar een belangrijke rol.

Het Kabinet bezuinigd niet alleen de natuur, cultuur en sociale voorzieningen kapot, maar ook fors op de krijgsmacht. Dat de JSF daar weinig last van lijkt te hebben is leuk voor de piloten. De rest van het Defensiepersoneel ziet steeds meer collega's en wapensystemen verdwijnen. Het gemor in het leger zal met iedere prijsstijging van de F-35 toenemen.

Dat gemor zal dan zeker komen, want grote projecten gaan nu eenmaal gepaard met grote tegenvallers. Dat is:

- a) onvermijdelijk
- b) een gebrek aan inzicht
- c) opzet om de ware kosten te verhullen
- d) alle drie de factoren spelen een rol

Van de vier opties lijkt mij de vierde (d) het juiste antwoord.

Ook het F-35 project gaat steeds meer kosten. 1,4 Miljard euro erbij meldde Defensie minister Hans Hillen net voor Sinterklaas aan de Tweede Kamer. Voor de lezer van de Nederlandse en Amerikaanse rekenkamer rapporten kon dit geen verrassing zijn. Toch waren Kamerleden boos over de gebrekkige informatievoorziening. Een woordvoerder van Defensie zei in reactie hierop dat het de JSF wordt. Beste toestel voor de beste prijs. Er is geen twijfel bij het Ministerie. Het ding komt er. Ook dat is geen verrassing. Arrogant is het, een dwangneurose lijkt het.

In Nederland was vorig jaar een meerderheid van het Parlement voor uitstel van de aanschaf. Niet alleen de linkse en progressieve partijen. Het vliegtuig past ook niet binnen de visie van de PVV op Defensie. De partij wil vooral binnenlandse repressie versterken en kan zo'n straaljager daar moeilijk bij gebruiken. Bovendien staat de F-35 voor achterkamertjes politiek, gevestigde belangen en geldverkwisting. Voor het PVV-imago is het goed om daar duidelijk afstand van te nemen. Dat deed PVV-leider Wilders dan ook al snel en met verve:

"Natuurlijk moeten we 'nee' zeggen tegen het speeltje van de supersonische staatssecretaris, [Jack de Vries] de staatssecretaris die nu zelf dreigt neer te storten. Geen testtoestellen dus. In deze tijden van economische crisis is het ongepast om te praten over de aanschaf van peperdure vliegtuigen. Geen nieuwe voordat de oude op zijn. De F16 gaat zeker nog 15 jaar mee. Dus laten we de beslissing nemen in 2019. Laten we er dan over praten. Ik heb nog wel een gaatje vrij in mijn agenda." (Spoeddebat 23 april 2009)

Toch lopen ook de PVV-hazen inmiddels Haagse paden. De 'partij' gaat akkoord met een testvliegtuig. Woordvoerder Hernandez in december 2010: "Het is dankzij de PVV dat de aankoop van de JSF wordt uitgesteld en dat het bij een tweede testtoestel blijft [geloof je het zelf?]. Ja Voorzitter, wij hebben inderdaad onze handtekening gezet voor dat tweede testtoestel. Maar dat compromis, dat tweede testtoestel, is nog altijd beter dan de PvdA in de regering." Hiermee doet de PVV in drie dingen die opportunistisch bij de macht wil horen past: draaien, de boel bedonderen en achter de VS aan hobbelen. Je bij dit draaien opzichtig verschuilen achter de PvdA maakt het helemaal knap waardeloos.

Op een moment als dit zou ik liever op een site schrijven die dicht tegen de PVV aanzit dan hier bij. Dit schijf ik met enige schroom en een ongemakkelijk gevoel. Maar een kort briefje, geheel in stijl, met een beetje volksmennerij in hoop op ..., dat moet toch kunnen:

Geachte PVV stemmer,

Laat Geert je niet naaien. Hij dreigt een tweede JSF-testvliegtuig te gaan kopen. Dat gaat onder het mom van Haags wisselgeld: een compromis. Je zwemt daarmee een fuik in. Het zal niet bij twee JSF's blijven. Hij koopt de andere onzinnige en miljarden kostende JSF's er bij. Als je steeds meer geld stopt in de straaljager en hem bovendien gaat testen dan ga je hem kopen. Dat snapt een kind. Het wordt met iedere stap die je zet duurder en minder makkelijk er mee te stoppen. Laat Geert voet bij stuk houden. Na de verkiezingen geen ander verhaal dan ervoor; dat lijkt teveel op 'Haagse politiek'.

Geen gerommel. Geen JSF. Ook geen testvliegtuig. Stop nu!

Martin Broek

100ste Vrouwendag: Afghanistan

Vrouwen worden vaak genoemd als reden om in Afghanistan te vechten. Kleine projecten moeten dat beeld kracht bij zetten. Ieder succes siert minimaal een ontwikkelingsblad, leidt tot een krantenartikel en komt in een actualiteiten rubriek op de buis. Structureel verbeterd het niet, maar af en toe goed nieuws is prettig voor de consument in het Westen.

Dat optreden goed is voor vrouwen horen vrouwen wel vaker. Ze worden zelden gevraagd of het daar mee eens zijn. De hoofddoekjes discussie en de onderdrukking die daarmee gepaard gaat is een voorbeeld dicht bij huis. In Afghanistan was het in veel regio's juist de oorlog door een buitenlandse macht die er voor zorgde dat vrouwen binnen moesten blijven.

Pas in 2009 begreep de Amerikaanse marinier kapitein Matt Pottinger dat het vreemd is om een oorlog voor vrouwen te voeren, maar ze daar niet bij te betrekken. Zelfs niet die uit het eigen leger. De contraguerrilla operaties kunnen baat hebben bij de actieve inzet van vrouwen. Hij begon met het trainen van vrouwelijke mariniers in het ontmoeten van vrouwelijke Afghanen.

Een Nederlandse marinier zou meteen op het probleem zijn gestuit dat het korps niet toegankelijk is voor vrouwen. Als vrouwen zich ook al met de zwarte baret met het rode embleem kunnen tooien waar blijft de mannelijke trots dan. Verschil moet er zijn.

Daarom waarschijnlijk ook zo weinig vrouwen in de top van de krijgsmacht. Maar nu weer verder met de pogingen van Pottinger. Want laten we wel wezen een Amerikaanse kan dan wel marinier worden, maar mag niet vechten ook daar moet verschil er zijn.

Pottinger kreeg het voor elkaar. Al snel was er een taalkundige en een aantal vrouwelijke mariniers die het Female Engagement Team (FET) gingen vormen. In Pastun gebied moesten zij zich een weg naar binnen banen met zogenaamde Population Support Packages, een doosje met bijvoorbeeld een radiootje en een teddybeer. Dit alles in een poging om de helft van de Afghaanse bevolking aan de eigen kant te krijgen.

Het bleef niet bij één FET-team er kwamen er meer. In het Zuiden en het Oosten. Het werk was niet gemakkelijk. Om een paar moeilijkheden te noemen: spreken in een onbekende taal en onbegrip voor lokale gewoonten maken het moeilijk contact te leggen.

Ook als er uit geschreven vragen zijn om snel contact te leggen. Voordat de FET-mariniers de poort verlieten hadden ze nog nooit een Afghaanse vrouw in het echt gezien. Toen ze merkten dat vrouwen een uur moesten lopen voor het halen van water lieten ze midden in het dorp een put slaan. De put werd meteen gesloopt. Niet door de Taliban, maar door de vrouwen zelf. Het water halen was een dagelijks uitje voor ze. Wees eerlijk: dat had jij ook niet bedacht.

De FET's waren wel leuk bedacht. Inlichtingen verzamelen en goodwill kweken in één moeite door. Maar het past het Amerikaanse leger niet en de poging mislukte jammerlijk. Commandanten wisten niet wat ze met de vrouwen moesten. Zelf het inzetten van vrouwen vóór de oorlog wil niet lukken.

In plaats van FET-teams opzetten zou het steunen van Afghaanse vrouwen zelf ook een optie kunnen zijn. Die hebben net zoveel last van de Westerse bondgenoot Karzai en zijn Warlords dan van de Taliban. Tenminste als ik de Afghaanse vrouwen organisatie RAWAmag geloven.

En die FET-vrouwen zelf? Ze waren jong en hadden kinderen en konden niet genoeg verdienen en gingen daarom het leger maar in; als goed voorbeeld voor de Afghaanse vrouwen die ze wilden ronselen als informanten. Als goed voorbeeld staan ze ook heel veel op het web. Vaak met een kindje in de arm en een lach op de lippen.

Ik kan het niet laten om een fragment uit mijn 8 maart blog van vorig jaar te halen: "Vrouwen zien sneller dan mannen dat het onzin is om biljoenen in legers te stoppen, terwijl veel meer veiligheid geboden wordt door ongelijkheid tussen mensen op te lossen. Dat is gewoon redelijk denken, boerenverstand." Vrouwen krijgen vaak de rol om de boel bij elkaar te houden en op te lappen. Vandaar.

Gebaseerd op artikel: Ann Jones, Woman to woman in Afghanistan, the Nation, 27 oktober 2010.

Zie ook: www.8maartamsterdam.nl/

Onlangs sprak ik met twee journalisten over een onderwerpskeuze voor een TV-programma. Terloops kwam ook de JSF ter sprake. Dat komt wel vaker voor. Het vliegtuig is een populair en makkelijk onderwerp als het bij praten blijft.* Meestal is de toon sceptisch tot negatief. Maar dat ik nog sprak over andere jachtvliegtuigen dan de peperdure en door een aaneenschakeling van tegenslagen geteisterde JSF/F-35 verbaasde hen. De beeldvorming, ook bij leken die kritisch staan ten opzichte van de JSF, is doorgaans toch in het voordeel van het Amerikaanse toestel.

Dat er al zo'n vijftientwintig jaar aan de straaljager wordt gewerkt, maar er inmiddels pas moeizaam een paar testvliegtuigen zijn gebouwd en dat de grootste records gebroken worden op het gebied van budgetoverschrijdingen en projecties van onderhoudskosten, doet amper af aan het beeld van Amerikaanse degelijkheid. Dat is een knap staaltje van framing door een machtig gezelschap bestaande uit belangrijke delen van de Amerikaanse overheid, wapenfabrikant Lockheed Martin, denktanks en de vriendendie koste wat kost, juist dat vliegtuig willen hebben.

48

Als je moet bezuinigen zou het zinvol zijn ook naar andere opties te kijken. Er is bijvoorbeeld de goedkopere SAAB Gripen. De Gripen is een vliegtuig dat met oog op export wordt gemaakt samen met Britisch Aerospace Systems (BAES), een wapenfabrikant uit de wereldwijde top drie qua omzet op het gebied van bewapening. Niet het product van een soort knutselclubje op een zolder dus. Er is inmiddels een heel rijtje landen die de Gripen vliegen. Zweden, Tsjechië, Hongarije, Zuid-Afrika, Thailand en de Engelse gebruiken hem als opleidingsvliegtuig. Het vliegtuig dingt nog mee in competities in een aantal Oost-Europese landen en Brazilië. De Gripen heeft in Nederland geen kans gekregen. Vooral in Midden-Europa vliegt hij al rond.

De Franse Rafale is ook al in gebruik. Maar Frankrijk en Nederland passen niet bij elkaar. Belachelijk om zelfs maar te denken dat dit iets kan worden. Dan is er ook nog de European Fighter Aircraft (EFA) of Typhoon. Alleen al het woord European al doet de buiken schudden. Maar soms rolt er toch ook wel een een wapen van de band waar optimistisch europees voor is gezet. Sterker nog de EFA wordt of is gekocht door Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Italië, Spanje, Oostenrijk en Saoedi-Arabië. Dat is voorwaar geen min lijstje. Het werd onlangs ook nog eens ingezet voor aanvallen op Libische doelen en kan zich nu tooien met de hoofdprijs voor een marketeer in wapentechnologie: *combat proven*.

AREOS
reconnaissance pod

METEOR

long range BVR air-to-air missile

ramjet propulsion

active radar seeker

BVR air-to-air missile
active radar seekerBVR air-to-air missile
passive IR seekerair combat
maneuvering
instrumentationASMPA
nuclear strike
stand-off missileAM 39 EXOCET
anti-ship missileSCALP
conventional strike
stand-off missile

modular air-to-ground

AASM "HAMMER" 1000
modular air-to-ground
smart weapon
Mk84-2000 lbs2000 lbs laser-guided bomb
Mk84 / Paveway™ IIIGBU-10
2000 lbs laser-guided bomb
Mk84 / Paveway™ IIGBU-10
2000 lbs laser-guided bomb
BLU-109 / Paveway™ IIMk84
general purpose bombmodular air-to-ground smart weapon
BANG 250-500 lbsGBU-22
500 lbs laser-guided bomb
Mk82 / Paveway™ IIIGBU-49
500 lbs laser-guided
BANG 250/Enhanced
Paveway™ II

AIR-REFUELLING POD

2000 L DROP TANK
(530 US Gallons)

1250 L SUPERSONIC DROP TANK

Ook India gaat Europees kopen. Het land heeft besloten of de Rafale of de EFA te kiezen voor de vernieuwde luchtvloot. Het gaat in eerste instantie om 126 exemplaren, maar de verwachting is dat Delhi uiteindelijk tweehonderd jachtvliegtuigen van het gekozen type zal kopen. De afvallers zijn Boeing (F/A-18) en Lockheed (F-16) uit de VS, United Aircraft Corp (MIG-35) uit Rusland en Saab (Gripen). De financiële omvang van de order is ruim tien miljard euro. Technologie overdracht voor binnenlandse productie zou wel eens een belangrijke rol in de afweging gespeeld kunnen hebben. Hindustan Aeronautics Ltd. wil na de levering van de eerste 18 vliegtuigen zelf de productie in handen nemen. De VS hebben het niet zo op technologie overdracht. Beeldvorming is mooi maar de feiten zijn toch net iets meer in het voordeel van Europa dan wel eens wordt gedacht.

De aankoop heeft weinig met veiligheid, maar meer met het prestige en de militaire ambities passend bij een regionale supermacht te maken. Ook in India kan je andere bestemmingen voor miljarden euro's bedenken. Voor de veiligheid zou een verdeel systeem voor voedsel, het verlichten van de armoede van de allerarmste veel belangrijker zijn. Het zoeken van een oplossing voor de vele binnenlandse conflicten o.a. langs de hele oostgrens wordt niet geholpen met de aankoop. Maar dat buiten beschouwing gelaten, maakt de keuze van de India duidelijk dat het aanbod breder is en bovendien dat Europese vliegtuigen ook een eerste keus kunnen zijn.

De Amerikaanse ambassadeur in India, Timothy Roemer, die voor Lockheed en Boeing heeft gelobbyd zegt: "We zijn zwaar teleurgesteld door dit nieuws. We kijken er naar uit om de militaire samenwerking met India uit te breiden en voort te zetten. We blijven overtuigd dat de Verenigde Staten onze militaire partners op aarde kan voorzien van 's werelds meest geavanceerde en betrouwbare technologie." Deze mooie woorden kunnen toch niet verhullen dat er een flinke deuk is geslagen in dit beeld. Den Haag wil gewoon de JSF, deuk of niet.

* De Canadese televisie maakte recent een programma over de aanschaf.

6 mei 2011

49

Mastodonten in de haven

Afgelopen week nam ik de veerboot naar Texel. Je hebt bij vertrek een mooi overzicht over de marinehaven in Den Helder. De veerpont is net als de Nederlandse marineschepen gebouwd door scheepswerf Damen. Altijd kijk ik. Vaak tot groot vermaak van mijn familieleden die er de draak mee steken.

Texel is meestal een vakantiebestemming. Nu ging ik er naartoe om een dagje te fietsen. Alleen. Dus ik kon rustig kijken, zonder het ingehouden gelach te trotseren. Ook schoot ik wat fotootjes van de schepen. Er ligt een donkergrijze (ieder land heeft zijn eigen grijs) mijnenjager van de Alkmaar-klasse. Hij is verkocht aan Letland en gaat LVNS R si š heten. Opvallender is dat er maar liefst vier Luchtverdedigings en Commando Fregatten (LCF) in de haven liggen.

De schepen horen op hun gebied tot de top. Vergeleken met de Amerikaanse evenknieën zijn ze niet eens extreem duur. Maar als je een zeehond – ik blijf maar even in de Waddensferen – met een walvis gaat vergelijken dan is ook het grootste Nederlandse roofdier klein. Vier van die schepen heeft Nederland. Ze liggen er dus allemaal.

50

Die fregatten zijn het duurste wapensysteem dat Nederland heeft. De vier samen hebben tot nu toe zo'n 1900 miljoen euro gekost. Een romp vol state-of-the-art wapens en technologie van wereldklasse. Maar wel kostbaar. En daar liggen ze nu in de haven stilletjes groot en sterk te zijn. Vanaf het dek van de Dokter Wagemaker zie ik het resultaat van de keuzes die het Ministerie van Defensie heeft gemaakt voor: groot, sterk en zwaar.

Hebben we wel behoefte aan dergelijke grote wapensystemen waar Nederland mee kan vechten in het hoogste geweldspectrum, zoals – grote oorlogen sinds een jaar of tien – zo prachtig worden genoemd? Of hebben we in tijden dat grootschalige bedreigingen op korte termijn niet meer bestaan behoefte aan een leger dat het land kan verdedigen tegen zotten. Of hooguit aan een leger dat kan meedoen aan een missie om ergens de vrede te bewaren. Niet aan een krijgsmacht om hem te bouwen of af te dwingen, zoals in Afghanistan.

Met een dergelijke visie kan je bij alle krijgsmachtonderdelen aan de slag. Geen JSF's en pantserhouwitzers kunnen eruit. In het geval van de marine zou ik zeggen weg met die veel te dure en zware schepen. Ze leveren dan nog wat op. De schepen zijn bedoeld voor de Koude Oorlog die al afgelopen is. Of als onderdeel van een groter vlootverband voor een oorlog tegen Rusland, India of China als die over enige decennia een aanval lanceren, de deskundigen weten het zeker dat is wat Beijing wil.

Zuinigheid is niet de sterke kant in Den Helder. Het gemiddelde schip van Hare Majesteits marine gaat niet langer mee dan een jaar of vijftien en wordt dan verkocht – dat is leuk voor Damen en Thales die mogen dan weer nieuwe spulletjes leveren. Het is ook fijn voor Indonesië, Griekenland, de Emiraten en Chili die zo voor een prikkie marineschepen kochten. De voorspelde oorlog met China zullen ook deze fregatten daarom toch niet meer halen.

Achter Hr. Ms. Evertsen zie ik op de foto nog een schip liggen. Het is nog niet helemaal klaar. Vermoedelijk is het een van de korvetten die Damen bouwt voor de Nederlandse marine. Het is zeker niet te klein of licht uitgerust voor tal van taken, zoals: schip van de wacht in Noordzee of de wateren rond de Antillen en voor de inzet tegen smokkelaars, piraten, illegale vissers en onverlaten die rotzooi in zee dumpen. Iets voor een nieuwe koers?

11 juli 2011

Gebruikt papier uit Tripoli

Nieuws is vaak niet nieuw. Ook het beste nieuws kan gemaakt worden van gebruikt papier dat al jaren in ordners op kantoorplanken staat of door woedende menigten over vloeren is vertrapt. Zelf ben ik een keer zo stom geweest samen met wat collega's de gehele exportadministratie van Melchemie, het bedrijf dat grondstoffen voor chemische wapens aan Irak leverde, bij een bezetting uit het raam over straat te laten wapperen. Op de redactie van het roemruchte discussie-, onderzoeks- en actieblad Bluf! kreeg ik daarover de wind van voren. Zo had niemand er meer wat aan.

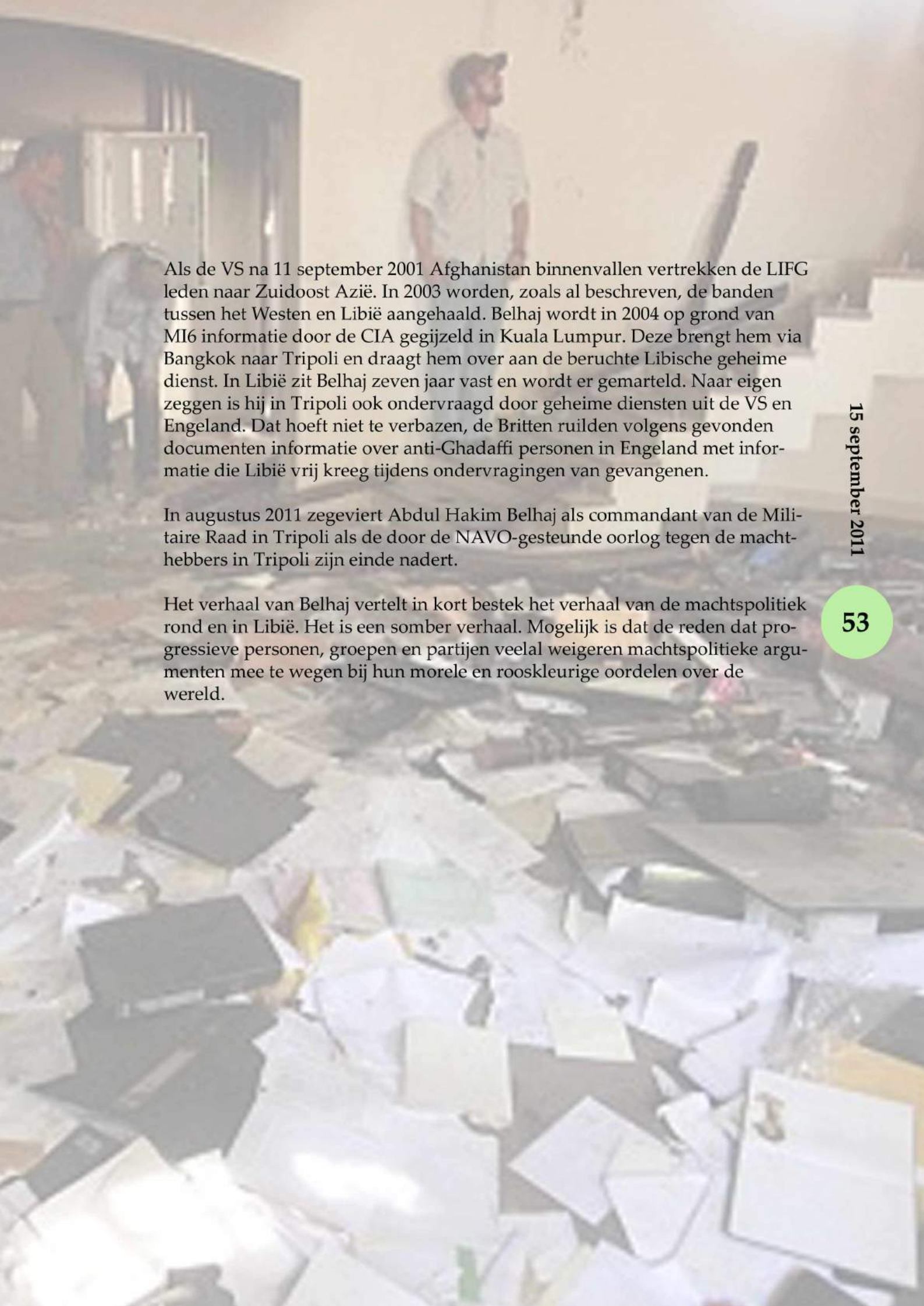
Een organisatie als Human Rights Watch kent de waarde van gebruikt papier zeer goed. Nadat Noord-Irak niet meer onder Saddam Hoessein's controle stond wist deze mensenrechtenorganisatie de hand te leggen op grote hoeveelheden dossiers van de inlichtingendiensten. Het bleek een rijke informatie bron over de misdaden van het Iraakse regime.

De reden dat ik er aan terug moest denken is de gang van zaken in Tripoli. De laatste weken kwam steeds opnieuw informatie naar buiten die bedoeld was om geheim te blijven. Opvallend is dat het de Britse en Canadese pers is die buitgemaakte papieren onthult.

52

In Tripoli is het ook weer Human Rights Watch dat een aantal keren met interessante papieren op de proppen komt. De ene keer onthult men samen met Reuters dat het Britse bedrijf General Dynamic UK Britse pantserwagens en het hoofdkwartier voorziet van de modernste communicatie technologie. Bij een andere onthulling gaat het om de rol die de Buitenlandse Inlichtingen Dienst MI6 en Condoleezza Rice (destijds Nationale Veiligheidsadviseur van George W. Bush) speelde bij overleg met Tripoli. Ghadaffi zou weer een gerespecteerd lid van de internationale gemeenschap worden en weer genieten van de "Great opportunities that could come of such a rejoining," aldus Condee in een fax.

Deel van die onthulling is een verhaal rond Abdul Hakim Belhaj. Hij was in de jaren negentig lid van Libyan Islamic Fighting Group (LIFG). De Observer schreef in november 2002 een verhaal dat de LIFG met MI6 een moord op Ghadaffi voorbereidde. De leden ontvluchten in 1998 Libië. Belhaj vindt onderdak bij de Taliban in Afghanistan. Tot 2002 vecht hij tegen de Russen. Later krijgt hij vermoedelijk contact met Mullah Omar en begint in Jalabad trainingskampen voor Jihadi's.

Als de VS na 11 september 2001 Afghanistan binnenvallen vertrekken de LIFG leden naar Zuidoost Azië. In 2003 worden, zoals al beschreven, de banden tussen het Westen en Libië aangehaald. Belhaj wordt in 2004 op grond van MI6 informatie door de CIA gegijzeld in Kuala Lumpur. Deze brengt hem via Bangkok naar Tripoli en draagt hem over aan de beruchte Libische geheime dienst. In Libië zit Belhaj zeven jaar vast en wordt er gemarteld. Naar eigen zeggen is hij in Tripoli ook ondervraagd door geheime diensten uit de VS en Engeland. Dat hoeft niet te verbazen, de Britten ruilden volgens gevonden documenten informatie over anti-Ghadaffi personen in Engeland met informatie die Libië vrij kreeg tijdens ondervragingen van gevangenen.

In augustus 2011 zegeviert Abdul Hakim Belhaj als commandant van de Militaire Raad in Tripoli als de door de NAVO-gesteunde oorlog tegen de machthebbers in Tripoli zijn einde nadert.

Het verhaal van Belhaj vertelt in kort bestek het verhaal van de machtspolitiek rond en in Libië. Het is een somber verhaal. Mogelijk is dat de reden dat progressieve personen, groepen en partijen veelal weigeren machtspolitieke argumenten mee te wegen bij hun morele en rooskleurige oordelen over de wereld.

De journalist als alpinist: datajournalistiek

Afgelopen zaterdag organiseerde het Legebeke Legaat een forum over wikileaks en de 'Argos Machinery'. Met die machine wordt een indexprogramma bedoeld dat effectief zoeken mogelijk maakt in drie bergen wikileaks documenten: de militaire logboeken uit Afghanistan en Irak en de Amerikaanse diplomatieke ambtsberichten (in totaal zevenhonderdduizend bestanden). Dat is een berg waar je het liefst omheen gaat.

Gerard Legebeke is de veel te vroeg gestorven eindredacteur van het VPRO/VARA radioprogramma Argos. Het legaat is opgericht om zijn motto 'de waarheid en niets dan de waarheid' kracht bij te zetten en te bevorderen dat onderzoeksjournalistiek een kerntaak van de publieke omroep is en blijft. Voor het Legebeke Legaat is wikileaks en zo'n zoekmachine een uitgelezen onderwerp, zeker omdat Argos zelf een hoofdrol speelde.

54

De redactie van Argos kwam er al snel achter dat het doorspitten van alle informatie met gewone zoekmethoden gekkenwerk was. Ik was die gek die voor hen door de Afghanistan logboeken ging en weken ploeterde om 2.500 documenten te selecteren waarin sprake was van operaties en activiteiten in Uruzgan en/of Nederlandse activiteiten in Afghanistan (die resultaten staan op mijn site).

Tijdens dat zoeken werd duidelijk:

1. dat bestand na bestand openklikken om te lezen bewerkelijk was en niet efficiënt. Grote digitale bestanden lees ik gewoonlijk met de Ctrl-f functie en ik denk dat veel mensen dat doen. Dat is mogelijk als gevonden informatie in één bestand staat.
2. dat ook een krant een dergelijk en even uitgebreid onderzoek had gedaan. Argos kreeg die gegevens en ik vergeleek mijn vondsten met die van hen. Zij hadden pagina's gevonden die ik miste en andersom. Er moest een preciezere methode mogelijk zijn.
3. je door toenemende specifieke kennis allengs meer zoektermen krijgt, maar dat steeds opnieuw door die bulk heen gaan te tijdsintensief was.

Een snellere zoekmethode en betere verwerking van zoektochten, leek ons (o. a. Huub Jaspers van Argos en Sam Streefkerk van ONJO (het samenwerkingsverband van de programma's voor onderzoeksjournalistiek van de publieke omroep)) een ICT-oplossing. Geen van allen waren we in staat met meer dan rudimentaire kennis van digitaal indexeren en data minen aan een dergelijke oplossing te werken.

Op dat moment blijkt dat de goede naam en Nijmeegse connectie van Argos goud waard zijn. Jaspers kwam hoogleraar computerbeveiliging Bart Jacobs tegen en die – hoewel hij dat normaal gesproken niet doet – vroeg tijdens een college op de Radboud Universiteit of studenten er mee aan de slag wilden gaan. Vijf man sterk gaven zij zich op. Elf maanden later leverde dit uiteindelijk de Argos Machinery op.

Met trots werd het apparaat gedemonstreerd. Een verzameling zoekwoorden rond Kunduz (met trefwoorden van militaire eenheden, namen van personen, operaties, plaatsten, dorpjes en gehuchten) leverde ruim negentienduizend resultaten op. Door die vondst te beperken tot bestanden met Nederland erin bleef daarvan een klein deel over. Die vondsten werden geprojecteerd op een kaart en het grootste deel bleek in de provincie Kunduz te liggen en een kleiner deel in de hoofdstad Kabul. Wat mij weken kostte kan nu in een dag. En veel preciezer.

De machine komt niet online. Argos wil niet meewerken aan het verspreiden van persoonlijke gegevens (die mensen in gevaar kan brengen). Maar ze wil ook niet witten in de berichten. Soms kan een naam en adres je als journalist op een spoor zetten. Dat betekent niet dat je die gegeven publiceert, maar je gebruikt ze wel voor je onderzoek en ze moeten dan ook niet verloren gaan. De oplossing is dat journalisten de zoekmachine alleen kunnen gebruiken bij de VPRO zelf.

Als je geen journalist bent of niet naar het Mediapark wil gaan dan zijn er ook andere methoden die snel resultaten opleveren. Zoeken in de cables is minder moeilijk dan het lijkt. Je kan google gebruiken, bijvoorbeeld met de volgende zoekterm: "thales netherlands" site:wikileaks.org/cable. Zo vond ik een telex over de controle op de levering van optische technologie aan Algerije met onderdelen van Thales. Ik schreef er eerder dit jaar over, maar de cable voegt extra kennis toe aan wat ik al wist. Vrij precies is de Amerikaanse verguningsafhandeling uit 2009 te volgen. Zoektermen kan je aanpassen aan eigen wensen op elk gebied, verander "thales netherlands" in shell nigeria en je krijgt weer hele andere berichten. En als je de zeventienhonderdduizend bestanden naar je computer download ben je verzekerd van toegang en kan je met meer of minder specialistische software zoeken.

Er bestaat ook <http://cablesearch.org>, opgezet door Henk van Ess van de Vereniging voor Onderzoeks Journalisten (VVOJ). Dat biedt weer net andere mogelijkheden en is in het begin gemakkelijker in het gebruik. Of kijk rond op de wikileaks site zelf, maar dat is lastiger. Maar het haalt het allemaal niet bij het Argos product. De kleine redactie was door zijn gedrevenheid in staat een professionele zoekmachine te laten ontwikkelen (zonder de vijf studenten was het onbetaalbaar en onhaalbaar geweest), investeerde in de toekomst en leverde een forse bijdrage aan de Nederlandse onderzoeksjournalistiek. Hopelijk kunnen ze die voorsprong niet al te gemakkelijk behouden en gaan ook andere media investeren. Het hoeft voor de dataminers niet bij wikileaks te blijven; er zijn nog vele andere bergen.

Nederland exporteert grote hoeveelheden cryptografische apparatuur. Een deel daarvan valt als dual-use producten onder strategische goederen en daarom is voor uitvoer buiten Europa een exportvergunning vereist. In de eerste helft van 2011 ging het om vergunningen voor crypto exporten ter waarde van het enorme bedrag van 1.670 miljoen euro.

Voor een groot deel gaat het om onbekende afnemers en producten met onbekende herkomst. Er zijn ook orders waarbij wel een eindbestemming wordt genoemd: Irak, Libië, Mauretanië en Rusland. Hielp Nederland Putin om zijn berichten te versleutelen of kon Gadaffi op grond van Nederlandse apparatuur de wereld voor de gek houden? Het ministerie laat me weten dat de leveringen naar een oliebedrijf in Libië en een bekende Amerikaanse IT-onderneming in Rusland gingen. Juist het onderscheppen door Putin en Co. en Gadaffi werd daarmee voorkomen.

Bedrijven, particulieren en overheden doen er van alles aan om hun informatie af te grendelen. Aan de andere kant zijn mensen bezig achterdeurtjes in crypto apparatuur in te bouwen om toch toegang tot die informatie te hebben. Het zijn niet alleen politie en inlichtingen en veiligheidsdiensten die zich hiermee bezig houden. Er is een groeiend aantal gespecialiseerde ondernemingen die toepassingen maakt om het internet gericht af te schuimen, voor het tappen van telefoon en email verkeer (Lawful Interception, LI), analyse van getapte informatie e.d. Deze bedrijven zijn ook op de exportmarkt actief.

In Nederland worden de volgende bedrijven genoemd met technieken om email verkeer en internet activiteiten te volgen, analyseren of te tappen: DigiVox, Fox-IT, GROUP2000, Pine Digital Security en een deel van Netscout (een Amerikaans bedrijf dat een deel van de Fox-IT boedel overnam). Niet allemaal houden ze zich met al die activiteiten bezig. Wettelijk zijn de bezigheden prima in orde en veelal wordt met de overheid samengewerkt. Ronald Prins van Fox-IT is zelfs een geziene gast bij de Nederlandse inlichtingendiensten, politie en pers.

De bedrijven leveren hun technologie om de bedrijfsvoering veiliger te maken, maar ook om criminaliteit en terrorisme te bestrijden. Machthebbers zijn echter snel geneigd tegenstand weg te zetten als terrorisme. Dan worden die middelen niet meer ingezet om de rechtsorde te handhaven, maar juist om hem te verkrachten. Dat gevaar is niet denkbeeldig. Fox-IT heeft bijvoorbeeld een inlichtingendienst in het Midden-Oosten in zijn klantenbestand zitten.

Het gaat hier om hoogwaardige technologie. Dit lijkt bij uitstek dual-use technologie. Dat standpunt deelt ook staatssecretaris Bleker. Hij wil niet alleen bouwen op zelfrestrictie, maar ook "een kader hebben om besluiten te nemen over de export van producten." Ze moeten daarom worden opgenomen onder

apparatuur en software voor informatiebeveiliging (5A002)						
Datum Afgifte	SG-Post	Opgegeven gebruik	Datum aanvraag van	Land bestemming	Land van oorsprong	Waarde(€)
04-03-11	5A002a1	Informatiebeveiliging	22-10-10	Diverse landen	Onbekend	500.000
28-04-11	5A002a1	Informatiebeveiliging	22-10-10	Diverse landen	Onbekend	500.000
28-01-11	5A002a1	Informatiebeveiliging	22-10-10	Diverse landen	Onbekend	500.000
25-05-11	5A002a1	Informatiebeveiliging	22-10-10	Diverse landen	Onbekend	500.000
29-04-11	5A002a7	Informatiebeveiliging	19-01-11	Diverse landen	Nederland	500.000
29-04-11	5A002a1	>Informatiebeveiliging	09-05-11	Diverse landen	Frankrijk	698.000.000
26-04-11	5A002a1	Informatiebeveiliging	09-05-11	Diverse landen	Frankrijk	698.000.000
26-04-11	5A002a1	Reparatie	16-02-11	Irak	Onbekend	159.141
06-06-11	5A002	Informatiebeveiliging	29-04-11	Mauretanië	VS	76.000
27-06-11	5A002a1	Informatiebeveiliging	06-04-11	Pakistan	Onbekend	48.000
31-03-11	5A002a1	Informatiebeveiliging	12-04-11	Rusland	Nederland	1.000.000
14-04-11	5A002	Informatiebeveiliging	25-01-11	Diverse landen	VS	3.000.000
24-05-11	5A002	Informatiebeveiliging	02-12-10	Diverse landen	VS	3.000.000
11-02-11	5A002	Informatiebeveiliging	19-01-11	Libië	Onbekend	76.595
30-03-11	5A002	Informatiebeveiliging	30-03-11	Wereld muv gevoelige landen	Onbekend	38.580.640
30-03-11	5A002	Informatiebeveiliging	07-03-11	Wereld muv gevoelige landen	Onbekend	185.047.500
11-02-11	5A002	Informatiebeveiliging	04-03-11	Wereld muv gevoelige landen	Onbekend	40.000.000
02-03-11	5D002c2	Informatiebeveiliging	25-03-11	Diverse landen	Onbekend	25.000
Omschrijving dual use goederen volgens genoemde code						
5A002	Hoofdcategorie, verder niet gespecificeerd. "Informatiebeveiligings"-systemen en -apparatuur, en onderdelen daarvoor, als hier volledig beschreven.					
5A002a1	Systemen, apparatuur, voor specifieke toepassingen bestemde "samenstellingen", modules of geïntegreerde schakelingen ten behoeve van "informatiebeveiliging", als hieronder, en andere speciaal daarvoor ontworpen onderdelen. Deze zijn ontworpen of aangepast voor het hanteren van "cryptografie" met gebruikmaking van digitale technieken ter uitvoering van cryptografische functies, met uitzondering van authenticatie en digitale handtekening, met behulp van ... hier volledig beschreven.					
5A002a7	niet-cryptografische beveiligingssystemen en -voorzieningen voor informatie- en communicatietechnologie (ICT), met een beveiligingsniveau hoger dan of gelijkwaardig aan klasse EAL-6 (evaluation assurance level) van de Common Criteria; hier volledig beschreven.					
5D002c2	"programmatuur" voor het certificeren van "programmatuur" bedoeld in 5D002.c.1. (dat is: "programmatuur" die de kenmerken heeft of de functies uitoefent of simuleert van de apparatuur bedoeld in 5A002). hier volledig beschreven.					

artikel 4 van de dual-use lijst, zo stelt hij. Het is een vruchtbaarder aanpak dan het uitsluitend aanhobbelen achter zelf regulatie, zoals Neelie Smit Kroes onlangs voorstelde.

Het is de vraag of Bleker in staat zal zijn dit er bij zijn Europese collega's door te krijgen. Daarna moeten middelen worden vrijgemaakt om de controle handen en voeten te geven. Onafhankelijke deskundigheid op dit vlak is duur en schaars. Net als bij 'gewone' wapenhandel is het tevens van belang dat er mensen zijn die dit kunnen volgen en aan de bel weten te trekken als het mis gaat. Overheden zijn niet altijd het meest actief als het er om gaat dubieuze exporten te stoppen. Een iets duidelijker rapportage is dan wel wenselijk.

Militaire operaties: hou ze klein en onzichtbaar

"Een beperkte militaire inzet die te klein is om de aandacht in de media te trekken, kan meer succes hebben dan een grootschalige militaire operatie die permanent het onderwerp is van politieke profilering."

Dit is de conclusie van een essay uit de Militaire Spectator, vakblad voor militair kader, van december 2011. Het heeft een opmerkelijke ondertitel: *"De relaties tussen het aantal in te zetten militairen, democratische besluitvorming en de media."* Het is geschreven door lt. Kolonel Claessen. Claessen is een Belgische militair werkzaam op de afdeling Strategie van de Belgische Defensiestaf.

Het is vrijwel onvermijdelijk dat Irak, maar ook de Vietnamoorlog in een dergelijk artikel van stal wordt gehaald: *"Om een dergelijk gedwongen terugtocht te vermijden moeten democratische regeringen daarom een strategie hebben die hen beschermt tegen de effecten van politieke en maatschappelijke verdeeldheid op het verloop van een conflict."* De bevolking zal doorgaans de hoge kosten die gepaard gaan met een langdurig conflict niet blijvend steunen. Dat blijkt in beide gevallen. Regeringen kunnen dan niet de democratie opzijzetten of alle energie gebruiken voor het doordrukken van een blijvende interventie. Er zijn dan eigenlijk maar twee opties over: een beslissend gevecht organiseren of low profile operaties.

De term Low profile operaties is oude wijn in nieuwe zakken. In de jaren tachtig werden dergelijke operaties geschaard onder de term Low Intensity Conflict (LIC). LIC is bekend geworden door operaties in Nicaragua, El Salvador en op de Filipijnen tegen het linkse verzet. De kleinschalige inzet in El Salvador toonde volgens Claessen het succes van een dergelijke benadering aan: *"De 55 Amerikaanse militairen in het land boden geen enkele bescherming tegen de rebellen. De junta had ook geen andere keuze dan in te gaan op de Amerikaanse eisen."* Ze zouden anders geen munitie en wapens meer krijgen en verliezen van het verzet. De huidige kleinschalige militaire operaties in Colombia en de inzet in de Filipijnen in het kader van Operation Enduring Freedom (OEF) worden door Claessen als positief vervolg op El Salvador genoemd. Het gaat bij die operaties om kleinschalige inzet van nog geen honderd specialistische militairen. Training, opleiding en advies moeten leiden tot een leger dat afhankelijk is van steun en daarom medewerking zal verlenen aan de politieke doelstelling van het interveniërende land, zoals in El Salvador gebeurde.

Dit jaar deden Nederlandse special forces mee aan de operatie cq. oefening - Flintlock in Noordwest Afrika. Flintlock is onderdeel van de Amerikaanse OEF-operatie. De Nederlandse deelname aan deze oefening werd blootgelegd door vijf studenten die deelnamen aan een cursus onderzoeksjournalistiek. Hun onderzoek leidde tot Kamervragen, diverse media putten uit hun onder-

zoek voor verdere publicatie. Het onderzoekswerk van de studenten weersprekt de stelling uit de Militaire Spectator: ook kleine operaties kunnen onderzocht worden en een militaire actie 'politiek profileren'.

In het maartnummer van de Militaire Spectator staat: “(…), de besluitvormingsprocedure voor speciale operaties en de grote mate van geheimhouding biedt de regering een relatief eenvoudige mogelijkheid tot inzet van een grote missie met een robuust mandaat.” Dat schrijven Martijn van der Vorm (auteur van een boek over de commando's) met twee militairen die aan commando operaties in Afghanistan deelnamen. De informatie over inzet van commando's of special forces wordt in een besloten bijeenkomst aan de fractievoorzitters gegeven, vergelijkbaar met de Commissie Stiekem (de commissie die gaat over inlichtingendiensten). Dat kan ook pas achteraf zijn. Zo wordt de Tweede Kamer gedeeltelijk buitenspel gezet bij controle op Nederlands militair optreden. Dit beleid is vastgesteld door toenmalig minister van Defensie Frank de Grave, in een brief uit 2000. Ook in deze procedure weer die geheimzinnigheid en gebrekkige controle.

Ik word niet vrolijk van dergelijke creatieve oplossingen buiten de democratie om. Vooral omdat ze nog blijken te werken ook. Er is relatief weinig politieke en publieke aandacht voor de operaties van de commando's in Afghanistan, stellen schrijvers Van der Vorm et al. Maar anders dan deze schrijvers meen ik dat dit een slechte zaak is. Het militair apparaat is de gewapende tak van de Staat. Die Staat moet worden gecontroleerd door het Parlement en dat moet daarbij zoveel mogelijk geïnformeerd worden. Niet beperkt. Ook niet als het net even iets moeilijker ligt. Een Staat bestieren is geen spelletje voor het kabinet, sceptische parlementariërs en onderzoeksjournalisten, maar een serieuze kwestie voor volwassen mensen. Klinkt dit naïef? Dat zal wel. Maar als je gewoon in het openbaar je strategieën om buiten de spotlights te blijven kan opschrijven, mag ik dan een klein beetje argeloos zijn?

Low profile operaties zijn “gebaseerd op het feit dat een militaire deelname aan een conflict onbeperkt kan worden volgehouden indien de pers en het electoraat er geen interesse in hebben,” schrijft Claessen. Sceptische journalisten en onderzoekende parlementariërs zijn gewaarschuwd: je kan lezen hoe je bedonderd wordt. Militairen kunnen zo brutaal worden bij de gratie van dat niemand ze een voet dwars zet. Speciale troepen worden belangrijker in de Nederlandse krijgsmacht; ze vallen zelfs buiten de bezuinigingen. Misschien tijd om te kijken of ze ook meer in het openbaar gecontroleerd kunnen worden en niet een excuus vormen voor een gemakkelijk ontsnappingsroute weg van de parlementaire controle bij militaire inzet.

Enige tijd geleden ging ik meedoen aan de Amnesty-wedstrijd Hollands Next Top Lobbyist. De winnaar mag mee naar de Verenigde Naties in New York. Daar wordt in juli gestemd over het wapenhandelverdrag. Debedoeling van de wedstrijd is dat ik zoveel mogelijk mensen krijg die me 'leuk' vinden, 'liken'. Het verdrag wordt als de oplossing gezien voor ongebreidelde wapenexporten. Maar is dat waar?

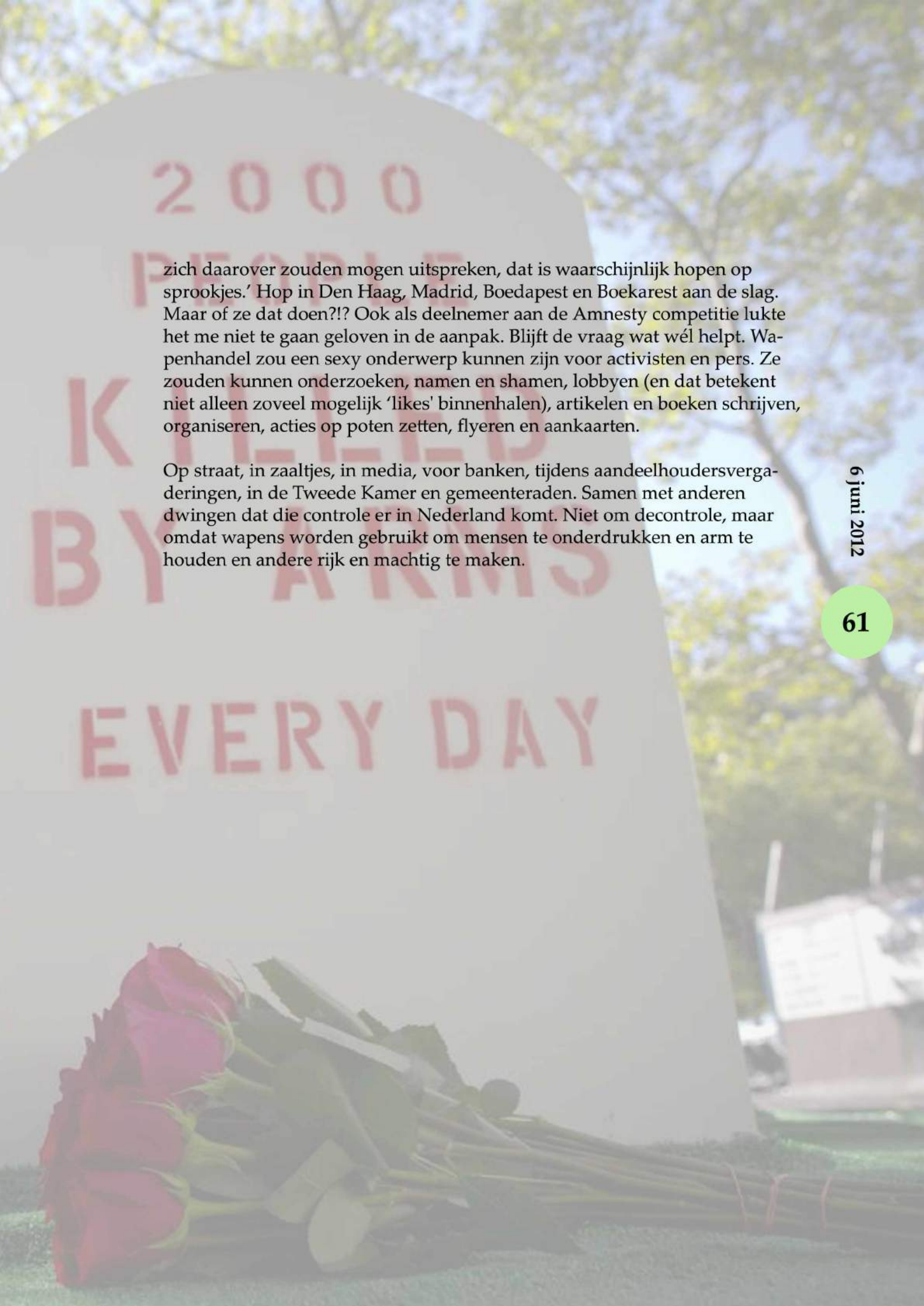
De Europese Unie heeft bijvoorbeeld prachtige regelgeving rond de handel in wapens. Die regels worden niet alleen door de EU-landen omarmd, maar ook door Canada, Cyprus, Liechtenstein, Noorwegen, IJsland en de geassocieerde landen in Midden- en Oost-Europa. Deze landen zijn samen verantwoordelijk voor de helft van alle wapenexporten. Bovendien gaat een groot deel van de wereldhandel vrijwel ongehinderd door de Europese lucht- en zeehavens (ook goederen uit de VS).

60

Controle is wel mogelijk. Dat merkt vrijwel iedere zakenman, waar dan ook in de wereld, die het in zijn hoofd haalt iets meer dan een doos staafmixers met onderdelen uit de VS aan Iran of Noord-Korea te leveren. Daar staat gevangenisstraf of, na volledige medewerking, enige tonnen boete op. De straf van Uncle Sam ontlopen is er niet bij. Regelmatig duikt de Rotterdamse haven in de Amerikaanse processen op als draaischijf voor al dan niet ernstige leveranties.

Als controle op wapenexporten spoort met buitenlands beleid dan is er veel mogelijk. Helaas laat dat beleid zich doorgaans niet leiden door mooie zaken als mensenrechten en ontwikkeling, maar door economische en geostrategische belangen. Duitsland levert daarom een serie onderzeeërs aan Israël, bedoeld om kernwapens af te schieten. Dat is strijdig met een handvol regels uit de gedragscode. Geen haan die er naar kraait. Waarom dan nog meer regels? En Putin, Obama en Jintao laten zich heus niet door een verdrag dwingen. De wereld zou er bij gebaat zijn als er een campagne kwam voor het strikt uitleggen van wapenexportregels, strenge controle op goederen die het land verlaten, en dan bij overtredingen even assertief vervolgen als de VS nu doet.

Ruim een jaar geleden stelde de Campaign Against Arms Trade uit Londen, CAAT, dat wapenleveranties aan het Midden-Oosten aantonen dat handel boven mensenrechten gaat. Ook in Europa. CAAT pleitte voor een onmiddellijk wapenembargo voor de hele regio en een zinnig gebruik van de gedragscode door de regeringen van EU-landen. April dit jaar schreven onderzoekers een rapport over Europese wapenexporten. Bij de presentatie stelde één van hen dat ze hoopte dat de EU-lidstaten de kwaliteit van hun beslissingen inzake exportvergunningen van de afgelopen jaren zélf gaan evalueren en er conclusies uit trekken: 'Het idee dat de Europese Commissie of het Parlement

2000
PEOPLE
KILLED
BY ARMS
EVERY DAY

zich daarover zouden mogen uitspreken, dat is waarschijnlijk hopen op sprookjes.' Hop in Den Haag, Madrid, Boedapest en Boekarest aan de slag. Maar of ze dat doen?!? Ook als deelnemer aan de Amnesty competitie lukte het me niet te gaan geloven in de aanpak. Blijft de vraag wat wél helpt. Wapenhandel zou een sexy onderwerp kunnen zijn voor activisten en pers. Ze zouden kunnen onderzoeken, namen en shamen, lobbyen (en dat betekent niet alleen zoveel mogelijk 'likes' binnenhalen), artikelen en boeken schrijven, organiseren, acties op poten zetten, flyereren en aankaarten.

Op straat, in zaaltjes, in media, voor banken, tijdens aandeelhoudersvergaderingen, in de Tweede Kamer en gemeenteraden. Samen met anderen dwingen dat die controle er in Nederland komt. Niet om decontrole, maar omdat wapens worden gebruikt om mensen te onderdrukken en arm te houden en andere rijk en machtig te maken.

35

Buurtgeschiedenis met elan

Op dit moment verzamel ik de krant van de buurt waar ik woon, de Staatskrant, en de voorlopers daarvan. Ze beschrijven de Staatsliedenbuurt, de Spaarndammerbuurt en Zeeheldenbuurt in Amsterdam. Alle drie de buurten hadden sinds het begin van de jaren zeventig een eigen krant. Ze kwamen mee met de professionalisering van het buurtwerk.

Het is interessant om zo met je neus het buurtnieuws van veertig jaar geleden gedrukt te worden. De Wijkkrant voor de Staatsliedenbuurt adviseert lezers links te stemmen omdat dit beter is voor de bewoners: "Kijk en Vergelijk!!!: We [kunnen] het beste stemmen op één van de volgende partijen: PSP of CPN of de combinatie van P.v.d.A., D'66 en PPR." Je kan het je nu niet meer voorstellen. VVD en CDA werden gewoonweg niet genoemd.

De eerste Aktiekrant van de Spaarndammerbuurt uit 1971 pakt uit met een Openbrief aan het College en de Gemeenteraad in super klein lettertje, op A2 formaat. De brief richt zich voornamelijk op wijkverbetering, maar keert zich tegen de organisaties die zich van buiten voor de buurt in willen gaan zetten: *"Het is aan ons bekend dat achter deze 'sociale bewogenheid' schuil gaan de keiharde bouwondernemers die door middel van onze noden hun brandkasten hopen te spekken. (...) Tezamen met de bewoners zullen we vechten voor het behoud van onze buurten."*

De Hugo de Grootbuurt zou in 1975 zijn eigen Buurtkrant krijgen. Politiek-sociaal-cultureel met veel oog voor vormgeving. Ook daarin ontbreken de actie oproepen niet. De voorkant werd vaak getekend door Wim Stevenhagen. Eén van die voorkanten pakt uit tegen Bestek '81, het rigoureuze bezuinigingsprogramma van de Regering van Agt.

Soms staan er wat mutsige opmerkingen in de kranten. In de trend van: Kom naar onze knotsgekke en gezellige ontbijtclub. Over het algemeen word ik er vrolijk van. Ze hebben ziel en willen dat het anders, eerlijker en mooier wordt. Dat leidde tot ruzie, vertrekkende redactieleden of zelfs hele redacties, maar ook tot opstandigheid, mooie teksten, foto's en tekeningen.

Het zal wel aan mijn particuliere situatie liggen, maar terwijl ik geniet van de wil tot verandering en de voorbeelden dat dit soms ook lukte, valt het me in het heden zwaar om perspectief te zien. Het EK en de Tour de France zijn veel gemakkelijker te verteren. Bovendien kan je daar over praten zonder op je tong te hoeven bijten, omdat de progressief waar je mee praat eigenlijk een neoliberal in D'66 vermomming is.

Pak ik een willekeurig Wijkkrantje van mijn stapel dan gaat het over huur-strijd, N-bom, kernenergie, bejaarden voorzieningen. Resultaten van buurtacties zijn tot op vandaag de dag terug te zien. Grote thema's werden niet geschuwd, maar naar de buurt gebracht.

geschuwd, maar naar de buurt gebracht.

De PvdA (de puntjes zijn verdwenen) schrijft in haar verkiezingsprogramma voor 2012: "Ook beslissingen over financiële markten en de economie zijn politieke beslissingen, beslissingen met grote gevolgen voor doodnormale mensen in doodnormale buurten." Mooie aanleiding voor een avondje bomen wat dit betekent in de kleine buurtkamer die de Zeeheldenbuurt rijk is. Een beetje meer flair en elan gewoon in een doodnormale buurt, moet toch kunnen?

Ik zou 't wel weer willen.

Gezocht

Buurtkranten van de Hugo de Groot en Spaarndammerbuurt, Turfschepen, Aktie-, Wijk- en Staatskranten.

Dat is 42 Jaar buurtgeschiedenis. Het wordt tijd dat die voor iedereen toegankelijk op het internet staat. Doe mee! Heb jij nog een stapeltje op zolder; zitten ze in ordners of dozen en wil je ze kwijt of tijdelijk uitlenen? Neem dan contact op:

[martin broek](mailto:m.broek@xs4all.nl) (0615311226, m.broek@xs4all.nl) of kijk op <http://ouweStaatskranten.blogspot.com> voor meer informatie.

"I read you have more information about export armed equipment to Egypt? I would love if you have information about companies in Holland for sale used trucks and used equipment for armed. if you have pleas send for me feed back. with my best wishes."

Dit is de volledige tekst van een 'google-translate-arabisch-in-engels mail' die ik onlangs kreeg. Het zijn vragen die je wel vaker krijgt als je over wapenhandel schrijft. De schrijver ervan leest de publicaties die hij op het internet vindt dan niet goed. Dat ik juist kritisch ben als het over wapenhandel gaat, wordt gemist. Routinematig zoek ik wel even de afzender van die mails op. In dit geval is het een bedrijf in tweedehands onderdelen met een vestiging in Saoedi-Arabië en – dat komt veel minder voor – Nederland.

"NozhaBusiness Company offers all kinds of imported spare parts for cars, trucks and all types of equipment needed by the domestic market in good condition and at competitive prices to the local market." Het bedrijf is gericht op de Egyptische markt. Het bedrijfje heeft zelfs een amateuristische YouTube met een filmpje uit een magazijn online.

64

Dat een bedrijf in Nederland zoekt naar tweedehands militaire onderdelen voor de Egyptische markt is zo gek niet. Egypte heeft 1.000+ Nederlandse pantserwagens in zijn arsenalen en het zou wel eens goedkoper en gemakkelijker kunnen zijn om versleten onderdelen via een dergelijk bedrijf te laten importeren. Dumps en handelaren in tweedehands goederen worden daarvoor wel vaker gebruikt. Soms ook om ze sneaky te exporteren. Maar van dat laatste wil ik Nozha helemaal niet beschuldigen.

Het bedrijf zal wel weten dat hoewel de exportregels voor militaire goederen naar Egypte onlangs zijn versoepelt, maar dat nog niet alles mag. Demissionair minister Rosenthal en staatssecretaris Bleker schreven de Kamer op 8 oktober jl. in een brief: *"Amnesty International roept in dit licht [van twee rapporten, nl.: Agentsbof repression" en "Brutality unpunished and unchecked"] exporteerende landen op voorlopig alle leveranties van traangas*, kleine en lichte wapens en bijbehorende munitie, en gepantserde voertuigen stop te zetten, totdat de nieuwe Egyptische autoriteiten maatregelen hebben ingevoerd om mensenrechtenschendingen door veiligheidstroepen bij de ordehandhaving van protesten te voorkomen. De regering verleent geen vergunningen voor dergelijke goederen."* Nohza verkent slechts de markt als het beleid nog verder versoepelt, zullen we maar denken.

Want aan het versoepelen is het. Niet alleen vanuit Nederland. Onlangs publiceerde het Instituut voor de Studie van Conflicten en Humanitaire Actie (IEACH) in Madrid een rapport over wapenhandel. De organisatie beschrijft daarin leveranties aan landen in het Midden-Oosten, zoals Bahrein, Saoedi-Arabië en Egypte (meer dan de helft van de Spaanse wapenexporten waren overigens voor Venezuela) lees ik in het Vlaamse tijdschrift* MO. Wat voor

* Traangas ging in de vorm van doorvoer in 2011 wel naar Indonesië, Kameroen en Oman.

overigens voor Venezuela) lees ik in het Vlaamse tijdschrift* MO. Wat voor Spanje geldt, telt ook voor andere Europese landen.

Van de tien grootste wapenexporteurs in de periode 2007-2011 zijn er zes West-Europees. Samen zijn Duitsland (9%), Frankrijk (8%), het Verenigd Koninkrijk (4%), Spanje (3%), Nederland (3%) en Italië (3%) goed voor een derde van de wereldwijde wapenexporten. Dat is evenveel als de Verenigde Staten (30%) en vier maal zoveel als China (7%) en ruimschoots meer dan Rusland (24%). Het gangbare beeld ligt is anders, maar dit zijn de cijfers van het alom gerespecteerde Stockholm International Peace Research Instituut. Misschien had het Noors Nobelcomité er eens een werkbezoekje kunnen afleggen en daarmee een blunder voorkomen.**

Met Nozha komt het wel goed als ze zich een beetje aan het wapenexportvergunningstelsel houden. Want restrictief zijn de Europese landen alleen voor de bühne, niet in de werkelijkheid.

** De 67 jaar vrede door de EU die steeds als reden wordt genoemd kijkt is ook al te gek voor woorden als je bijvoorbeeld denkt aan Vietnam, Indonesië, Rhodesië, Algerije, Falklands/Malvinas, Ierland, etc. en de vele militaire interventies en operaties door EU-landen.

Chaos in Mali; collateral damage van de oorlog in Libië

Al Qaeda heerst in Noord-Mali, in een gebied zo groot als Frankrijk. Dat deel van Mali wordt ook Azawad genoemd. De lokale bevolking wordt er nu onderdrukt, traditionele muziek is verboden en werelderfgoed werd vernield. Er is een uitvalsbasis voor salafistische terreur gecreëerd.

Het begon begin dit jaar als slot van de oorlog in Libië. Toearegs, de lokale nomaden, bekend van hun indigoblauwe gewaden, kwamen terug naar Mali. In Libië waren zij als militairen in dienst van Khadaffi. Hun wapens brachten ze mee terug, eerder schreef ik hierover. Hierdoor veranderde het machtsverwicht in Noord-Mali in het voordeel van de nomaden ten koste van de regering in Bamako, de hoofdstad van Mali. De Toearegs leven al decennia in onmin met die overheid. De regio kende opstand na opstand. Door de meegenomen wapens konden ze hun eisen voor onafhankelijkheid kracht bij zetten. Twee partijen reageerden op de veranderde situatie: Islamisten van Ansar al-Din, die banden onderhouden met Al Qaeda, en de legereenheden uit Bamako.

66

Hoewel de eisen van de Toearegs in de hoofdstad Bamako nooit serieus werden genomen, was het leger ook nooit sterk genoeg om de zelfbeschikkingaspiraties voorgoed de kop in te drukken. Met hulp van de islamisten konden de in het Libische leger bewapende Toearegs de centrale overheid de baas en de Nationale Beweging voor de Bevrijding van Azawad (MNLA) riep een onafhankelijke staat uit. Helaas voor de Toearegs; ze haalden zo hun eigen vijand binnen. De islamisten namen uiteindelijk de touwtjes in handen en brachten het grootste deel van het gebied onder hun controle, waar ze hun zeer rigide salafistische islam laten domineren. Inmiddels zijn er vijf verschillende groepen. Ze worden voor een deel gedreven door fanatiek geloof. En voor een deel door op macht en rijkdom beluste leiders (zie). Zowel vertegenwoordigers van MNLA als van Ansar al-Din zoeken momenteel aan de onderhandelingsstafel naar mogelijke uitwegen uit de crisis. Als dat lukt zullen de enkele honderden Al Qaeda strijders nauwelijks een probleem vormen.

Aan de andere kant reageerden Malinese legereenheden. Zij vonden dat ze te weinig wapens en middelen hadden om de strijd aan te gaan. Amadou Toumani Touré, de president werd afgezet door troepen onder leiding van kaptein Sanogo. Militairen namen de macht in handen. De chaos die daardoor ontstond was vooral in het voordeel van de strijders in het noorden. De coup werd veroordeeld door de internationale gemeenschap. De president nam zijn zetel al snel weer in om daarna ordentelijk af te kunnen treden. Mali kreeg daarna weer een nieuwe president. Maar in december 2012 werd de premier door Sanogo uit zijn zetel gezet en al snel vervangen door een nieuwe premier. De crisis in Mali werd er door verergerd. Militairen hebben achter de schermen de touwtjes in handen, zo werd onderstreept.

Interessant en niet onbelangrijk is dat de leider van de coup in de VS is opgeleid. Nog belangrijker is dat troepen van Mali al jaren worden opgeleid door Westerse elite eenheden. Special Forces uit de Verenigde Staten zijn permanent in het land aanwezig. Begin dit jaar deden Nederlandse commando's en mariniers nog mee met de jaarlijkse oefening (Flintlock). Het Nederlandse contingent gooide jaar in jaar uit. De oefening cq. operatie zou een paar maanden zou moeten duren en heel West-Afrika zou moeten bestrijken en werd vanuit Mali gecoördineerd. Deze militaire betrokkenheid is er op gericht het islamisme klein te houden in West-Afrika. Het Malinese leger krijgt daarvoor een kleine tweehonderd miljoen dollar per jaar van de Amerikanen. Op een Bruto Nationaal Product van negen miljard geen kleinigheid. Ondanks die steun liep het onder de ogen van de militairen mis in Mali. Het gevolg van de coup was chaos, onrust en een enorme hoeveelheid vluchtelingen. De Nederlandse troepen waren al naar huis geroepen. Amerikaanse troepen (waaronder een eenheid SEALs, SeaAirLand forces) waren nog in het land nadat de coup plaatsvond.

Op dit moment staat een vredesmissie van de Afrikaanse Unie en/of ECOWAS op stapel: AFISMA (African-led International Support Mission). Het zou moeten gaan om ruim 3000 militairen, gesteund met Europese adviezen en Amerikaanse en Franse inlichtingen voor het enorme gebied. De operatie zal zo'n half miljard kosten. De Amerikaanse minister van Defensie Leon Panetta heeft beloofd achter Al Qaeda aan te gaan "wherever the hell they're at, and make sure they find no place to hide." En ja, als het nodig is vallen de Amerikanen gewapenderhand Mali binnen. Dat de VN waarschuwde dat een militaire aanpak mogelijk tot een half miljoen vluchtelingen zal kunnen leiden is van later zorg. Mogelijk zijn Panetta's woorden bedoeld om druk op de verschillende partijen uit te oefenen om aan de onderhandelingstafel tot een oplossing te komen. Want zoals zo vaak ligt daar de oplossing. Een militaire aanpak leidt vaak tot nieuwe problemen. Die vervolgens dan weer militair kunnen worden "opgelost".

"Tom did you enjoy your meal?" vraagt hij zijn tafelgenoot. Burbage eet alsof hij nooit wat krijgt. Hij zegt daarbij geen woord. Daar gaat ie weer voor een volgend portie baked beans. Is hij daarvoor helemaal uit Oldenzaal naar Den Haag gereden?

"Tom we moeten praten over de tegenslagen bij de JSF. We zitten hier niet voor roereieren met spek," ontploft Dick Berlijn zowat tegen zijn tafelgenoot. Burbage is toch niet de minste als het gaat over de straaljager die steeds duurder wordt. Hij is jarenlang projectleider geweest bij Lockheed Martin. Berlijn wilde nog even wat doorpraten en het contact warm houden. Want hij ziet Burbage vast terug in een volgende functie.

"A pity they don't have pancakes on this side of the Atlantic," zegt Mr. JSF. Berlijn kijkt hem vragend en meewarig aan.

68

"Rustig Dick. Ze vliegen. Er wordt voor betaald. We zijn de grootste en de sterkste. We zijn de slimste. Maak je niet druk. Weet je wat jij moet doen: je moet zeggen dat er altijd zo negatief over de F-35 wordt bericht. Jij bent toch lobbyist? Het enige wat we nodig hebben is dat politici besluiten over te gaan tot aanschaf. En dat doen ze. Het zou mooi zijn als ze niet de hele tijd kritiek moeten pareren. Gewoon: het nieuws is eenzijdig! Deal?"

Berlijn knikt deemoedig met het hoofd en stuurt een tweet uit:

"Vanochtend ontbeten met scheidende Lockheed topman Tom Burbage. Verbaazingwekkend hoe eenzijdig de berichtgeving is over #F-35"

Ja hij is lobbyist. Na een tocht van 24 dagen op de fiets naar Santiago de Compostella is hij niet thuis gaan zitten kniezen. Hij is mee gaan doen in het koor van JSF-lobbyisten. Hij werkt ook voor Thales. Het bedrijf waar Nederland trots op mag zijn vanwege de geweldige defensie technologie.

Ja hij is lobbyist. Over de JSF geen zorgen. Dat zei Tom goed. De JSF komt er toch wel 'koste wat kost' zoals Arend-Jan zei. Hij denkt terug aan het begin van het project en het gerommel dat nodig was om wat geld los te maken. Toen is de JSF in de steigers gezet. Eigenlijk dus al in 1994. Heel stilletjes werd het een project binnen Defensie. De pers hoefde er toen geen lucht van te krijgen. Stel je voor. Gmelich Meijling steunde het en later ook Joritsma met 200 miljoen gulden. Het is eigenlijk een VVD-Kok vliegtuig met een beetje steun van 't CDA. Gelukkig toch ook steeds als het er op aan komt van de PvdA.

Leuk dat zijn tweet gelijk instemmend begroet wordt. Hij weet zelf ook wel dat het onzin is. Dat ze op het juiste moment geen, daarna positieve artikelen (jour-

nalisten meenemen naar Lockheed in de States maakt ze zo vriendelijk) en pas toen alles al in kannen-en-kruiken was kwamen de azijnpissers die ieder mooi plan neersabelen. Ja daar heb je er weer één. Martin Broek tweet weer:

@DickBerlijn @dizzetiid deze nieuwe #Australische #JSF-promotie video al gezien? <http://bit.ly/11QpHGQ>"

Zal hij nog een tweet doen? Voordat hij weet is ie de deur al uit:

@martinbroek @dizzetiid Ik ben er zelfs voor geïnterviewd, maar nuancerende opmerkingen pasten kennelijk niet in de documentaire.

De lijn is duidelijk. Clingendael krijgen we er ook wel binnen de rangen. Ze waren wel erg negatief in hun rapportage (<http://www.clingendael.nl/publications/?id=9229&&type=summary>). Nog ruim een half jaar voor een beetje massage.

Bernhard Bommenwerper

De B is van Bernard, jacht(vliegtuig) en smeergeld. Afgelopen week gaf Maarten van Rossem drie vermakelijke minicolleges bij Pauw en Witteman over de mannelijk voorgangers uit de 19e eeuw van Willem Alexander. Zijn opa bleef vanwege die laatste beperking buiten schot. Jammer want met zijn levenswandel als schuinsmarcheerder, neerkijkend op de democratische spelregels paste hij wonderwel in de Oranje dynastie en in het rijtje van Van Rossum.

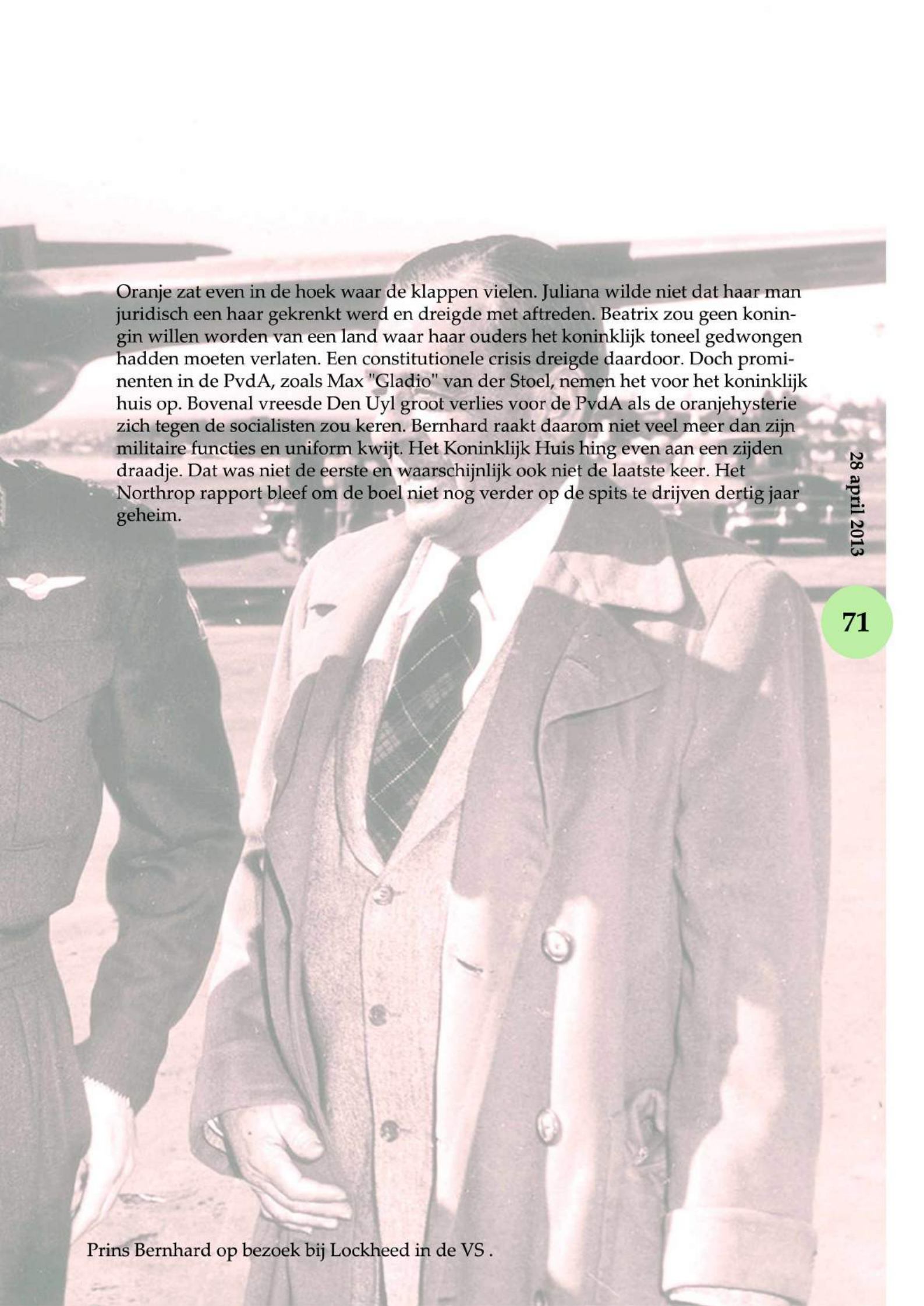
Eén van de schandalen die aan opa Oranje kleeft, is zijn jarenlange samenwerking en inzet voor de Amerikaanse defensie-industrie in Nederland. Defensie-industrie? Kan het beestje niet bij de naam worden genoemd? De smeergeldaffaire staat toch algemeen bekend als het Lockheed-schandaal? Dat laatste klopt, maar Lockheed was niet de enige wapenfabrikant waarvoor de prins zich inzette. Anthony Sampson stelde in zijn standaardwerk 'De Wapen-industrie': (...) binnen het kader van wapenindustrie bleven de belangen van de Prins niet tot Lockheed beperkt. Gedurende deze periode werkte hij tevens (...) voor Lockheeds voornaamste rivalen."

70

De belangrijkste daarvan was Northrop. De Commissie Donner, die door premier Den Uyl werd ingesteld toen de kritiek op de prins niet meer viel weg te masseren, deed onderzoek naar de banden van de prins met beide bedrijven. Een telex (<http://aad.archives.gov/aad/createpdf?rid=80589&dt=2082&dl=1345>) van de Haagse ambassade van de VS vermeldt dat de Commissie ook onderzoek deed naar het aanschafbeleid rond de Starfighter van Lockheed, de F-5 van Northrop en het maritieme vliegtuig Brequet Atlantique (Frans). Bij het presenteren van de rapporten werd het Northrop geheel weggemoffeld door de regering Den Uyl. Zo ging de affaire als Lockheed-schandaal leven.

In 2005 kreeg Vrij Nederland toegang tot het Northrop rapport (<http://www.vn.nl/extra/pdf/northrop.pdf>) - met vooral bekende informatie - van de Commissie Donner. Het weekblad wijst er op dat de commissie klaagde dat het van de Amerikanen geen documenten kreeg. De Amerikanen stelden op hun beurt (<http://aad.archives.gov/aad/createpdf?rid=39431&dt=2082&dl=1345>) dat 1) de commissie niet gezien kon worden als erkend opsporingslichaam en 2) ze vreesden dat de stukken niet vertrouwelijk zouden blijven. Ze hadden kortom geen zin om aan het Nederlandse onderzoek mee te werken.

De constructies en aan de prins gelieerde personen die in het Northrop rapport stonden, kwamen ook al voor in het Lockheed-schandaal. Volgens Sampson en Wim Klinkenberg (schrijver van een boek over de prins) is het aannemelijk dat hij ook van Northrop heeft geprofiteerd. Ook Vrij Nederland acht dit op grond van het rapport rond de Northrop-zaak zeer wel mogelijk.

Oranje zat even in de hoek waar de klappen vielen. Juliana wilde niet dat haar man juridisch een haar gekrenkt werd en dreigde met aftreden. Beatrix zou geen koningin willen worden van een land waar haar ouders het koninklijk toneel gedwongen hadden moeten verlaten. Een constitutionele crisis dreigde daardoor. Doch prominenten in de PvdA, zoals Max "Gladio" van der Stoel, nemen het voor het koninklijk huis op. Bovenal vreesde Den Uyl groot verlies voor de PvdA als de oranjehysterie zich tegen de socialisten zou keren. Bernhard raakt daarom niet veel meer dan zijn militaire functies en uniform kwijt. Het Koninklijk Huis hing even aan een zijden draadje. Dat was niet de eerste en waarschijnlijk ook niet de laatste keer. Het Northrop rapport bleef om de boel niet nog verder op de spits te drijven dertig jaar geheim.

28 april 2013

71

Gerommel in de woestijn; Mauritanië koopt wapens

Mauritanië kan moeilijk een hotspot voor internationale wapenhandelaren genoemd worden. De militaire uitgaven zijn weliswaar bijna vier procent van het Bruto Nationaal Product (BNP) en dus een forse aanslag op het budget van het woestijnland. In absolute cijfers is het defensiebudget met 116 miljoen Amerikaanse dollars (2009) minder dan Nederland uitgaaf voor een groot patrouille schip. Een groot deel van dat budget gaat bovendien naar weddes en gebouwen. Mauritanië is het kind op de wapenmarkt.

De omvang van de defensiebegroting kan nauwelijks verbazen als je kijkt naar de economische situatie van het land. Mauritanië is een groot stuk woestijn met twee steden aan de kust en een paar kleinere landinwaarts. Het is vooral bekend vanwege de ijzerertsminnen in het oosten (Zouerate), rijke visgronden, wedlands voor overwinterende vogels, en de afhankelijkheid van voedseldonaties en nog steeds voorkomende slavernij.

72

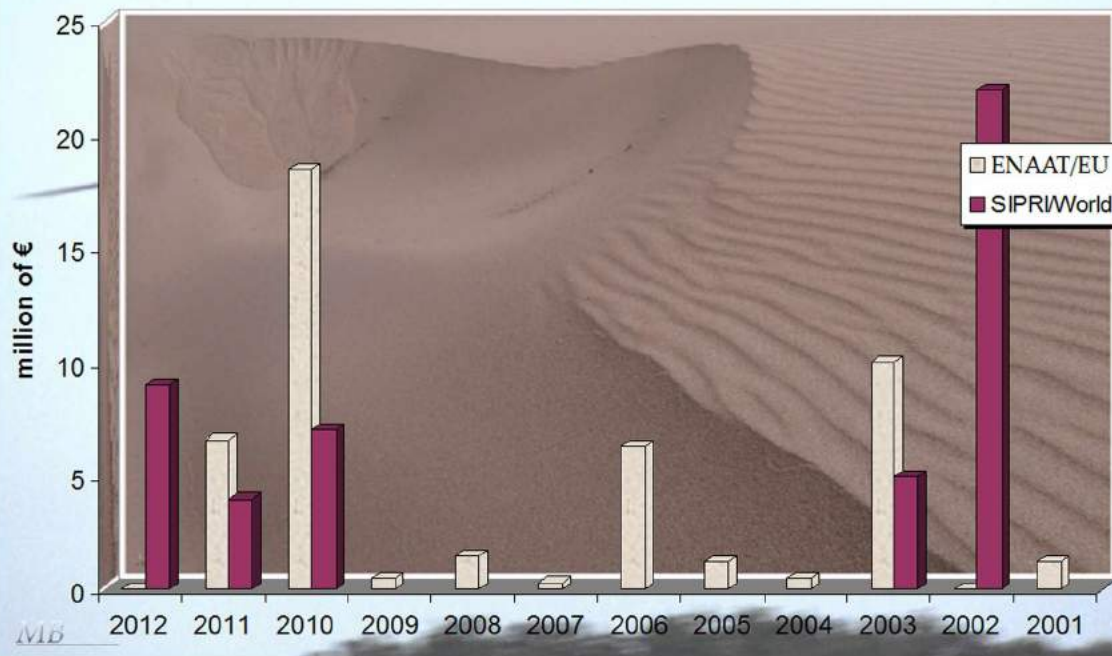
Ongeveer een vijfde van de bevolking van minder dan \$ 1,25 per dag. Het BNP is € 3,2 miljard (ongeveer de helft van wat Nederland alleen al aan het leger spendeert) en komt neer op een gemiddelde van € 888 per inwoner. Mauritanië behoort kortom tot de armste landen in de wereld.

Deze miserabele toestand weerhield de Mauretaanse overheid er niet om op de Paris Air Show van juni jl. Wapens te kopen. Volgens Jane's Defence Weekly (26/06/13) ondertekende Mauritanië een contract in Parijs met Augusta-Westland voor de aanschaf van een niet bekend gemaakt aantal zo genoemde AW-109 Power. Het was niet de eerste grote militaire aankoop die recentelijk werd gedaan. In 2009 werd Mauritanië door Frankrijk gezien als een belangrijk land in de strijd tegen Al Qa'ida in de Islamitische Maghreb (AQIM) en wapenleveranties volgden. De Franse visie werd duidelijk uit een geheime telex (11/01/2010) (<http://www.cablegatesearch.net/cable.php?id=10PARIS3>) van de VS ambassade in Paris. In Nouakchott, de Mauritaanse hoofdstad, werd besloten om actief samen te gaan werken met het Afrika Commando van de VS (AFRICOM). Mauritanië was zelfs het gastland voor de belangrijkste internationale speciale troepen oefening, Flintlock, in 2013 (http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/newsbriefs/general/2013/02/19/n...).

Frankrijk is met ruime voorsprong de belangrijkste bron voor Mauritaanse wapens. Van de Europese verkopen ter waarde van € 47 miljoen miljoen in de periode 2001-2011 (<http://www.enaat.org/export/licence.en.html?destination=Mauritania>), kwam bijna zestig procent of € 27 miljoen uit Frankrijk. Het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (http://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php) noemt grote Chinese verkopen in het begin van deze eeuw ter waarde van € 18.3 miljoen. Hierbij

Arms exports/permits to Mauritania (2011-2001)

source: eu/enaat <http://www.enaat.org/export/licence.en.html?destination=Mauritania> and
world/sipri armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php

aren patrouille schepen en twee Franse helikopters van het Panther Z-9 type (http://en.wikipedia.org/wiki/Harbin_Z-9), die heli's worden gebouwd door het Chinese bedrijf Harbin Aircraft Manufacturing Corporation (Hafei) (http://en.wikipedia.org/wiki/Harbin_Aircraft_Manufacturing_Corporation). Dat gebeurt op basis van een licentie van Eurocopter. Andere belangrijke leveranciers zijn Polen (tanks in 2002), Brazilië (trainings vliegtuigen, 2012). Frankrijk leverde ook nog vijf trainings vliegtuigen en tanks of pantser voertuigen in 2010-2012.

Ongeveer de helft van alle leveringen vonden plaats in afgelopen drie jaar. De politieke situatie in de regio is de belangrijkste reden daarvoor. SIPRI stelt (http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php) dat de vijf Franse trainings vliegtuigen werden verkocht vanwege de strijd tegen AQIM. Jeremy Binnie, de Weekly's correspondent voor Afrika en het Midden-Oosten, schrijft: "In de afgelopen jaren heeft Mauritanië zijn mogelijkheden ontwikkeld om dreigingen die komen uit buurland Mali te bestrijden door lichte aanvalsvliegtuigen aan te schaffen in de vorm van vier Embraer EMB-312 Tucanos – die werden overgedragen vanuit Frankrijk tussen 2010 en 2011 – en een niet bekend gemaakt aantal nieuwe EMB-314 Super Tucanos, waarvan de eerste werd geleverd in oktober 2012."

De verkopen aan Mauritanië begonnen in 2009 vanwege de contra-guerilla operaties tegen AQIM in the Mauritaanse woestijn. Ze werden versterkt toen de chaos in buurland Mali vorig jaar begon. Vanuit dat gezichtspunt zijn de burgeroorlog in burgeroorlog in Libië (<http://broekstukken.blogspot.nl/2012/09/wapenleveranties-aan-libië-en-de...>), de volgende ineenstorting van de machtsbalans in Mali (<http://broekstukken.blogspot.nl/2012/12/chaos-in-mali-collateral-damage-...>) in het voordeel van de Tuaregs, en de reactie op het verliezen van de controle op grote delen van Mali door een staatsgreep in Bamako, de Malinese hoofdstad, opende een nieuw front voor wapenverkoop. De oorlog in Libië laat ook zijn sporen na in Mauretanië. Deze leveringen kunnen groeien zolang de olievelden voor de kust (<http://www.tulloil.com/index.asp?pageid=271>) van Mauretanie opbrengsten hebben.

Syrië: Illegale wapenhandel legaal gemaakt

De schade van de oorlog in Libië is nog niet eens opgeruimd als de volgende militaire interventie al weer gepland wordt. De Maghreb en het Nabije Oosten worden overspoeld met zware wapens, gesmokkeld vanuit de Libische arsenalen. Syrië is een belangrijke bestemming.

De BBC citeert de Groep Deskundigen van de VN-Veiligheidsraad die het wapenembargo in 2011 opgelegd aan Libië bewaakt. In april 2013 wijst de Groep op illegale transporten van "zware en lichte wapens, waaronder draagbare luchtverdedigingssystemen [MANPADS], kleine wapens en bijbehorende munitie, explosieven en mijnen . (...) De forse omvang van sommige transporten en de logistiek die daarbij gebruikt worden doen het vermoeden reizen dat vertegenwoordigers van de Libische lokale autoriteiten ten minste op de hoogte zijn geweest van de transfers, als ze er al niet direct betrokken bij zijn." De situatie is nog erger.

74

Drie gevallen bewijzen de enorme omvang van de leveringen, de betrokkenheid van Qatar als een belangrijke leverancier, en dat nog meer overheden, ook westerse, betrokken zijn bij de illegale wapenleveranties.

1. In april 2012 werd een schip, de Letfallah II, tegengehouden door de Libanese autoriteiten. Het schip verliet Misrata, Libië, een dag eerder op 14 april 2012. De VN-groep van deskundigen bevestigt dat geavanceerde wapensystemen en onderdelen daarvoor aan boord waren (<http://broekstukken.blogspot.nl/2013/09/annex-xiii-arms-and-ammunition-seized.html>), zoals SA-7b luchtverdedigingssystemen en Milanraketten. Als tijdens de aandeelhoudersvergadering van de grote Europese wapenproducent EADS, dat een belangrijke deelnemer is in MBDA - de producent van de Milan raketten - CEO Tom Enders gevraagd wordt (<http://www.stopwapenhandel.org/node/1509>) of hij de Groep kan informeren uit welk land de gevonden raketten komen, wuift hij elke verantwoordelijkheid weg. Enders stelt, op zijn bekende arrogante manier, dat overheden die informatie moeten verstrekken en niet bedrijven. Maar ook de Franse overheid gaf de informatie niet, toen daar door de VN-groep om gevraagd werd. Wapenexportbeleid en ethische bedrijfspolitik worden gemakkelijk vergeten als het het in hun belang is de duistere wereld van de wapenhandel af te dekken.

2. In december 2012 verklaarde de VN dat Libië, Qatar en Saoedi-Arabië de belangrijkste bronnen waren voor wapenleveranties aan Syrië (zie: <http://sargasso.nl/waar-komen-de-wapens-in-de-syrie-Vandaan/>)). Laten we ons focussen op Qatar: Het laatste geval van het bewapenen van Syrische strijders door Qatar is een paar weken geleden gemeld, op 28 augustus, door Jane 's Defence Weekly. Het Weekblad schrijft dat het FN-6 MANPADS levert aan de Syrische

rebellen. (Zie voor meer informatie over MANPADS in Syrië deRogueadventurer) Er zijn veel meer gevallen van Qataarse betrokkenheid bij (illegale) wapenexporten naar Syrische strijders . De VN-Groep van Deskundigen vond een doos met .50 munitie in de Letfallah, die was verzonden naar de strijdkrachten van Qatar. Het panel vond Belgische FN-aanvalsgeweren onderweg naar Syrië. Deze geweren waren oorspronkelijk verkocht aan Qatar rond 1980, zo meldde FN, het bedrijf uit Luik. De autoriteiten van Qatar ontkenden alles. Overheden kunnen zeer onbehulpzaam om illegale wapenleveranties te traceren.

3.De laatste explosieve informatie over illegale wapensmokkel naar Syrië komt uit de Amerikaanse ambassade in Benghazi. CNN onthulde dat op het moment dat de ambassade werd aangevallen in augustus 2012 (waarbij vier mensen werden gedood, waaronder de Amerikaanse ambassadeur Stevens), CIA- personeel bezig was SA-7 raketten naar Syrië te smokkelen. Een van de talrijketwitter-reacties op dit verhulde staaltje illegale wapenhandel door een overheidsorgaan was: "Dus in plaats van Iran-Contra, hebben wij nu Libië en Syrië gunrunning." (Als je te jong bent om te hebben gehoord over het Iran-Contra-schandaal, Google het.)

Op 6 september, heeft het Verenigd Koninkrijk een nieuw wapenexportbeleid met betrekking tot Syrië. Deze zogenaamde Export Control (Syria Sanctions) Order 2013 zorgt ervoor dat Syrië niet meer op de lijst met gecontroleerde bestemmingen staat. Hierdoor kan de overheid leveringen aan de Free Syrian Army en andere groepen goedkeuren, zonder daarbij de wapenexportregelingen te schenden. Het opent daarmee een nieuw en dit maal legale weg voor bewapening van Syrische oppositiegroepen. (Voor een lijstje argumenten tegen dit beleid en zaken die juist wel moeten gebeuren zie: <http://www.caat.org.uk/resources/countries/syria/>.) Het legaal maken wat illegaal was veranderd de situatie de jure maar niet de facto. Wapens zullen nog steeds van conflict naar conflict reizen en olie op het vuur betekenen. En de oorlog in Syrië zal alleen maar meer wapens toevoegen aan de enorme hoeveelheden die nu al in de regio zijn. Op naar de volgende oorlog.

Voor of tegen: Mali en Joint Support Ship

De afgelopen week kreeg ik twee vragen voorgeschoteld, waarop ik maar een half antwoord had, en niet het antwoord dat de vragensteller verwachtte. Het zijn twee vragen en ik zou er twee columns van kunnen maken. Ik stop ze beiden in één. Eerst een stukje over de interventie in Mali en vervolgens over de verantwoordelijkheid voor de aanschaf van een zogenaamd Joint Support Ship (JSS). Beiden zijn niet geschreven om politiek correct te zijn, maar om een mening te geven. Schiet erop als je wilt.

Ben je voor of tegen de militaire interventie in Mali? Men verwacht een TEGEN! van me te horen. Vervolgens wil men dan naar de argumenten vragen en dan is alles weer zoals het hoort.

Eerder dit jaar las ik een artikel van Samir Amin – de befaamde linkse Egyptische econoom – over de Franse interventie in Mali. Het heeft me aan het twijfelen gebracht. Amin stelt dat Mali van buiten geholpen moet worden om het gevaar van Al Qaïda (in de Maghreb, AQIM) te bestrijden. Hij richt zijn pijlen liever op andere elementen van de politiek van de “imperialistische driehoek (VS, Europa, Japan)” zoals de opgedrongen vrijhandel, en niet op dit militaire vertoon.

Amin pleit voor de opbouw van een Malinees leger. Dat leger is verzwakt de afgelopen jaren. Eerst door de politiek van president Amadou Toumani Touré en vervolgens door een coup en de strijd om de macht in het Noorden. Door die verzwakking is Mali afhankelijk geworden van buitenlandse steun bij het bestrijden van AQIM. Als Mali in chaos wordt gestort dan heeft het ook geen plek om zich te verweren op het internationale toneel. Of er sprake is van een opbouw naar zelfstandigheid op militair terrein zou een ijkpunt kunnen zijn om een interventie te beoordelen.

Een ander ijkpunt is de houding vanuit de hoofdstad Bamako ten opzicht van de Toearegs, de nomaden in hun indigoblauwe gewaden in het Noorden; tellen alle bevolkingsgroepen mee? De moord op twee Franse journalisten afgelopen weekeinde in de noordelijke stad Kidal maakt juist dit toch al gecompliceerde probleem nog ingewikkelder. Het Noorden is verwaarloosd. Dat moet veranderen. In Bamako werd de moord meteen gezien als reden om honderden troepen naar Kidal te sturen. Een expert verklaart in *Libération* dat dit zelfs Parijs verontrust. “Malinese soldaten hebben een slechte reputatie in de regio.” Dit kan de opmaat betekenen voor “het langzaam maar zeker het moeras inglijden.” Het zal wel weer een vechtmisssie worden.

Al dan niet ja tegen een interventie blijft dan ook een dilemma. Maar is Mali er mee geholpen als het in de steek wordt gelaten? Is het hameren op hulp een

rebellen. (Zie voor meer informatie over MANPADS in Syrië deRogueadventurer) Er zijn veel meer gevallen van Qataarse betrokkenheid bij (illegale) wapenexporten naar Syrische strijders . De VN-Groep van Deskundigen vond een doos met .50 munitie in de Letfallah, die was verzonden naar de strijdkrachten van Qatar. Het panel vond Belgische FN-aanvalsgeweren onderweg naar Syrië. Deze geweren waren oorspronkelijk verkocht aan Qatar rond 1980, zo meldde FN, het bedrijf uit Luik. De autoriteiten van Qatar ontkenden alles. Overheden kunnen zeer onbehulpzaam om illegale wapenleveranties te traceren.

3.De laatste explosieve informatie over illegale wapensmokkel naar Syrië komt uit de Amerikaanse ambassade in Benghazi. CNN onthulde dat op het moment dat de ambassade werd aangevallen in augustus 2012 (waarbij vier mensen werden gedood, waaronder de Amerikaanse ambassadeur Stevens), CIA- personeel bezig was SA-7 raketten naar Syrië te smokkelen. Een van de talrijketwitter-reacties op dit verholde staaltje illegale wapenhandel door een overheidsorgaan was: "Dus in plaats van Iran-Contra, hebben wij nu Libië en Syrië gunrunning." (Als je te jong bent om te hebben gehoord over het Iran-Contra-schandaal, Google het.)

Op 6 september, heeft het Verenigd Koninkrijk een nieuw wapenexportbeleid met betrekking tot Syrië. Deze zogenaamde Export Control (Syria Sanctions) Order 2013 zorgt ervoor dat Syrië niet meer op de lijst met gecontroleerde bestemmingen staat. Hierdoor kan de overheid leveringen aan de Free Syrian Army en andere groepen goedkeuren, zonder daarbij de wapenexportregelingen te schenden. Het opent daarmee een nieuw en dit maal legale weg voor bewapening van Syrische oppositiegroepen. (Voor een lijstje argumenten tegen dit beleid en zaken die juist wel moeten gebeuren zie: <http://www.caat.org.uk/resources/countries/syria/>.) Het legaal maken wat illegaal was veranderd de situatie de jure maar niet de facto. Wapens zullen nog steeds van conflict naar conflict reizen en olie op het vuur betekenen. En de oorlog in Syrië zal alleen maar meer wapens toevoegen aan de enorme hoeveelheden die nu al in de regio zijn. Op naar de volgende oorlog.

Per 1 januari, vlak voor de aanvang van Nederlandse deelname aan de UN - Multidimensional Integrated Stabilisation Mission in Mali (MINUSMA), hou ik het nieuws over Mali bij op een weblog. De eerste dagen heb ik nieuws, maar de tweede week speelt Mali al nauwelijks een rol meer in de internationale media.

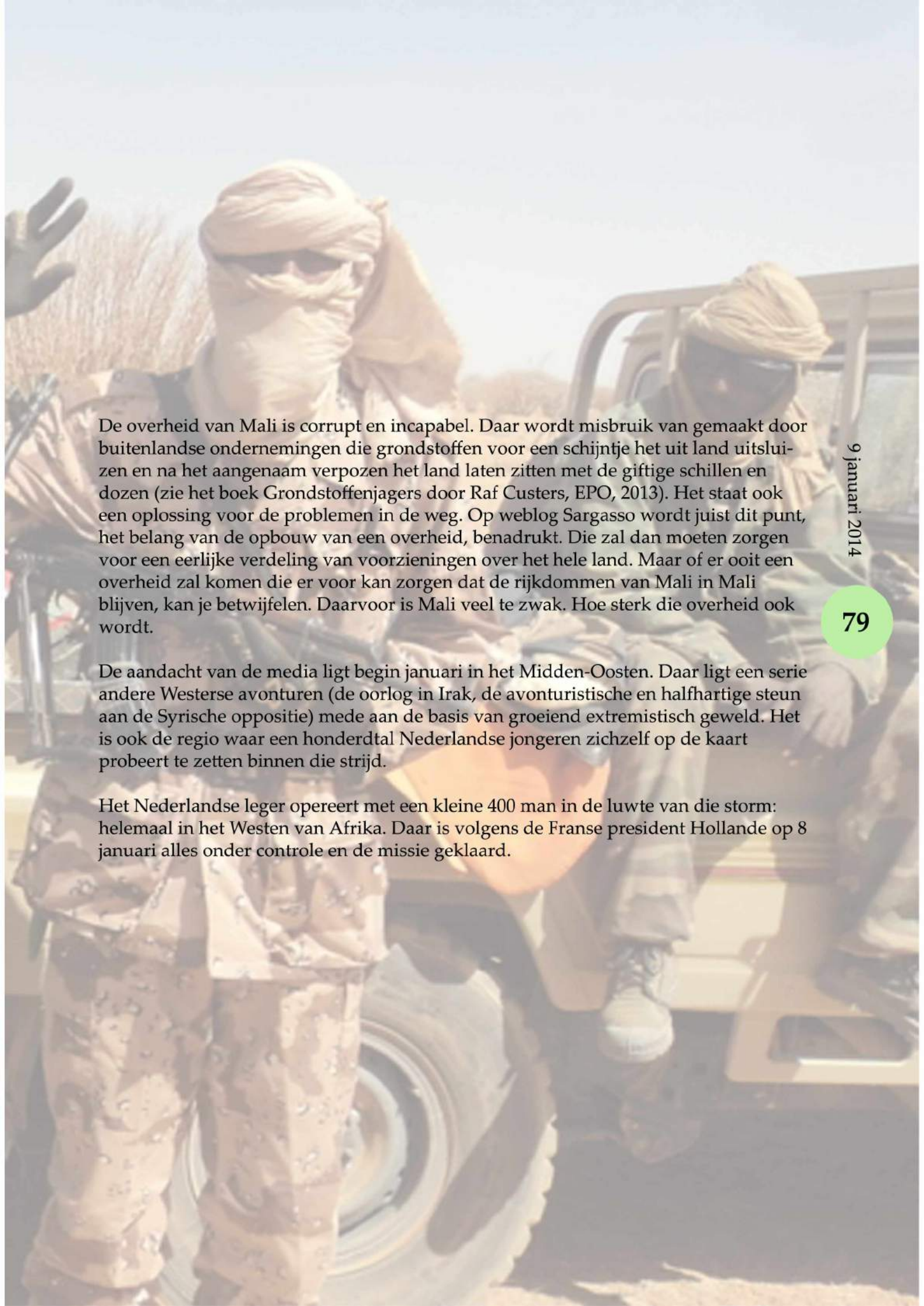
Op donderdag 9 januari vind ik iets over voetballer Modibo Maiga, over zanger Omara Bombino Moptar (heelmooi, kijk maar) en over de afbouw van de Franse troepen, maar dat wisten we al. Niets voor een weblog. In Defense News, Jane's Defence Weekly, de berichten van de grootste Amerikaanse militaire uitgever (Early Bird) en zelfs op de site van het Africa Command speelt Mali – en dus de Nederlandse inzet – geen rol van betekenis.

Ik moet het met Nederlands nieuws doen. Aangezien het landelijke nieuws al door iedereen gelezen wordt die enige aandacht heeft voor de zaak, stort ik me op lokale berichtjes. De reactie van TenCate op de uniformen, in de Tubantia. De rol van de marine, in de Heldersche Courant. Niet meteen spectaculair.

78

In arremoeude neem ik de Nederlandse artikel 100-brief nog maar eens door. In mijn vorige column voor Konfrontatie schreef ik dat een oplossing met de Toearegs een belangrijk punt zou moeten zijn. Tot mijn schrik zie ik dat de Mouvement National pour la Liberation de l'Azawad (MNLA) in de 'artikel 100'-brief op één hoop wordt gegooid met andere gewapende groepen, zoals Al Qa'ida in the Islamitische Maghreb (AQIM) en de Mouvement pour l'Unité et du Jihad en Afrique de l'Ouest (MUJAO). Het MNLA was onderhandelingspartner van de VN en de overheid in Bamako en had tot november een wapenstilstand afgesproken met de Malinese overheid. Iets meer onderscheid tussen verschillende groeperingen zou gezien de gespannen situatie tussen enerzijds het Noorden en anderzijds leger en hoofdstad gewenst zijn.

Er zijn van die artikelen die je bij blijven en waarvan je niet goed weet wat je er mee moet. De radiostilte in Mali is een goede reden om het even op te halen. Vorig jaar rende een lid van het Korps Commando Troepen (KCT) Detlev in zes dagen 231,5 km door de woestijn van buurland Mauretanië. De langste etappe was 75 km. Mauretanië is dodelijk heet, weet ik uit ervaring. Detlev is net als zijn collega commando's niet voor een kleintje vervaard en zeer kundig. In die zin heeft alle makkelijke kritiek dat negentig commando's niets uit kunnen richten een hoog Pavlov-gehalte. Dat kunnen ze wel. Zeker als het gaat om inlichtingen verzamelen. Dat is een deel van hun vak. Voor de weging van die informatie is wel hulp nodig van derden, zoals Malinese militairen. Dat kan dan tot gekleurde aannames leiden. Maak je daardoor fouten dan wordt je deel van het conflict; zeker voor de benadeelden van je keuzes.

De overheid van Mali is corrupt en incapabel. Daar wordt misbruik van gemaakt door buitenlandse ondernemingen die grondstoffen voor een schijntje het uit land uitsluiten en na het aangenaam verpozen het land laten zitten met de giftige schillen en dozen (zie het boek Grondstoffenjagers door Raf Custers, EPO, 2013). Het staat ook een oplossing voor de problemen in de weg. Op weblog Sargasso wordt juist dit punt, het belang van de opbouw van een overheid, benadrukt. Die zal dan moeten zorgen voor een eerlijke verdeling van voorzieningen over het hele land. Maar of er ooit een overheid zal komen die er voor kan zorgen dat de rijkdommen van Mali in Mali blijven, kan je betwijfelen. Daarvoor is Mali veel te zwak. Hoe sterk die overheid ook wordt.

De aandacht van de media ligt begin januari in het Midden-Oosten. Daar ligt een serie andere Westerse avonturen (de oorlog in Irak, de avonturistische en halfhartige steun aan de Syrische oppositie) mede aan de basis van groeiend extremistisch geweld. Het is ook de regio waar een honderdtal Nederlandse jongeren zichzelf op de kaart probeert te zetten binnen die strijd.

Het Nederlandse leger opereert met een kleine 400 man in de luwte van die storm: helemaal in het Westen van Afrika. Daar is volgens de Franse president Hollande op 8 januari alles onder controle en de missie geklaard.

44 Oefeningen en wapenhandel

De afgelopen drie weken vond de internationale oefening/operatie voor Special Forces in Afrika, Flintlock, plaats. Duizend militairen uit achttien landen werkten daarbij samen. Doel van de jaarlijkse oefening was dit maal het versterken van de invloed van de deelnemende landen in twee Noordwest Afrikaanse regio's: de zuidgrens van Libië en het grensgebied van Nigeria. Beide zijn belangrijke regio's voor wapensmokkel en gebieden waar islamitische terroristen opereren. Van die achttien deelnemende landen komen er negen uit West-Afrika (zie kaartje) en negen uit West-Europa en Noord-Amerika.

De Afrikaanse deelnemers zijn Algerije, Burkina Faso, Tsjaad, Mali, Mauretanië, Niger, Nigeria en Senegal. Verschillende van deze landen kampen met binnenlandse conflicten. Naar Mali gaan binnenkort Nederlandse troepen om deel te nemen aan de VN-vredesmacht in dat land. Sengalese Special Forces bestrijden in eigen land al decennialang een opstand in de zuidelijke provincie Casamance. De Defensiekrant meldt dat Senegal de samenwerkingspartner is van de Nederlanders tijdens de oefening. Nigeria heeft vaak de leiding bij vredesmissies van de Afrikaanse Unie, maar binnenlands laat het land, om het voorzichtig te zeggen, nogal wat stekken vallen.

80

Als het gaat om wapenhandel dan zijn er internationale criteria waaraan voldaan moet worden. Als het gaat om oefeningen en samenwerking, dan is men minder kieskeurig. Waarom kan je dergelijke landen wel trainen in militaire operaties? De trainingen versterken militaire capaciteiten; ook daar waar die misbruikt worden. Het obligate lesje mensenrechten is daarbij een pleister op de wonde.

De militaire samenwerking vergroot de mogelijkheid om wapens te verkopen. Daar waar je oefent, leer je de militaire leiding kennen en worden contacten gelegd die de weg voor wapenleveranties openen. Door de strijd tegen de jihadisten is zelfs in de armste landen van Noordwest-Afrika een afzetgebied ontstaan. De aankoop door Mauritanië vorig jaar van vliegtuigen lijkt daar een voorbeeld van.

West-Afrika is niet het enige opvallende gebied waar Nederlandse troepen trainen. Minister Hennis stuurde onlangs een brief aan de Kamer waarin ze opsomde waar Nederlandse militairen actief zijn. Partners voor oefening, opleiding en training worden bijvoorbeeld gevonden in Gabon en Peru (jungletrainingsmogelijkheden) en in Jordanië en Israël (trainingsfaciliteiten voor Special Forces).

Militaire samenwerking kan ook wapenverkoop volgen. Nederland werkt militair samen "met landen in verband met instandhouding, verkoop en afstoting van materieel, bijvoorbeeld Chili, Estland, Finland, Jordanië, Marokko, Vietnam en Zuid-Korea," zo meldde Minister Hennis de Tweede Kamer.

De belangrijkste afnemer van Nederlandse wapens in Noordwest-Afrika, Marokko, doet al mee aan Flintlock. Met ruim een half miljard aan wapenexporten naar Rabat in de afgelopen tien jaar heeft de Nederlandse wapenindustrie het land al binnen als klant. Marokko staat ermee op plaats vijf van een ranglijst met klanten voor Nederlandse wapens. Pas op plaats 37 komt het tweede Noordwest Afrikaanse land Algerije. Daarheen verkocht in 2013 voor 34 miljoen euro militaire goederen.

Flintlock 2014

African participants: Algeria, Burkina Faso, Chad, Mali, Mauritania, Morocco, Niger, Nigeria, Senegal.

Participants from the EU and North-America: Canada, Denmark, France, Italy, Netherlands, Norway, Spain, United Kingdom, United States

[@broekstukken.blogspot.com / stopwapenhandel.nl](http://broekstukken.blogspot.com/stopwapenhandel.nl)

Nederlandse 007 apparatuur; Koninklijke Ten Cate op innovatieve defensiemarkt

Special Forces hebben de bezuinigingen op defensiebudgetten het best ontlopen. Ze zijn een essentieel onderdeel van de nieuwe oorlog op afstand beleid, waarvan drones een ander in het oog springend element zijn. De nieuwe apparatuur voor deze XL-militairen appelleert aan de fantasie van een jongen.

82

De Nederlandse Special Forces, het Korps Commando Troepen (KCT), bestelden vorig jaar onbemande parachutes van US Airborne Systems. Met GPS-navigatie uitgerust kunnen deze parachutes dag en nacht op de juiste plek landen om stiekem voorraden te leveren aan de troepen in het veld. De Nederlandse groene baretten hebben sinds het najaar van 2013 de beschikking over de Microfly en de Firefly, geschikt voor goederenvervoer tot respectievelijk 250 kg en 1000 kg. Het is het type uitrusting waarvan je verwacht dat 007 die gebruikt.

De ongeschonden budgetten voor dergelijke uitrusting biedt ook mogelijkheden voor bedrijven. In april werd de Koninklijke Ten Cate N.V. door General Dynamics Ordnance en Tactical Systems (OTS) geselecteerd om de bepantsering voor het Ground Mobility Vehicle (GMV) 1.1 voor het Amerikaanse Special Operations Command (SOCOM) te fabriceren. Het Commando is van plan om de komende zes jaar 1.300 GMVs te kopen voor zo'n US\$ 245.000 per voertuig. Elk

weegt minder dan 3.200 kg, is geschikt voor zeven militairen en door de lucht transporteerbaar met bijvoorbeeld CH-47 Chinook helikopters. (zie illustratie)

General Dynamics OTS krijgt de bepantsering als een complete set, klaar voor installatie. De bestelling bij de in Ohio gevestigde afdeling van Ten Cate heeft een waarde van ongeveer US\$ 30 miljoen. Die opbrengsten zullen in de komende drie tot vier jaar binnen stromen. De productie begint in de tweede helft van 2014. Deze order maakt deel uit van een totale orderportefeuille van meer dan 100 miljoen dollar, die Ten Cate Advanced Armor in 2014 verwacht.

Eerder in 2014 haalde Ten Cate de krantenkoppen met een andere product voor Special Forces. In januari protesteerden de militaire vakbonden VBM en ACOM tegen de plannen van het Nederlandse ministerie van Defensie om Chinese uniformen kopen voor Nederlandse special forces die zouden worden ingezet in Mali. Verschillende parlementsleden stellen vragen bij de goedkopere, maar "inferieure" Chinese uniformen. Ten Cate hoopte dat het Ministerie voor de zogenaamde Defender M.' textiel zou kiezen. "Die beschermt onze militairen veel beter." Een paar maanden later leek het erop alsof het Ministerie van Defensie had geluisterd en werden nieuwe uniformen besteld, gemaakt van Defender M. en genaaid door kledingfabrikant NFM uit Noorwegen. De oude uniformen waren aldus het Ministerie op. Dat kwam goed uit. De textielfabrikant uit Nijverdal heeft meer militaire activiteiten. Composietmateriaal ontwikkeld in samenwerking met Fokker Aerostructures werd bijvoorbeeld gebruikt voor vleugeldelen van de Joint Strike Fighter (F-35). Maar de vijftig procent militaire omzet van Ten Cate die de Nederlandse lobbygroep voor de militaire industrie NIDV claimde, is een overdrijving; propaganda gebruikt in een poging om kortingen op de militaire begroting aan te pakken. De militaire omzet draait de laatste jaren om de 10 procent en dat zal ook dit jaar gehaald worden.

De nieuwste militaire klant van Ten Cate, SOCOM, is actief in 130 landen wereldwijd. Het heeft daarbij een twijfelachtige reputatie. De vraag is herhaaldelijk gesteld op grond van welk gezag de operaties van de snelle jongens vallen, in het bijzonder die waarbij onschuldige burgers werden gedood. Al Jazeera vat de taken van het Commando bondig samen: moorden, contraterrorisme, verkenningsacties, inlichtingen analyse en het trainen van buitenlandse troepen. Een van de belangrijkste onderdelen is de Joint Special Operations Command (JSOC), een sub-commando met als primaire taak het bijhouden en het doden van verdachte terroristen. JSOC is alleen aan de president verantwoording schuldig en valt onder diens bevel, waarmee democratische controle ontweken wordt. John Nagl, een voormalige top-adviseur op het gebied van opstandsbestrijding, noemde JSOC "an almost industrial-scale counterterrorism killing machine". Ten Cate's contract met deze moordmachine van onze bondgenoot zal desondanks niet onder het wapenexportbeleid vallen. Zou dat niet moeten veranderen?

Gouden Driehoek van de Defensie Industrie Strategie

Begin juni van dit jaar publiceerde de Associated Press een artikel over "de grotere landen die goed zijn voor het leeuwendeel van de Europese defensieuitgaven." Nederland was er daar een van, samen met Verenigd Koninkrijk (VK), Frankrijk, Duitsland, Italië, Polen en Spanje. Al deze landen steunen hun wapenindustrie om hun nationale strijdkrachten te versterken. In een tijd van krimpende defensiebudgetten zijn innovatieve industriële producten nodig om een militaire voorsprong te behouden.

Het Nederlandse Ministerie van Defensie heeft net als het VK en Frankrijk wapentechnologieën uitgekozen die de prioriteit krijgen bij het ontwikkelen van een militaire industrie. Duitsland werkt al geruime tijd met een zogenaamde Gouden Driehoek tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen om de defensie-industriële basis te verstevigen. Die aanpak heeft Nederland onlangs overgenomen. Het Verenigd Koninkrijk heeft centra voor technologie-ontwikkeling aangewezen en reserveert een deel van het materieelbudget voor R&D.

84

Spanje heeft zijn la Política de Armamento y Material, waarin alle materieelbeleid is gegroepeerd onder een staatssecretaris. Polen verklaarde onlangs dat het de ondersteuning voor de wapenindustrie zal vergroten. Een van de missies van de Italiaanse Segretariato Generale della Difesa e Direzione Nazionale degli Armamenti (SG/DNA) is het ondersteunen van de militaire industrie om 'effectief en wereldwijd te kunnen concurreren.' Sinds 2007 heeft de Nederlandse overheid een beleid om de defensie-industrie te ondersteunen, met de zogenaamde Defensie Industrie Strategie (DIS).

Op 11 juni bespraken de ministers van Defensie en Economische Zaken een geactualiseerde DIS met het parlement. Het was niet bepaald de trending topic van de dag; slechts 3 parlementariërs waren er voor gekomen. Alle deelnemers, op één na (Günel-Gezer, PvdA) waren lid van de VVD, met inbegrip van de ministers. Geen enkel lid van de oppositie was aanwezig.

Deze magere opkomst laat zien dat de meeste Parlementariërs de Nederlandse wapenindustrie als een irrelevant onderwerp zien. Zolang de strijdkrachten tegen niet al te hoge kosten hun werk doen, is het een onderwerp waar ze zich niet mee bemoeien. De defensie-industrie is vrij klein (12.000 arbeidsplaatsen) en de overheid houdt in de gaten of het goed loopt, zo wordt blijkbaar gedacht. Het hebben van een wapenindustrie lijkt door de meeste parlementsleden te worden gezien als een managementvraagstuk.

Dit is echter een misverstand. De defensie-industrie is wel degelijk relevant, niet in de eerste plaats om economische redenen, maar vooral omwille van de internationale veiligheid. Daarbij komt dat de vermenging van economische en

veiligheidsbelangen een riskante zaak is. Volgens het DIS moet Nederland de defensie- en veiligheidsindustrie eerder in het verwervingsproces uitnodigen; zelfs vóór de daadwerkelijke voorstellen voor aanschaf. De keuze moet dan worden gedaan samen met partners uit de industrie. Dit hoewel wordt erkend dat de wapenindustrie bekend staat om de 'conspiracy of optimism,' waarbij de kostenramingen bewust laag worden gehouden. De nadelen van een dergelijke samenwerking wordt tot in details uitgewerkt door William Hartung in zijn boek - *Prophets of War*, over het beleid van Lockheed Martin. Het is verbazingwekkend dat, terwijl alle indicatoren laten zien dat het moeilijk is om de wapenfabrikanten aan de leiband te houden als het om kosten gaat dat de Nederlandse overheid die industrie een belangrijke positie in het besluitvormingsproces te geven. Ter geruststelling: Defensie blijft leidend bij wapenaankopen.

De DIS brengt tegenstellingen in het Nederlands beleid ten aanzien van wapenproductie en wapenhandel aan het licht. Normaal gesproken is de Nederland overheid vrije markt kampioen, maar niet wanneer het gaat om de wapenindustrie. In het verleden was een groot deel van de Nederlandse defensie-productie afhankelijk van zogenaamde offsetdeals (bestellingen direct of indirect verbonden met wapen bestellingen in het buitenland). Toen de Europese Commissie besloot dat deze niet meer gewenst waren, vond de Nederlandse overheid de 'industriële participatie' uit (die meer dan 60 procent van de waarde kan zijn) bij de aanschaf van wapens. De naam is anders, maar heeft een grote gelijkenis met offsetproductie. De overheid maakt bovendien gebruik van de uitzondering op de vrijemarktregels voor militaire goederen binnen de EU (art. 346 van het EU-Verdrag) om de Nederlandse wapenfabrikanten te verdedigen tegen concurrenten. Volgens de Regering wordt Nederland gedwongen om dit te doen, omdat andere landen hun wapenindustrie ook steunen. De Nederlanders beschouwen zichzelf slechts als een 'smart follower'.

Naast het ondersteunen van de wapenindustrie via het Commissariaat Militaire Productie (onderdeel van Economische Zaken) wordt binnen de DIS benadrukt dat de overheidssteun voor de wapenindustrie ertoe leidt dat meer wapens op de internationale markt kunnen worden verkocht, omdat dit afgeleiden zijn van wapensystemen die eerst worden geproduceerd voor de binnenlandse markt. Bovendien werkt een thuismarkt als launching customer; bij binnenlandse afname stijgt nl. het vertrouwen bij buitenlandse klanten.

Tussen de 55 en 70 procent van alle Nederlandse militaire productie wordt geëxporteerd. De DIS is gericht op de wapenbazaars in Azië, het Midden-Oosten en Latijns-Amerika. *"Daarnaast past deze opkomende economieën dat zij hun belangen ook beter militair willen verdedigen. Hierdoor is een sterke militarisering van Azië (rondom de Indische Oceaan) en ook het Midden-Oosten aan de gang,"* zo wordt in een rapport gesteld dat als voorbereiding op de DIS is geschreven.

Terwijl de Europese markt licht krimpt en Amerikaanse bedrijven hierop steeds meer binnendringen (vanwege slinkende Pentagonbudgetten) groeien met name in Azië de wapenaankopen. De wapenwedloop in Azië begon al in de jaren tachtig van de vorige eeuw en is nu van start op volle gang. Hetzelfde lijkt gaande te zijn in het Midden-Oosten. Je moet daarbij wel bedenken dat de militaire budgetten van de VS en de EU samen goed zijn voor meer dan de helft van die uitgaven in 2017 aldus een IHS Jane's voorspelling.

In plaats van een besef dat militarisering een gevaarlijke ontwikkeling is die tot zorgvuldigheid en terughoudendheid noopt, ziet de Gouden Driehoek het juist als een kans voor de export. Dit is niet in overeenstemming met een verantwoorde controle op de wapenuitvoer, waarbij veiligheid het primaat zou moeten hebben. Bij wapenexporten moet economische winst zeker niet de drijvende kracht zijn. Een verantwoord veiligheidsbeleid en een op winst gedreven wapenexportbeleid zijn daarom een slechte mix. Wapenfabrikanten moeten juist ver van de besluitvorming over wapenaankopen en -verkoop worden gehouden.

Wapenembargo Europa – Rusland

Nadat de Verenigde Staten al tijden druk uitoefende op de Europese Unie om zwaardere sancties tegen Rusland in te stellen, was het op 1 augustus zo ver. Import en export van strategische goederen uit en naar Rusland werd verboden. Er zijn wel eens sancties voor minder ingesteld, ook voor meer ook niet, maar dan betrof het bijvoorbeeld de vrienden in Jakarta (1959-1966, 1975) of Chili (1973), of Bagdad (1980-1987). Op een wapenembargo naar Rusland is weinig af te dingen, alleen gaat het hier niet alleen om sancties vanwege grove schendingen van mensenrechten, maar vooral als een middel in al decennia durende (Amerikaanse) strijd om rol van Rusland te verkleinen.

De wapenindustrie van Rusland wordt door de sancties nauwelijks getroffenstelde Trouw onlangs. Cijfers van de EU op de website van het Europees Netwerk tegen Wapenhandel waren daarbij een indicatie. De financiële omvang ervan is inderdaad klein. Maar de samenwerking tussen Rusland en Europa was groter dan het lijkt (nog los van het wegvallen van de Oekraïense industrie waarmee de Russische was verweven).

86

In het militaire vakblad Jane's Defence Weekly van begin augustus zetten Charles Forrester en Matthew Smith die samenwerking op een rijtje: Up in arms: The impact of Europe's sanctions on Russia (JDW 6/8/14, pp. 20-21). De schrijvers wijzen er allereerst op dat Rusland tot het selecte groepje landen behoort dat vrijwel zelfstandig is als het gaat om wapenproductie.

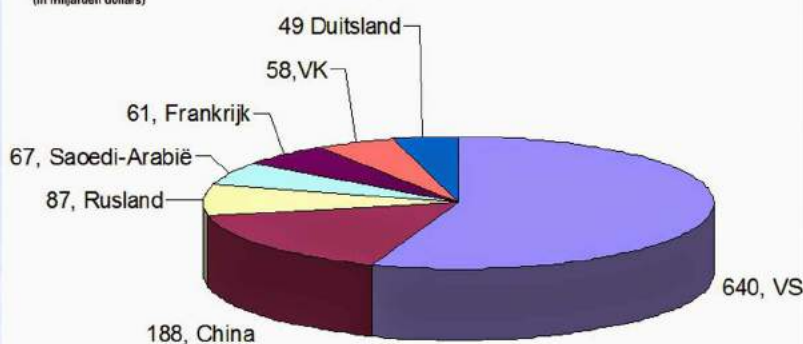
Eind juli jl. stelde Vladimir Putin dat: *"Het is onze taak om ons zelf te beschermen tegen het risico van buitenlandse partners die hun contractuele verplichtingen niet nakomen."* Vooral op het gebied van wapens voor de landmacht zijn projecten gestopt, zoals die met Renault voor gevechtsvoertuigen en met Rheinmetall voor simulatie-apparatuur voor de landstrijdkrachten. Rusland accepteerde dit laatste niet en haalt Rheinmetall voor de rechter. ★

Ook op het gebied van militair maritieme samenwerking wordt de samenwerking teruggedroeft. Een project tussen het Italiaanse Fincantieri en het Russische Rubin Central Design Bureau om een air independent diesel aangedreven (AIP) onderzeeër te ontwikkelen is beëindigd. De grootste order draait om de controversiële aanschaf van amfibische schepen van de Mistralklasse die de Franse werf DCN gaat leveren. Afgelopen week riep de Oekraïne de Fransen nog op dat niet te doen, maar onder het embargo mogen al afgesloten contracten doorgaan, zo ook deze mega-order (waar destijds ook de Nederlandse scheepsbouwer Damen voor in de race was).

De Fransen hebben meer banden met de Russische industrie. Thales startte in 1994 de samenwerking met Rusland. Die samenwerking draaide om de technologie voor helikopters (Ka-52), gevechtsvliegtuigen (Su-27, Su-30) trainingsvliegtuigen (MIG-AT), tanks (T-90). Thales wil niet zeggen wat de boycot van Rusland

industrie. Thales startte in 1994 de samenwerking met Rusland. Die samenwerking draaide om de technologie voor helikopters (Ka-52), gevechtsvliegtuigen (Su-27, Su-30) trainingsvliegtuigen (MIG-AT), tanks (T-90). Thales wil niet zeggen wat de boycot van Rusland samen met Russian Helicopters bij het onderhoud van Ka-62 en Ka-226T helikopters. In 2009 ontwikkelde Safran's Turbomeca samen met Russian Helicopters motoren voor militaire en overheidshelikopters.

Wereldtop-7, militaire bestedingen in 2013
(in miljarden dollars)

Bron: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_military_expenditures (op basis van SIPRI-gegevens).

Diamond Aircraft uit Oostenrijk kondigde in 2013 aan dat het een assemblage lijn voor DA42 vliegtuigen in Rusland zou vestigen en ook kennis voor het produceren van dronesmotoren naar het land zou exporteren. De Brits-Italiaanse helikopter fabrikant AgustaWestland werkt samen bij het produceren van een civiele helikopter (AW139) en kwam in 2013 overeen met Russian Helicopters om een één motorige heli te ontwikkelen.

Belangrijker dan de wapens zelf is het gereedschap om ze te maken. Op dit gebied is Rusland niet onafhankelijk. Siemens sloot in april dit jaar een contract met de Rostec dochter Stankoprom voor het ontwikkelen van machine gereedschap. In augustus 2013 bekrachtigde Siemens ook al een contract met Russian Helicopters om hun R&D op een hoger peil te brengen. Ook op het gebied van machinewerktuigbouw zal Rusland zijn afhankelijkheid afbouwen. Om de gaten te dichten zal de Russische overheid meer geld in de industrie pompen en zullen bedrijven privaat kapitaal aan gaan trekken.

Voor de export van kalashnikov geweren is het embargo slecht nieuws. De focus op export naar Europa en de VS door de producent ervan was bedoeld om uit de schulden te komen. Dat Rusland voor wapenexporten actief andere klanten gaat zoeken, ligt voor de hand, zoals bijvoorbeeld Iran. Met dat land sloot het de eerste week van augustus al een handelsverdrag waarbinnen de export van ongedefinieerde technologie valt. *"Het is goed mogelijk dat de partijen de militair-technische samenwerking zullen herstellen. (...) En dat betekent tientallen miljarden dollars,"* aldus Rajab Safarov, directeur van het Centrum voor Hedendaagse Iran Studies in de Ukraine Business Daily (7 augustus 2014).

Het embargo is geen deel van een oplossing, maar juist van het probleem; het is middel in de verscherping van de tegenstellingen. Rusland is niet meer de Sovjet Unie van indertijd. De militaire uitgaven liggen bijvoorbeeld net boven die van Frankrijk, maar zijn veel kleiner dan die van het Verenigd Koninkrijk en Duitsland samen (zie figuur). Meer aandacht voor de Russische positie zou dan ook geen kwaad kunnen. Niet om het beleid van Putin en consorten goed te praten, maar omdat het opkloppen van conflicten niet in het belang van Europa is. Daar hoort ook bij dat Europa zijn eigen wapenaankopen (raketschild bijvoorbeeld) en uitbreiding van de machtsinvloed naar het oosten tegen het licht houdt.

De week in wapenhandel; de keizer is naakt

L.S.

Je vroeg je af of wapenexportbeleid in Nederland wel een item is. Aangezien ik toch een blog voor Konfrontatie moest schrijven, nam ik me voor om te proberen een weekdagboekje te schrijven over wapenhandel met een Nederlands tintje. De voorgaande week eindigde ermee dat het Wapenexportdebat in de Tweede Kamer over 2013 uitgesteld is. Misschien is dat maar goed ook, want de feiten zijn nog niet eens gepubliceerd. Het lijkt wel alsof juist de ambtenaren die controle mogelijk moeten maken door de Regering worden afgeslankt en -gedankt. Ze kunnen hun werk in ieder geval niet aan. Je kan je afvragen of een debat zonder beloofde gegevens wel zin heeft.

88

Zaterdag 27 en zondag 28: de Volkskrant bericht over corruptie bij de aanschaf van politiewapens. De voormalig Amerikaanse wapenhandelaar Richard Bistrong zegt: "... of het nu om Afrikanen ging, of om Nederlanders, dat deed er niet toe." Technisch Bureau H.A. Muller B.V. wordt genoemd als een Nederlands contact. In de jaren negentig las ik veel schietsportblaadjes. Er waren maar twee Nederlandse wapenhandelaren die me daarin opvielen. De eerste was Fred van Yperen, voormalig politieman en eigenaar van J. F.Y. uit Maarssen/Loenersloot. In de jaren negentig ontving hij bijvoorbeeld een partijje aanvalsgeweren, waarvan niemand het fijne wist. Fred is inmiddels naar Oost-Groningen verhuisd en overgestapt op de handel in sport, motor- en fietsonderdelen. De andere was Technisch Bureau Muller uit Arnhem die nu door de Volkskrant is beschreven. Een andere veel grotere corruptie zaak haalt de pers in Nederland al niet meer sinds 2011. Afgelopen weekend kwam de Zuid-Afrikaanse met nieuwe informatie. Thales betaalde eind jaren negentig president Zuma, destijds nog vicepremier, smeergeld om er zeker van te zijn dat Zuid-Afrika wapens van het Franse concern bleef kopen. Nog steeds is de onderste steen niet boven. Nederland heeft een belangrijke poot binnen het Franse concern. Thales ontkende later deze week de feiten. Je zou denken Nederlandse pers bijhouden die zaak.

Maandag 29 kwam het belangrijkste wapenhandelnieuws niet uit Nederland, maar uit Engeland. Het bedrijf Chemring leverde traangas aan de politie van Hong Kong. Dit werd ingezet tegen de demonstranten. Chemring verklaarde vrij snel na het bekend worden van dit nieuws dat het zijn leven zou beteren. Onzin beweerde de minister van Buitenlandse Zaken, Philip Hammond, CS gas kan je overal kopen, dus maak je niet nodeloos druk. Levert of voert Nederland ook traangas door? Ja vooral aan het ondemocratische Golfstaatje Oman en een beetje aan rumoerige Indonesië. Doorvoer vindt plaats naar Oman (uit het VK) en het ook niet frisse Qatar (uit Frankrijk).

Dinsdag 30: Vandaag worstel ik me door het zakendoen met Duitse vrienden van de Nederlandse zakenman Fentener van Vlissingen in het interbellum. Steeds opnieuw moet ik wennen aan het idee dat Nederland in die jaren niet alleen neutraal, maar ook nogal Duits georiënteerd was.

Verder ontvang ik een op de persoon opgestelde reclame voor een defensie-industrie bijeenkomst in Qatar of ik en mijn bedrijf geen belangrijke bijdrage willen leveren aan land-, lucht- en zeemacht. Zucht.

Woensdag 1: Nogmaals zucht. Pas van vandaag lees ik een bericht uit de Dagen Nyheter van afgelopen maandag. Het gonst al een week van Arms Trade Treaty (ATT) berichten in de internationale pers. Binnen anderhalf jaar heeft men al voldoende landen die hun deelname aan het verdrag hebben bekrachtigd. Iedereen blij. Zelfs die verrekte mensenrechtenschenders zullen zich er iets van gaan aantrekken, aldus de directeur van het Control Arms secretariaat Anna MacDonald. Veel verandert er feitelijk niet door voor de grote wapenleveranciers. Gek dat zoveel geld en tijd is gaan zitten in iets wat vooral een PR-operatie is en geen hout snijdt. In de Zweedse krant lees ik dat er veel verandert. Voor het eerst spelen ook vrouwen een afweging of er al-dan-niet geleverd moet worden. De vrouw die het schrijft is een Zweedse schoonheid, maar dat is geen excuus voor het oplepelen van NGO-propaganda. Denk zelf na. Er zijn geen wapens gericht tegen vrouwen. Vrouwen zijn onmiskenbaar belangrijke slachtoffers van wapengeweld, net als kinderen, ouderen en alle anderen die toevallig in de weglopen of juist niet kunnen weglopen. Dit punt werd al gedekt door het criterium dat geen wapens mogen worden geleverd waarmee de mensenrechten geschonden kunnen worden. Gabriella Irsten, politiek medewerkster van de Women International League for Peace and Freedom (WILPF) beweert in het artikel terecht dat de Zweedse wapenregels tot nu toe vaag waren. Maar in die zin is de ATT geen enkele verbetering. Zweden onderschreef eerder de net iets minder vage Europese wapenexportregels die door dezelfde groepen die nu de ATT hebben bekooktoofd werden uitgebroid (evenals de Gedragscode daarvoor). In de geest zijn het mooie documenten, maar naar de letter – en daar gaat het uiteindelijk om – zijn ze niet meer dan een gescheurd vangnet waarmee op zijn best alleen de grootste vissen zijn te vangen. Waarom iedereen dan zo blij danst op de kade is de vraag.

Donderdag 2: Lees ik dat het State Department op 1 en 2 oktober op bezoek is in Amsterdam om het Amerikaanse wapenexportbeleid uit te leggen. De Verenigde Staten houden er een streng eigen beleid op na dat vooral bedoeld is om de wereldwijde belangen van de VS te ondersteunen. Economisch gewin is ondergeschikt aan machtspolitiek. In Europa is dit vaak andersom. De Amerikanen zijn ook nogal streng bij overtredingen. Een nulletje of zes boete is niks. Om dat te voorkomen en uit te leggen, komen ze jaarlijks langs.

Vrijdag 3 ga ik fietsen en zwem in zee. Praat over tuinieren en natuur. Even denk ik er nog over om een bericht dat het Nederlandse Parlement opzoek gaat naar een nieuwe duurzame huisbank zonder wapenhandel. Ben benieuwd welke dit wordt. Maar laat het er bij zitten. Trappen maar. Libellen en koolwitjes schieten voorbij.

Vandaag 4 heb ik een antimilitaristische reünie. Dat kan ook nog. Ik heb begrepen dat maandag Stop Wapenhandel met een uitgebreide brief met aandachtspunten komt. Er is meer dan genoeg om je druk over te maken en eveneens meer dan genoeg dat de Nederlandse pers, laat staan de politiek, niet haalt en daar wel thuis hoort.

Vriendelijke en strijdbare vredesgroet,

Martin Broek

Het lijkt wel wapenbeursseizoen

Afgelopen week gingen vredesactivisten en solidariteitsactivisten met Palestina in Rotterdam protesteren tegen het jaarlijkse symposium van de Nederlandse Inschakeling Defensie en Veiligheid (NIVD). Dit jaarlijkse feestje gaat samen met een exhibition, het newspeak woord voor een wapenbeurs. Kort voor het symposium, vertelde woordvoerder van de NIVD, Mat Herben, de pers dat een van de deelnemende bedrijven, het Israëlische Elbit, een raketsysteem niet zou tentoonstellen, vanwege angst voor de protesten. Dus voordat de spandoeken uitgerold werden, was de actie al succesvol, en kreeg mede daarom veel media aandacht. Gelijktijdig werden er wel een aantal gevechtsvliegtuigencontracten gesloten, voor de F-16 and F-35 (Joint Strike Fighter).

Op 1 december zal de wapenbeurs IDEAS2014 openen in Karachi, Pakistan. Vele top militairen en VIP's zullen aanwezig zijn. De organisatie verzekerde dat alle noodzakelijke veiligheidsmaatregelen zijn genomen om een veilige omgeving te creëren voor de meer dan 200 bedrijven uit 23 landen, en meer dan tachtig afgevaardigden uit zo'n vijfenveertig landen. Het is de moeite waard, want zoals de Pakistan Observer stelt, de uitbundige militaire bestedingen van India "betekent ook een zware uitdaging aan de buurlanden." Kortom wat een Zuid-Aziatische wapenwedloop genoemd kan worden is reden om zelfs meer wapens te verkopen.

De Nederlanders bereiden een tripje voor naar de IDEX wapenbeurs in Abu Dhabi. In februari 2015 organiseren de NIVD en de Netherlands Aerospace Group (NAG) dit in samenwerking met de ministerie van Buitenlandse Zaken, Economie en Defensie. Minister van Defensie Jeanine Hennis-Plasschaert zal persoonlijk het hoofd van de delegatie zijn. De Nederlandse deelname aan IDEX zal zich voornamelijk richten op marine technologie, maar er is meer. (Zie de IDEX website voor het meest actuele overzicht van deelnemers.) De Nederlandse stands staan tussen die van Rusland en Turkije in. Het Midden-Oosten is de regio met de hoogste militaire uitgaven na de NAVO-landen en Oost-Azië. Voor wapensmeden is het absoluut de plaats om heen te gaan.

Dichter bij huis is een volgende mogelijkheid om verkopen en winsten op te vijzelen. Van 3 tot 5 juni gaat het wapen-industriecircus naar Rotterdam voor de Underwater Defence Technology (UDT) beurs. Onderzeeërs, torpedo's en sonar, het hele scala onderwater moordenaars zal er aanwezig zijn. Sommige onderzeeërs zijn of worden bewapend met nucleaire wapens, zoals die van Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, VS en Israël. De laatste keer dat UDT zijn tenten in Nederland opsloeg was in 2005 in Amsterdam. Bedrijven zoals Lockheed, Martin, Airbus (EADS), Thales, Raytheon, British Aerospace en Finmechanica waren aanwezig. Samen namen ze destijds eenderde van de wereldwijde wapenverkoop voor hun rekening. De 2005 UDT-wapenbeurs stuitte op stevige protesten en was enkele uren effectief geblokkeerd. De burgemeester van Amsterdam, Job Cohen, stelde dat hij de beurs niet kon sluiten, maar hij was er

ook niet blij mee. De Socialistische Partij protesteerde de tentoonstelling van bommen.

In 2014 stelde de Rotterdamse partijen NIDA en SP voor om wapenbeurzen uit de stad te weren. Burgemeester Aboutaleb wil dat er binnen de gemeenteraad een debat wordt gevoerd rond de wenselijkheid van wapenbeurzen in de stad. Dit als reactie tegen de NIDV-beurs.

Het stoppen van wapenbeurzen heeft een geschiedenis. De International Training and Exhibition Conference (ITEC) bijvoorbeeld kreeg eind jaren negentig te maken met protesten van leden van de Haagse gemeenteraad. In 1999 bezochten ze de beurs (samen met een vertegenwoordiger van ITEC mocht ik vertellen wat er te zien was). ITEC ontmoette daarna overal protesten, in Amsterdam, Den Haag en Keulen. Volgend jaar wordt de beurs georganiseerd in Praag. Franciscaanse demonstranten, die ITEC door heel Europa volgen, mochten een volgende overwinning incasseren. De gemeenteraad van Keulen verklaarde dat het met drie maal ITEC faciliteren in de Kölner Messe genoeg was geweest!

Het is wapenbeursseizoen. Het protesteren tegen wapenbeurzen kan de mode worden deze winter en voorjaar.

50 Libië en wapens

Aanstaande donderdagavond ga ik uit. Fijn. Een avond over Libië. Gratis drinken op kosten van het ministerie van Buitenlandse Zaken. En dat voor een geheelonthouder.

Lekker halal; alleen bruisend bronwater. Wat zal aan de orde komen? En wat zal er niet aan de orde komen terwijl dat wel zou moeten? Laat ik de te verwachten juichverhalen over het VN Wapenhandelsverdrag maar overslaan. Die beginnen net zo voorspelbaar te worden als mijn kritiek daarop.

Meer precies gaat de avond over de link tussen de conventionele wapenhandel en de escalatie van conflicten in de Arabische regio, met een nadruk op Libië als spil van de regionale wapenhandel. De engelstalige titel luidt: 'Guns and Borders: Libya's Arms Bazaar Fueling Conflicts in the Arab World.'

'Dat zal toch niet betekenen dat landen uit zwart Afrika niet aan de orde komen? Mali, Niger, Nigeria, Somalië en Tsjaad hebben allemaal te maken met de Libische wapenhandel.

92

De rol van de NAVO-landen komt vrijwel zeker niet of nauwelijks aan de orde. Door de actieve en gewelddadige NAVO-bescherming van de Libische bevolking, of preciezer, van alles wat anti-Gaddafi was, moest de Kolonel na jaren het veld ruimen als autoritair despoot van oliestaat Libië. (Het was op grond van die ontwikkeling dat een burgerbeweging in Syrië op een zelfde steun rekende. Een hoop die bloedig de bodem in werd geslagen).

Bovendien werden de afspraken binnen de Veiligheidsraad zo breed door de NAVO uitgelegd dat Rusland en China geschoffeerd werden. Dit was weer niet zo positief voor toekomstige onderhandelingen en vreedzame ontwikkelingen in de wereld. De NAVO-landen stuurden special forces, speciale commando-eenheden, om het verzet en de gevechtsvliegtuigen vanaf de grond te begeleiden. Wat minder goed werd begeleid, was de bewaking van de munitiedepots, zodat de wapens aan alle kanten verdwenen. Met alle nare gevolgen van dien. Zou toch wat netter mogen een volgende keer. De Fransen dropten wapens die al binnen een dag werden doorverkocht en waar verschillende fracties om streden. Opmerkelijk is dat vanuit Qatar anti-tank wapens werden geleverd van het officieel in Nederland gevestigde Airbus Defence and Space. Qatar weigert aan VN onderzoek hiernaar mee te werken, evenals het bedrijf Airbus zelf. Opmerkelijk is ook dat de VN-onderzoekers rapporteren, dat medewerking van de VN-lidstaten bij de onderzoeken naar de Libische wapenstromen zeer gering is. Man en paard worden te weinig genoemd, stelt een vertegenwoordiger van een niet bij name genoemd land tijdens een Veiligheidsraad vergadering in september 2014. Ben benieuwd wat daarover wordt gezegd tijdens de lezing.

Inmiddels komt het beheer van de wapenvoorraden nog steeds langzaam op

langzaam op gang. Het VN panel dat het wapenembargo en de bevrozing van tegoeden en reisbeperkingen evalueert is niet erg optimistisch in haar rapport uit 2014: *"Burgers en autonome gewapende groepen beheersen nog steeds het grootste deel van de wapens in het land, en onvoldoende waarborgen van veiligheid en ineffectieve grenscontroles blijven de voornaamste obstakels om wapenproliferatie tegen te gaan. (...) Arsenalen van niet-statelijke partijen zijn de voornaamste bron van wapenuitvoer uit Libië, toch zijn inspanningen tot ontwapening, demobilisering en reïntegratie beperkt."* Er wordt best gepoogd om iets te veranderen, zoals door bijvoorbeeld de United Nations Support Mission in Libya en naast anderen de German Agency for International Cooperation, maar ga er maar aanstaan. Er is wel een burgeroorlog gaande en dat maakt het inzamelen van wapens er vanzelfsprekend niet gemakkelijker op. In zo'n situatie willen velen wapens hebben ter bescherming. De regering zet binnenlandse gevechtsvliegtuigen in. Begin januari bombardeerde een gevechtsvliegtuig van troepen trouw aan de internationaal erkende regering een metaalfabriek. Alleen al in Benghazi kwamen de afgelopen drie maanden bij gevechten volgens Reuters 600 mensen om het leven. Vorige week werd duidelijk dat de Islamitsche Staat (nooit te beroerd om gebruik te maken van een vergiftigde situatie) een vestiging aan het opzetten is in Libië.

In 2014 gingen meer wapens naar Libië dan voorheen. De zuigkracht is groter geworden door de burgeroorlog. Dat wordt ook door het VN-panel gezien. De erkende regering krijgt veilig gestelde wapens uit de depots, alsmede wapens die binnen het sanctieregime worden aangemeld en goedgekeurd. Overigens gaat bij dit laatste heel wat mis. Wederom het VN Panel: *"De meldingen [van officieel geïmporteerde] wapens inclusief verscheidene voorwerpen, waaronder 42 miljoen stuks 7.62x39 mm munitie en meer dan 65.000 aanvalsgeweren,"* maken duidelijk dat een groot deel van de importen worden ondertekend door niet bevoegde medewerkers. Tegenstanders halen de wapens via dit soort kanalen, overvallen op depots en illegale of omgeleide officiële importen. Je wordt niet vrolijk van dat rapport van het VN-Panel, dat zoals elk jaar wel een schat aan informatie bevat.

In een persbericht van de Veiligheidsraad van 17 januari lees ik niettemin dat de leden met kracht herhalen dat 'er geen militaire oplossing voor de crisis kan zijn' en de strijdende partijen oproepen om een vreedzaam klimaat voor een dialoog te creëren, die geen partijen uitsluit. Ze zijn dan ook blij met de aankondiging van een wapenstilstand op 15 januari. Deze week begonnen echter alweer gevechten in oliehaven Es Sider tussen de erkende en niet erkende regering (die wel Tripoli in handen heeft).

Hoe groot zal het deel van de bevolking zijn dat terugverlangt naar de situatie van vijf jaar geleden, onder een dictator, die net de steun weer terug had gewonnen van het Westen, vraag ik me af. Zou er zonder NAVO-bommenwerpers niet meer kans zijn geweest op een geleidelijke ontwikkeling naar democratie?

(Op het blog Broekstukken staat een serie artikelen over de Libische wapens)

Libië verdient echte wapenbeheersing

Libië kent een "conflict zonder zichtbaar einde en zonder duidelijke dominante militaire partij", aldus het Panel van Deskundigen in haar laatste jaarrapport over 2014. In de nasleep van de door de NAVO gesteunde oorlog floreerden de militieën en wapens werden makkelijk beschikbaar vanuit de Libische arsenalen of door inkoop van buiten. In 2014 werden bijna drieduizend mensen gedood en vierhonderdduizend verloren huis-en-haard en dat op een bevolking van zes miljoen.

In februari vertelde de voorzitter van de Kamercommissie voor Defensie Han ten Broeke aan Stop Wapenhandel dat de wapenproliferatie in Libië groot is, maar "soms loop je tegen de Wet van de Onbedoelde Gevolgen op" Onbedoeld of niet, de ravage in alle omringende landen – Mali bijvoorbeeld, maar ook in Tunesië en Syrië -, is enorm. Deze ellende staat in schril contrast met de programma's om aan wapenbeheersing te doen.

94

Het jaarverslag over 2014 is het vierde van het Panel van Deskundigen. "Sinds het uitbreken van het gewapende conflict in 2014, is de vraag naar wapens en vooral munitie enorm gestegen en alle partijen in het conflict hebben zeer actief militair materieel aangeschaft. Daardoor is ook het aantal onderzoeken door het Panel toegenomen", aldus het rapport.

Die onderzoeken zijn niet makkelijk. Ook al omdat medewerking gering is. "Terwijl het Panel op de hoogte is van hangende orders vanuit verschillende lidstaten, wordt geen informatie verstrekt aan de Commissie [van de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal, Bernardino León], waardoor monitoring van de leveringen van materieel zeer veel energie vergt".

De huidige Libische materieelbegroting is LYD 150 miljoen (€ 104 miljoen). Voor de komende periode wordt een verhoging tot een miljard verwacht (€ 696 miljoen). Zodat volgend jaar nog meer inspanningen worden gevraagd. Het Panel is ingesteld door de VN en vraagt de lidstaten rechtstreeks naar informatie. Maar het rapport staat vol met zinsneden als "weigering om informatie te verstrekken," en "een reactie van de Verenigde Staten is nog niet ontvangen".

Bijvoorbeeld in het geval van een geannuleerde, maar gedeeltelijke geleverde, bestelling van Caracal F pistolen aan het ministerie van Binnenlandse Zaken. Daarbij waren verschillende partijen betrokken, zoals een Hongaarse bank, een in de VS geregistreerde tussenhandel in wapens, en een wapenproducent uit de Verenigde Arabische Emiraten. In de kwestie van Caracal-pistolen staat wel het eindgebruiker-certificaat er in om de deal zichtbaar te maken. Dus ondanks al die geweigerde medewerking is het rapport toch waardevol.

In een ander geval wordt het gebruik van vertrouwelijke bronnen genoemd die actief waren in de haven van Tobruk. Die bronnen konden het lossen van van een Egyptisch schip met militair materieel, inclusief kleine en lichte wapens (SALW) bevestigen.

Het is opmerkelijk dat ondanks het binnenlandse conflict er nog steeds wapens zijn om te exporteren. Het rapport beschrijft wapenvangsten aan de grenzen met Egypte, Algerije, Tunesië, Niger, Tsjaad of Sudan. Tsjaad is bang dat de wapens zullen eindigen in de handen van Boko Haram. Wapensmokkelaars in Tsjaad verkopen Libische anti-tank mijnen voor 150 US\$ per stuk en SA-7 MANPADS (van de schouder afgevuurde luchtdoelraketten) voor zo'n 10 á 12.000 US\$.

Sommige gevallen zijn gedetailleerder beschreven. Bijvoorbeeld een transport van Italiaanse wapens net na het begin van de Libische revolutie van 2011. Gesmokkelde Warschaupact-wapens werden al in 1994 door Italië in beslag genomen. Dat was tijdens de oorlog in voormalig Joegoslavië. De wapens werden opgeslagen op het eiland Santo Stefano en zijn niet vernietigd zoals de rechter verordonneerde. In mei 2011 vervoerden vier legertrucks een lading vanaf de legerbasis op het eiland. Naar het hoe-of-wat wordt nog gegist, want een juridisch onderzoek naar de uiteindelijke bestemming van deze transporten werd na ingrijpen door hoge militairen geblokkeerd uit hoofde van "staatsveiligheid". Het Panel zoekt nog naar bevestiging van de geruchten dat de wapens in de loop van 2011 zijn geleverd aan Libische rebellen.

Een ander geval is het verlies van 23 Oberland OA-15- geweren (een Duits product), 70 9mm Glock-pistolen (uit Oostenrijk) en meer dan 42.000 stuks munitie. De wapens waren bedoeld om de missie van de Europese Unie voor bijstandverlening inzake grensbeheer (EUBAM) te beschermen. In februari 2014 vroeg Malta toestemming voor de export en een eindgebruikerscertificaat werd door de EU-delegatie in Libië ondertekend. Op 10 maart verscheepte GardaWorld de wapens naar de internationale luchthaven van Tripoli. Bij aankomst zei de Libische douane dat inklaringsdocumenten ontbraken. EUBAM werd geïnformeerd over de aankomst van de wapens. Maar toen personeel van GardaWorld een week later terugkwam met de gevraagde documenten waren de wapens verdwenen. Libische autoriteiten hebben daar verder geen onderzoek naar gedaan.

De verscheping van Milan anti-tank- raketten vanuit Libië naar Syrië werd beschreven in de vorige jaarrapporten. De raketten worden geproduceerd door Airbus, maar het bedrijf ontkent dat het ze aan Libië verkocht. Tijdens de revolutie van 2011 beschuldigde het Kadaffi-regime Qatar van het leveren van de raketten aan de rebellen. In 2012 waren ze op weg naar Syrië en in beslag genomen door de Libanese autoriteiten. Frankrijk heeft niet bekend gemaakt naar welk land de raketten werden uitgevoerd. Ik vroeg Tom Enders, CEO van Airbus, ernaar maar hij antwoordde dat het aan de Franse regering was om te beantwoorden. Den Haag werd nooit iets gevraagd, omdat Airbus hier slechts zijn hoofdvestiging heeft vanwege belastingontwijking en niet voor moeilijke problemen rond internationale veiligheid.

Vorig jaar heeft Qatar een nieuw hoofdstuk toegevoegd aan haar verwoestende beleid in de regio. Het emiraat steunde groepen met wapens en financierde in de zomer van 2014 de gevechtsoperatie Fajr die de hele situatie nog verder verslechtert. Als het Panel op grond van stevige aanwijzingen navraag doet, reageert de overheid in Qatar niet. Qatar blijft evenwel een belangrijke klant voor Westerse wapens. Wat te doen?

Het Panel heeft twee aanbevelingen aan de lidstaten. Reguleer tussenhandel is de eerste. De tweede is het inspecteren van vracht van en naar Libië. Meewerken als om informatie gevraagd wordt, kan aan dit eenvoudige lijstje worden toegevoegd. Evenals het bestraffen van hen die in gebreke blijven. Dat kan bijvoorbeeld door te weigeren wapens aan die landen te verkopen; een win-win sanctie. Tenslotte zou Nederland druk uit kunnen oefenen op de lidstaten van de EU om mee te werken bij onderzoeken door het Panel.

Een niet bij name genoemde lidstaat pleitte in de vergadering van de Veiligheidsraad van 15 september 2014 voor duidelijkheid rond de oorsprong van wapenstromen en betreurde het gebrek aan medewerking van de lidstaten in dat opzicht. Het Panel stelt in het rapport: *"Tot op heden zijn, ondanks de schendingen gemeld in drie eerdere rapporten van het Panel, geen maatregelen genomen tegen de meeste overtreders. Het is is zelfs zo, dat sommigen opnieuw de fout zijn ingegaan."*

Aandeelhoudersvergaderingactivisten

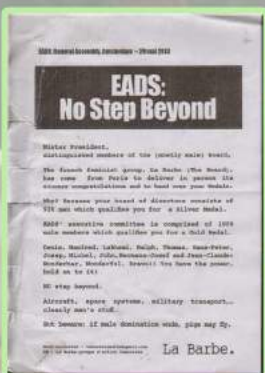
Waarom kan een in drie minuten gemaakte foto van paaiende karpers of een lege schelp op het strand op meer Facebook-aanmoediging rekenen dan een stukje over de Nederlandse bijdrage aan de oorlog tegen Jemen dat me drie dagen kostte? Ook vraag ik me af of ik me op moet geven voor de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering van Airbus. Ik heb een aandeel voor het geval dat. Dit moet door de ING-bank geregistreerd worden en dan mag ik naar binnen, krijg een hapje en een drankje, en een kado dat meer kost dan mijn aandeel.

Airbus is wat wel het eerste Europese defensiebedrijf heet. Het is zoals veel van zijn branchegenoten gevestigd in Nederland. Het heeft zelfs een klein kantoor in Leiden om de goede wil te tonen. Het gaat echter in werkelijkheid om het gunstige belastingklimaat in ons landje. Op die aandeelhoudersvergadering zal het bedrijf aankondigen dat het de juridische status officieel zal veranderen in een Europees Bedrijf (Societas Europaea – SE) maar wel in Nederland gevestigd zal blijven.

Als ik binnen ben dan kan ik vragen stellen. De vraag die mij op de lippen brandt, is of de Saudi's al hebben laten horen hoe goed hun Typhoon-gevechtsvliegtuigen presteerden bij het droppen van bommen op Jemen. En of die vliegtuigen de clusterbommen gooiden. Nu al weet ik dat ik dan een prachtig antwoord zal krijgen van Tom Enders, de CEO van het bedrijf, met dat minzame glimlachje rond zijn lippen. Een mooi vliegtuigspeeltje heb ik aan het eind van zo'n bezoek wel, maar een antwoord op mijn vragen niet. Hoewel: een slimme ontwijking is ook een antwoord. Dat kan je later weer ergens opschrijven als non-informatie uit de eerste hand.

Het zou meer zin hebben om het bedrijf te bevragen als er iets meer commotie om het bezoek zou zitten, maar al sinds 2002 (toen ik voor het eerst een aandeelhoudersvergadering van het bedrijf bezocht) gaat het allemaal zo netjes daar binnen. Als je wel een grote bek opzet, zoals de Franse activisten die twee jaar geleden de bijna volledig mannelijke top aan de kaak stelden, dan sta je zo buiten. Airbus zet zo'n 15 miljard euro aan wapens af per jaar, maar het accepteren van een beetje protest lijkt teveel gevraagd.

Waarom is er niet een club die de kernwapenraketproductie met veel bombarie aankaar? Waarom komt er geen slachtoffer of familielid daarvan uit Aden, Tripoli of Mindenao? Of een delegatie van de vergelijkbare British Aerospace aandeelhoudersvergaderingactivisten? Waarom is er niet ergens een bezetting of blokkade? Waarom kan de Shell in Nigeria-beweging dit wel en de anti-wapenhandel en kernwapenorganisaties niet?

Op straat staan de traditionele activisten die de vergadering in ieder geval niet ongemerkt voorbij laten gaan. Ken je iemand die op 27 mei toevallig in de buurt van het Okurahotel in de Pijp is? Dan kan die zich tussen 12 en 14 uur aansluiten bij de demonstranten die daar ieder jaar met kleurrijke borden staan opgesteld. Als je even googlet op Airbus en weapons dan heb je binnen een paar tellen voldoende informatie om zelf een korte krachtige tekst op je bordje te stiften. Zelf denk ik dat ik me toch maar even aanmeld voor de aandeelhoudersvergadering.

18 mei 2015

Armoedebestrijding en militaire uitgaven

"Cordaid-directeur Simone Filippini benadrukt het belang van armoedebestrijding in fragiele conflictlanden, in tijden van grote onrust in Noord-Afrika en het Midden-Oosten", zo begon een artikel in het Financieele Dagblad van negen juli. Over het algemeen is daar niet veel tegenin te brengen.

Natuurlijk is een aantal oorlogszuchtige landen in het Midden-Oosten (denk aan de Golfstaten, Saoedi-Arabië en Turkije) verre van arm en is alleen armoedebestrijding onvoldoende om het conflict om de macht in de regio te stoppen. Maar: baat het niet dan schaadt het zeker ook niet. Het artikel bleef me bij vanwege een paar zinnen: *"Wereldwijd gaat er \$140 mrd om in ontwikkelingssamenwerking, maar in de wapenhandel ruim \$1800 mrd. Juist de landen die de meeste ontwikkelingshulp nodig hebben, gaan vaak gebukt onder gewelddadige conflicten die worden uitgevochten met wapens die worden geproduceerd in de relatief rijke landen. Ik heb het over de Verenigde Staten, Engeland, Rusland, China, maar ook Nederland met zijn nachtkijkers".*

98

Hier is iemand begaan met de wereld en niet bang man en paard te noemen. Of het helemaal klopt? De paus in Rome keerde zich eerder ook al tegen de schandalige wapenhandel met een omvang van \$1.800 miljard. Maar had het dit jaar over de wapenindustrie met een omzet van \$400 miljard en had zijn woorden aangepast aan de feiten. Want het hele militaire budget van bijna twee biljoen dollar gaat niet naar wapens. De helft daarvan is voor weddes van militairen. Een kleine procent van de wereldbevolking – ruim 60 miljoen (para)militairen – verdient zo zijn (en soms haar) geld. Hele families zijn er van afhankelijk.

Toen ik Simone Filippini erover tweette, reageerde ze als volgt: [@martinbroek Precies: 1800 mld vr wapens & oorlog - 140 mld vr vrede & ontw + de wapenproducenten beslissen over vredesmissies #FFD3 huh?!](#) Het klinkt wel lekker, dat moet ik zeggen. Maar legers gelijkschakelen met wapens en oorlog, gaat toch net een stap te ver. Bovendien ga je op deze manier met je goede bedoelingen de mist in.

Bij wapenaanschaf gaat het om een kwart van het wereldwijde militaire budget, nl om zo'n \$400-450 miljard. De Amerikaanse aanschaf van de JSF gaat volgens een rapport van de Amerikaanse rekenkamer (GAO) \$400 miljard kosten. Wapenhandel (handel in wapens over de grens) gaat om een deel van de militaire productie, zo'n \$40-60 miljard. Door alles maar op een hoop te gooien (militaire uitgaven, wapens, wapenhandel, oorlog) missen je pijlen hun doel. Soms heeft wat zorgvuldigheid zin. Als je wilt dat er meer geld komt voor armoedebestrijding dan kan je beter de militaire budgetten aanpakken dan de wapenhandel.

dat er meer geld komt voor armoedebestrijding dan kan je beter de militaire budgetten aanpakken dan de wapenhandel.

De hele wereldwijde wapenhandel heeft de omvang van de militaire uitgaven van India. Het Amerikaanse budget alleen al is vier maal zo groot als wat volgens de Cordaid-directeur nodig is voor wereldwijde armoede bestrijding. Door wapenhandel aan te kaarten is wel duidelijk te maken dat wapens en armoede hand in hand gaan. Het gros van de (dure) wapens gaat immers naar overheden en wordt betaald uit de schatkist, net als uitgaven voor defensie. Die uitgaven gaan ten koste van uitgaven voor onderwijs, gezondheidszorg e.d. Er is wel gesteld dat wapens daardoor doden nog voordat ze gebruikt zijn. Vijftien procent reductie in de militaire uitgaven in de VS en Europa en je hebt al genoeg geld losgepeuterd dan voor het VN armoede bestrijdingsprogramma nodig is.

Los van dit praktische rekenwerk, is het hameren op wapenhandel ook vreemd als de westerse legers ongemoeid kunnen groeien en bloeien en elders optreden. Dat reduceren van de militaire uitgaven kan wel eens een zware campagne worden.

PS: De Beatles zongen: Yesterday's paper telling yesterday's news, en de Stones: Who wants yesterday's papers. Maar soms is dat toch nog best relevant: In Trouw van 13 juli verscheen een artikel van Simone Philipini waar ze alweer de oorlog, Defensie, wapenhandel op de hak neemt. Daarvoor wordt meer belasting betaald dan voor ontwikkeling en vredesinitiatieven. *"Acht van Europa's grootste levensverzekeraars en pensioenfondsen hebben 6,8 miljard euro belegd in wapenhandel met corrupte regimes. Onze sociale zekerheid is andermans nachtmerrie,"* merkt ze op. Op deze constatering valt weinig af te dingen.

Ongelijksoortige ruil

Een mens is een kwetsbaar wezen. Dat geldt voor vluchtelingen in veel te volle opblaasbootjes, in vrachtwagens of aan grenzen zonder de juiste documenten. Maar eigenlijk gaat dat voor ons allemaal op. Die kwetsbaarheid delen is een strategie om hem wat kleiner, behapbaarder, te maken. Dat doe je toch vooral door jezelf met andere mensen te omgeven, zoals familie, vrienden, kameraden, voorbijgangers.

Deze week ging een kameraad van me dood, Peter Custers. Marxist tot in zijn kleine teen. Intel-

lectueel, activist, rusteloos zoeker naar een betere wereld. Hij voegde een begrip aan mijn vocabulaire toe: ongelijksoortige ruil. Daarmee doelde hij op het verkopen van wapens aan landen die daarvoor betalen met het geld dat ze verdienen aan waardevolle grondstoffen of productie. Hij schreef erover voor de tijdschriften 't Kan Anders en VDAMOK. Bij BONK (Burgerlijke Ongehoorzaamheid Non-Coöperatie, 1985-1988) leerde ik hem kennen. Daar begon mijn antimilitaristische avontuur dat tot nu toe voortduurt. Peter stapte daarna ook in andere werelden. Uit een daarvan kwam zijn boek voort: *Capital Accumulation and Women's Labor in Asian Economies*, over de rol van vrouwen in de Aziatische lage lonen arbeid. Een paar weken voor zijn dood stuurde hij een mailtje dat dit boek – na een vertaling in het Bengaals – ook in het Koreaans zou worden uitgeven.

Hij schreef daarnaast ook het lijvig boek *Questioning Globalized Militarism. Nuclear and Military Production and Critical Economic Theory* over de militaire en nucleaire productie en de Waardeleer van Marx. Productie kan ook leiden tot negatieve waarde, en de rol van de Staat als sturend element moet niet vergeten worden, betoogde Peter. Ook de theorie van ongelijksoortige ruil werd er verder in uitgewerkt. Het boek eindigt met de zin: "Given the destructive implications of the production and the export of arms, the capitalist system itself needs to be understood as deeply paradoxical."

Ik moet er aan denken als ik pleidooien lees voor militaire interventie in Syrië, door het gooien van bommen, maar ook in (safe havens) of boven Syrië (no-fly) waartoe steeds meer opgeroepen wordt. Ook door mensen die ik ken als kritisch als het gaat om economische machtsverhoudingen in de wereld. Het medeleven met de massale hoeveelheid vluchtelingen lijkt de kritische houding te overstemmen. Maar is het door AK geleidde regime in Turkije dan opeens een goede bondgenoot, terwijl ze zelf oorlog op het vuur gooien in Syrië? Zullen NAVO-landen en hun bondgenoten

An important contribution... This work is a definite advance on the current literature on Marxist analysis as Custers incorporates the gender dimension." Susan Merritt, co-author of Theatre and Daily Struggle

(wie anders?) een no-fly zone gaan handhaven in het belang van vluchtelingen, of in hun eigen economisch en militair belang? De glijdende schaal waarop je terecht komt als je militaire middelen gaat inzetten, zelfs als dat 'alleen' een no-fly zone is, werd aangetoond in Irak 1991-2002 en Libië 2011.

Een dergelijk ingrijpen is net zo min als de toegenomen Russische steun voor het regime van Assad in het belang van een oplossing van de burgeroorlog in Syrië. Niet alleen de spanningen in Syrië zelf zullen er door oplopen. Rusland zal zich er in krasse bewoordingen tegen uitspreken. De Westerse reactie zal niet lang op zich laten wachten en de verhouding zal er nog verder door verslechteren. Dat zal ook repercussies hebben ver buiten het Midden-Oosten. Er is een gezamenlijk belang: het bestrijden van de islamistische groepen in Syrië. Dat zou een begin van een diplomatieke oplossing kunnen zijn.

Peter maakte ook analyses over het conflict en dacht over oplossingen. Het doet me oprecht verdriet dat hij er niet meer is. Wat ik me nog levendig herinner is de tekst van Che Guevara op een schilderij boven zijn schoorsteenmantel: *"At the risk of seeming ridiculous, let me say that the true revolutionary is guided by a great feeling of love."* Het linkt zo lief en is zo waar. Maar die liefde betekent ook dat je nadenkt hoe je de kwetsbaarheid van mensen zo min mogelijk geweld aandoet. Met militaire middelen een snel einde maken aan de crisis in het Midden-Oosten en de regio daaromheen is een illusie, die voorbijgaat aan de machtsmechanismen en economische belangen die de crisis nu juist veroorzaken. De basis voor de vluchtelingenstromen is gelegd tijdens de reeks oorlogen die in 1990 begon. Zowel The Nation als Radio Free Europe hebben deze week daarover teksten. Doormodderen op dezelfde weg is geen oplossing.

CRITICAL ECONOMIC THEORY

PETER CUSTERS

FOREWORD BY SAMIR AMIN

De mens als wapen

Afgelopen zomer was Damiaan Denys een van de zomergasten. Denys is hoogleraar psychiatrie aan de Universiteit van Amsterdam en verbonden aan het AMC-ziekenhuis. Hij richt zich op angst en dwangstoornissen en past bijvoorbeeld diepe hersenstimulatie toe bij psychiatrische stoornissen. Denys vertelde dat hij door DARPA was gevraagd om medewerking, maar het niet had gedaan.

Voor wie de Defense Advanced Research Project Agency (DARPA) enigszins kent is het geen verrassing dat ze hem vroegen. Angst bestrijden past bij maken van efficiëntere soldaten. Ook de wijze waarop de in Amsterdam werkzame psychiater werkt sluit aan. DARPA doet onderzoek naar technologie die de militair vrijwaart van slaperigheid (zodat hij 24/7 kan vechten) of die hem met een chip aanstuurt om afleidende gedachten en angst te onderdrukken. De toekomst van de soldaat als zelfs neurologisch aangestuurde vechtmachine is dichterbij dan we willen weten.

De Jong keek glazig: DARPA? Hij had er nog nooit van gehoord; en is vast de enige niet. Toch is het een onderzoeksinstelling met een enorm budget en breed onderzoeksveld naar alles wat de oorlog kan gebruiken. De totale omvang van het budget voor 2015 was US\$ 2,91 miljard (exclusief geheime programma's). Dat is vergelijkbaar met de totale jaarbegrotingen van Princeton en Harvard samen. Die Universiteiten zijn wel breed bekend. Een groot deel van die leemte in kennis is te verhelpen. Een lijvig boek, *The Pentagon's Brain*, van de Amerikaanse journaliste Annie Jacobsen (die haar sporen verdiende bij het Los Angeles Times Magazine) brengt de ontwikkeling van het instituut in kaart van de oprichting in 1958 (als ARPA) tot 2015 als het wordt aangestuurd door centrale personen in de Amerikaanse defensie-industrie, het Pentagon en de wetenschap.

Het is een Amerikaans boek. Met een Amerikaanse vertelwijze. Niet alleen wordt communisme consequent tegenover democratie gesteld, maar ook door verhalen te schilderen waarin de mens en waar hij vandaan komt kleur brengt op de wangen van de bedenker van Agent Orange en de waterstofbom; de american dream in de wereld van militair onderzoek. Het leest mede daardoor als een trein. Je zou bijna vergeten dat je het niet alleen voor je plezier leest, maar ook om er wat uit op te steken over de ontwikkeling van wapens en militaire kennis en technologie: wat was, wat is en wat komt. Vooral die laatste vraag houdt DARPA bezig; verrassen niet verrast worden is de doelstelling. Vandaar ook de belangstelling voor zich ontwikkelende velden als neurowetenschap.

Het ruim 500 pagina's dikke boek begint vlak na de Tweede Wereldoorlog met atoomproeven, het raketschild volgt (met het idee een magnetisch veld in de ruimte te creëren met behulp van kernexplosies, zowel de Sovjet Unie als VS doen hiernaar proeven). Veel van de verbonden wetenschap-

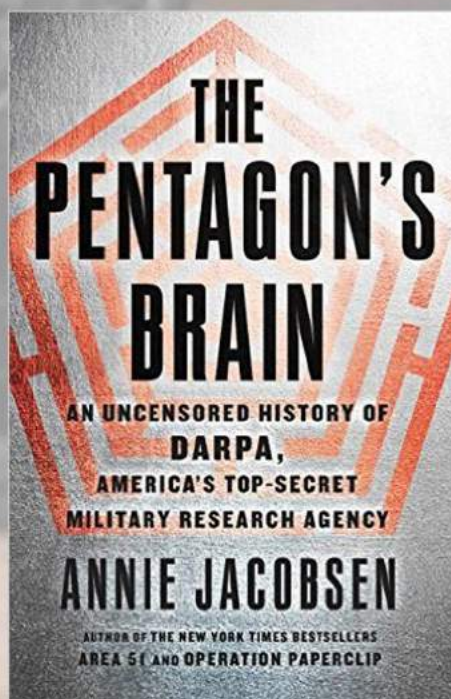
pers zijn – door start van de organisatie – dol op de bom, maar het idee vanuit het Pentagon om de Hô Chí Minh route te vernietigen met het gebruik van kernwapens ging de groep wetenschappers die zich verzamelde onder de mythische naam Jason te ver. Er zouden per jaar 3.000 tactische kernwapens nodig zijn om de aanvoer lijn van Noord naar Zuid-Vietnam permanent permanent kapot te bombarderen. Veel DARPA projecten, zoals de drone, M-16 geweer, begonnen tijdens de Vietnamoorlog.

Toch werd ARPA uit het Pentagon gezet. Na de oorlog in Zuidoost-Azië is de het een van de vele instituties die zijn geloofwaardigheid is verloren. Het mag zich alleen nog op militaire projecten richten. Vandaar ook dat het in 1973 een D voor zijn naam zette. *“Als de Instelling moest gaan overleven en schitteren, dan zou het zichzelf opnieuw moeten uitvinden,”* (p. 238) schrijft Jacobsen. Dat lukte en daaraan hebben we te danken dat een mot tijdens zijn metamorfose ingeplante bedrading, een zender en ontvanger opneemt in het weefsel van hersenen en lichaam. Dat is geen toekomst, maar gebeurt al en is een voorbeeld van een zogenaamde biohybride, gedeeltelijk dier en gedeeltelijk machine. De motten moeten worden uitgerust met sensors of explosieven.

Het overgrote deel van de onderzoeken is confidentieel: *“als DARPA bezig is met het klonen van mensen, dan zullen we dat later pas weten”* (p. 436). Zoals Columbus zocht naar nieuw land, zo zoekt DARPA methodes om wetenschap in te zetten om toekomstige oorlogen te vechten, inclusief killer robots en in extremis met soldaten die met “afstandsbesturing of -controle” opereren. Ze zet ook wetenschap in om methoden te vinden het publiek daarmee vertrouwd te maken.

“De kracht van DARPA is dat het vragen financiert,” (p. 433) zegt David Gardiner die onderzoek doet naar methoden om verdwenen ledematen opnieuw aan te laten groeien. Hoe gemakkelijk die subsidie potjes opengaan, bleek toen in 1973 Bob Taylor binnenkwam die onderzoek wilde doen naar de mogelijke samenwerking tussen computers van verschillende universiteiten. Na 20 minuten stond hij weer buiten met een miljoen dollar om zijn onhaalbaar geachte idee uit te werken. Dat informatie de weg van de minste weerstand zoekt op het internet is van dat geslaagde onderzoek het resultaat.

Wilfried lees dat boek. Volgens mij zal het je boeien. Het is geschreven met dezelfde oprechte belangstelling voor de betrokkenen als waarmee jij sporters, jazzmusici en fotografen tot leven brengt. Het opent bovendien het zicht op wat science fiction leek, maar science wetenschap is geworden. Hoe angst te overwinnen is vanzelfsprekend van belang in militair onderzoek. Denys zou ingeschakeld zijn voor dit onderzoek, als hij dit financiële aanbod met grote kans op vervolg niet op ethische gronden had geweigerd. Je gast liet je dat weten tijdens die Zomergastenuitzending eind augustus. Hij verdiende applaus. Maar belangrijker is dat het niet alleen aan Denys is om wat te vinden van het gebruik en de aansturing van de wetenschap door militairen en defensie-industrie voor de meest vergaande ideeën. Het is aan alle 21ste eeuwse burgers. Het boek *The Pentagon's Brain* zet je daarover aan het denken.

entire
tainty
a que

mean
012
Highe
2.040.

1.110.
154.00
152.00
414.00
217.00
1.340.
294.00
187.00
126.00
91.40

of Contents

ne or country
and number

5 januari 2016

Feminisme, vrouwen en gevechtsfuncties

Eind februari las ik dat India alle legerfuncties open gaat stellen voor vrouwen. Vrouwen mogen gaan vechten aan het front, aan boord van onderzeeërs en in tanks. 2½ Procent van de Indiase militairen is vrouw. Het loopt echter wat minder hard van stapel dan ik in eerste instantie las. De invoering zal stapsgewijs gaan, waarbij het stappenplan nog gemaakt moet worden. Maar de trend is onmiskenbaar: in steeds meer landen gaan vrouwen volop meevechten.

In december 2015 kondigde de VS aan dat vrouwen voortaan gevechtsfuncties kunnen bekleden. (NRC 25/2/16) In Jane's Defence Weekly (JDW) stond onlangs een artikel over het beleid van het Verenigd Koninkrijk over het toelaten van vrouwen tot het overgrote deel van de posten. Nu al is 79 procent van de marine-, 94 procent van de luchtmacht- en 70 procent van de landmachtbanen opengesteld. Ook de toegang tot de zogenaamde ground close combat (GCC) functies wordt verwacht. (Women in close combat: the UK decision, JDW February 3, 2016, pp. 22-26). Het artikel is opgeleukt met foto's van vrouwen – weer eens iets anders in een militair tijdschrift – en zelfs voor de buitenkant is een covergirl gevonden.

106

De gang van zaken roept bij mij de vraag op hoe het zit met de toegankelijkheid in Nederland. JDW schrijft dat hoewel officieel alle functies zijn opengesteld voor vrouwen er twee uitzonderingen zijn. Ze mogen niet bij de mariniers en niet aan boord van onderzeeërs. Dit laatste staat al op de tocht, zoals te lezen valt in een interview over het ontwerp van nieuwe onderzeeërs voor de Nederlandse marine. Toch komt Nederland achteraan kakken: Canada, Denemarken, Finland, Frankrijk, Duitsland, Nieuw Zeeland, Noorwegen, Polen, Roemenië, Spanje en Zweden kennen geen restricties op GCC-taken volgens JDW. Bij de Commando's mogen Nederlandse vrouwen wel, al kwam een paar jaar geleden een vrouw die het probeerde van een koude kermis thuis. Ze zou de groepsdynamiek doorbreken en werd buiten de selectie gezet.

Het is 8 maart vandaag. Internationale Vrouwendag is de actiedag van de vrouwenbeweging. Vrouwendag werd voor het eerst uitgeroepen door Clara Zetkin op de internationale vrouwenconferentie in Kopenhagen in 1910, waaraan 100 mannen en vrouwen deelnamen uit 17 landen. De aanleiding was de massale staking op 8 maart 1908 in de Verenigde Staten van vrouwen in de textiel- en kledingindustrie voor een achturige werkdag, betere arbeidsomstandigheden en kiesrecht. Na de Eerste Wereldoorlog, in 1921, werd de dag weer in ere hersteld. Vier jaar eerder waren op die achtste maart vrouwen in Sint Petersburg massaal in opstand gekomen tegen de verschrikkingen van die oorlog en de voedseltekorten. De demonstratie liep uit op een algemene staking. Vrouwendag zou met de Tweede Wereldoorlog grotendeels verdwijnen. Pas op 8 maart 1960 werd Internationale Vrouwendag in Nederland weer grootscheeps gevierd. Ook in de Verenigde Staten, waar de tweede feministische golf uitbrak, werd de Internationale Vrouwendag weer een traditie. In 1978 werd Internationale Vrouwendag officieel erkend door de Verenigde

Vrouwendag wortelt in een radicale maatschappijvisie. Zetkin was socialiste, anti-militariste en strijdmakker van Rosa Luxemburg en Karl Liebknecht. De dag is onderdeel van een feministische strijd tegen gevestigde belangen. Dat feminisme is in mijn beleving gericht op een culturele, economische en politieke verandering ten aanzien van economisme (ofwel blindheid ten opzichte van andere kanten van onderdrukking, zoals familiestructuren, racisme, seksueel); het zogenaamd mannelijke als maatstaf nemen en het zogenaamd vrouwelijke minder waarderen en belonen (huishoudelijke arbeid, zorg); tegen de onderdrukkende rol van de Staat die bestaande structuren verdedigt en wenselijke verandering tegenhoudt; en een internationaal systeem dat is gebaseerd op rivaliteit in plaats van samenwerking, op uitsluiting in plaats van opname. (Zie Nancy Fraser, voor een uitwerking van deze punten.) Feminisme wordt tegenwoordig vaak verward met emancipatie, waarbij vrouwen gelijke rechten met mannen krijgen. Feminisme is daarentegen een veel fundamenteeler maatschappijkritiek en heeft zich veel beziggehouden met oorlog, imperialisme en onderdrukking.

Gelijke rechten tussen mannen en vrouwen zijn er nog steeds niet. Die zouden er moeten zijn, ook in het leger (met zijn vele misstanden, google maar eens), maar dat betekent nog niet dat het een feministische ontwikkeling is als vrouwen deel gaan nemen in de onderdrukkende organen van de Staat en mee mogen vechten aan het front. Het leger heeft inmiddels ook zijn humanitaire taak, maar blijft toch vooral het middel om de Nederlandse Staat en zijn belangen te verdedigen en een internationale orde in stand te houden die allerm minst inclusief is. Maandblad Opzij stelt waarschijnlijk onbedoeld dat Minister van Defensie Jeanine Hennis-Plasschaert zich inzet voor vrede, vrijheid en veiligheid in Nederland en Europa. De wereld is groter en in Libië ondervindt men het optreden van de NAVO-landen nu nog dagelijks. De Saoedi's gebruiken door de Verenigde Staten geleverde clusterbommen op Jemen. In Syrië en Irak verergert men de situatie door bombardementen en NAVO-bondgenoot Turkije mag huishouden in Koerdistan. Het is slechts een greep uit de negatieve gevolgen van recent militair optreden.

Vrouwenstrijd moet gaan om vrede, veiligheid en vrijheid voor vrouwen én mannen, hier en – in de ruimste zin van het woord – ook daar. Niet om gevestigde en onderdrukkende belangen op het schild te hijsen.

58 Militair keynesianisme: staal en oorlog

1 mei 2016

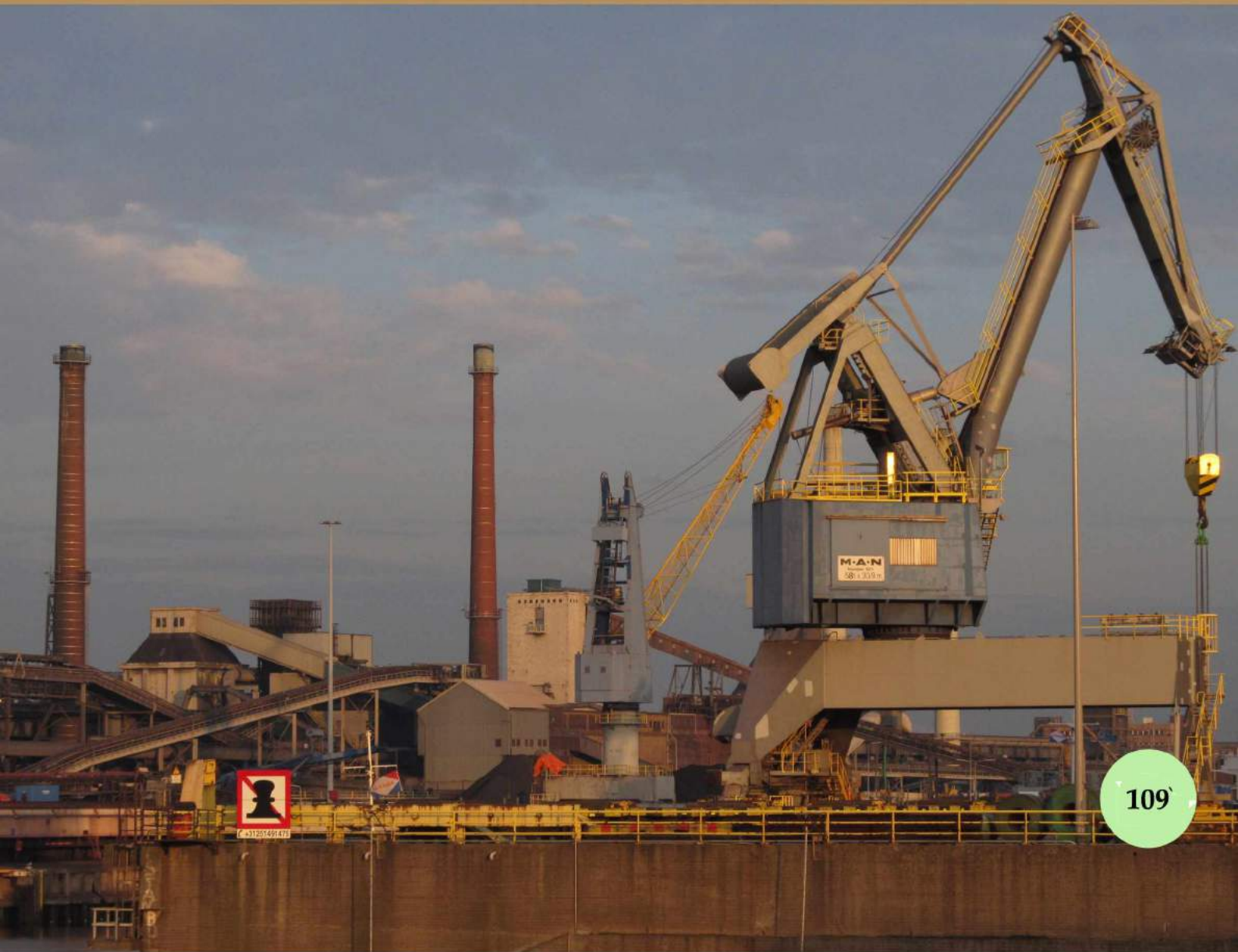
108

Al eerder schreef ik mijn Konfrontatie column op deze rode feestdag. De dag dat verworvenheden van de arbeidersstrijd gevierd worden en de toekomstige lijnen uitgezet. Destijds schreef ik over Truke. Ik mocht werken met deze anarchistische antimilitariste. Maar laat ik ook Tine Kombrink - uit RSAP-hoek - noemen, die samen met Truke consciëntieus iedere week een achttal binnen- en buitenlandse kranten doornam op relevant nieuws en dat uitknippte en opplakte voor het archief van de Campagne tegen Wapenhandel. Beide hadden ze iets met de Spanje strijders tegen het fascisme. Beide net een beetje uit een andere hoek. Op late leeftijd kwamen ze bij elkaar. Tine was bescheidener en meer doordacht. En ik zat er bij als deze vrouwen praatten over een lang leven.

Strijd voor gelijke rechten, macht en voorzieningen is nog steeds nodig. Net zoals de strijd tegen het militarisme en voor vrede. Menig activist zal zeggen dat die twee gebieden als vanzelf hand-in-hand gaan en daarmee is de zaak beklonken. Dat is echter net een stap te kort door de bocht. Niet dat ik het niet eens ben met de verbondenheid tussen beide, maar scheepsarbeiders bouwen schepen voor marines en vliegtuigmakers hebben baat bij een gesubsidieerde (dat is op civiel gebied veelal verboden) militaire tak. Het leveren van militaire voertuigen geeft werk aan arbeiders in de zware industrie. Sterker nog: als het even tegenzit met de economie dan kan de overheid extra bestellingen doen voor de krijgsmacht en zo de industrie een impuls geven. Dit heet militair keynesianisme. Ik had het er met enige regelmaat over met Peter Custers, met name tijdens de crisis die een jaar of acht geleden begon.

Onlangs liep ik er weer tegenaan. Staalarbeiders in Engeland worden door Tata-staal aan de kant geschoven. Het is niet verrassend dat Tory-staatssecretaris voor handel en industrie Sajid Javid vindt dat bewapeningsuitgaven in het Verenigd Koninkrijk omhoog moeten, omdat dit een boost zou kunnen geven aan de door een crisis getroffen staalindustrie. Ik lees het in een digitale krant (knippen hoeft niet meer) uit Wales. Opmerkelijk is wel de visie van Labour-parlementariër Stephen Doughty. Volgens hem zou het helpen als meer Brits staal zou worden verwerkt in Britse wapens. Beide missen een paar principiële punten.

Meer investeren in wapens leidt tot meer export – de bijkomende problemen staan dagelijks in de krant – en daarnaast tot binnenlandse effecten van korte of lange duur. Die duur en intensiteit hangt af van de wijze en het volume van de investeringen. Maar meer wapens met meer Brits staal zorgt er voor dat de smeltovens kunnen branden en de plaatwalserij werk heeft. De investeringen komen echter wel uit de overheidskas die voor van alles-en-nog-wat wordt gesloten. Net als in Nederland staat bijvoorbeeld ook in het Verenigd Koninkrijk de thuiszorg onder druk. De kans bestaat bovendien dat die wapens worden gebruikt voor oorlog en/of onderdrukking. Dat moet voor socialisten toch een gruwel zijn? Toen ik het bericht uit Wales had gelezen kon ik het niet laten om er een klein gedichtje over te maken:

109

Militair keynesianisme

Staalindustrie zou geholpen zijn
bij verhoogde wapenproductie
stond in een krant uit Wales

Sommigen noemen dit
militair keynesianisme
schreef ik in een tweet

Hij die daarover dacht
zou die hem lezen?
onzinnige gedachte
hij is niet boven
hij is verdwenen

toch zit hij
via een economisch begrip
weer even in mijn hoofd

Maar Shipbuilding – uitgekomen net na de
Falkland/Malvina's oorlog – blijft toch de
echte parel als het gaat om dit verschijnsel.
Omdat het een feestdag is ook die tekst .
Geniet ervan dat empathie en scherpe
kritiek in één liedje samen kunnen gaan.

Shipbuilding

Is it worth it?
A new winter coat
And shoes for the wife
And a bicycle
On the boy's birthday
It's just a rumour
That was spread around town
By the women and children
Soon we'll be shipbuilding

Well, I ask you
The boy said, "Dad
They're going to take me to task

It's just a rumour
That was spread around town
Somebody said
That someone got filled in
For saying that people get killed
In the results of their shipbuilding

With all the will in the world
Diving for dear life
When we could be diving for pearls

It's just a rumour
That was spread around town
A telegram for a picture postcard
Within weeks
They'll be reopening the shipyard
And notifying the next of kin once
again

It's all we're skilled in
We will be shipbuilding

With all the will in the world
Diving for dear life
When we could be diving for pearls

Turkse repressie met onze wapenonderdelen

Met deze column maak ik de tien jaar vol. De eerste ging over de aanschaf van de JSF. Ik schreef hem vanuit een piepklein kantoor dat deze week nog opdook in de Volkskrant in een column van Margriet Oostveen (24 juni 2016). Oostveen legt zeer duidelijk bloot hoe het militair industrieel complex uit de wind denkt te blijven: kritische journalisten uitsluiten, woorden als 'oorlog' niet gebruiken en mooie wensen naar de toekomst gebruiken als PR. Rond wapenbeurs MAST was dit beleid onprofessioneel, bleek toen Oostveen even doorbeet.

De komende peperdure aanschaf voor het Nederlandse leger, de onderzeeboten werden op MAST aan de man gebracht. Niet verkocht, maar dat is dan ook een proces van jaren. Een proces dat pas in zijn laatste fase bovenwater komt, om nog lang voort te kabbelen met D-brieven, debatten en stukjes in de krant. Dit jaar startte het openbare circus. Dat gaat dan ten koste van zorg en onderwijs, die veel meer bijdragen aan veiligheid dan zo'n waterdichte buis met wapens en motor.

110

Zo ging het bij de Joint Strike Fighter al in 1994, waarvan nog niemand had gehoord toen de Luchtmacht al een lobbygeldpotje vond om de – toen nog heel toepasselijk JAST genoemde – aan de man te brengen. Vervolgens gooide het Ministerie van EZ er in 2000 nog 200 miljoen bovenop. Een luchtgevecht boven de polder ontspon zich en de F-35 werd 22 jaar later en miljarden verder voor het eerst boven Nederland gezien.

Over wapenhandel en over die F-35 gingen veel van mijn columns voor Konfrontatie. Ook deze. Eigenlijk vooral over de samenhang tussen beide. In het eind vorig jaar verschenen rapport over het wapenexportbeleid 2014 (dat is het meest recente, zie pagina 9) wordt gesproken over een post van 700 miljoen euro. Grotendeels onderdelen voor de Joint Strike Fighter die elders geassembleerd worden. Het gaat om leveranties naar de VS, Italië én Turkije. Bij dergelijke leveringen wordt gebruik gemaakt van een globale vergunning die het mogelijk maakt een hele lading onderdelen aan een afnemer te leveren op basis van één vergunning die drie jaar geldig is. Het gaat dan ook om betrouwbare bondgenoten, zo luidt het verhaal. Het is Europese regelgeving die dit mogelijk maakt. Die is aangepast aan de wens tot een militair krachtige EU (en NAVO) en om de onderlinge soepele verkoop van wapenonderdelen te faciliteren. Industrie en militairen blij.

Maar is Turkije niet dat land, waar niet alleen mensenrechten dagelijks worden vertrapt, maar dat ook weer een binnenlandse oorlog tegen de Koerdische bevolking is begonnen? Hoe zit het dan met het Nederlandse mensenrechten beleid? Vond Nederland bij een vorige golf aanvallen van Turkije op

de Koerden niet dat hierbij nooit meer Nederlandse straaljagers ingezet zouden mogen worden. Zou dat dan ook niet moeten gelden voor onderdelen?

Wapenexportcontrole op componenten naar bondgenoten is de afgelopen jaren stilletjes afgebroken. NAVO, EU en een handjevol bondgenoten kunnen rekenen op wat ze nodig hebben uit de landen van de Europese Unie. Hoe ze er vervolgens mee omgaan is grotendeels een kwestie van goed vertrouwen, wegstijgen of het door de vingers zien.

Op 6 juli aanstaande praat de Tweede Kamer over de komende NAVO-top in Warschau. Het Amsterdams Vredesinitiatief (AVI) roept de regering op om NAVO-lid Turkije daar tot de orde te roepen. Geen bommen op burgers! Vrijheid voor Koerden! Voor een democratisch Turkije! Het Amsterdams Vredesinitiatief organiseert een wake voor vrede in Koerdistan en Turkije. Kom ook, maak borden, breng kaarsen en fakkels mee en gebruik de hashtag #GeenBommenOp-Koerdistan op social media.

Datum: dinsdag 5 juli 2016

Tijd: 19.30-20.30 uur

Plaats: de Dam, Amsterdam

25 juni 2016

111

Militair ecosysteem en de vierde industriële revolutie

“Een fors deel van de samenleving – inclusief de overheid – zit wat betreft die verandering [in het informatiedomein] nog in de ontkenningfase. Als je een beetje je best doet kom je er nog mee weg te doen of er niets aan de hand is en of steeds in de jaren zestig van de vorige eeuw leven.” Aan het woord is luitenant-generaal A, Schnitger, de commandant van de Nederlandse luchtmacht. Hij schildert een nabij vergezicht voor de Nederlandse krijgsmacht.

Technologie en informatie worden steeds centraler binnen het denken over de ontwikkeling van krijgsmachten. De Militaire Spectator (een vakblad voor officieren) van augustus 2016 begint met twee artikelen die het denken daarover een duw willen geven. Het ene gaat over een 'security ecosysteem' (een netwerk van structureel samenwerkende partners) en het andere over de organisatie van technologische vernieuwing, geschreven door Henk Geveke. Hij is algemeen directeur van TNO Defensie & Veiligheid. De militair ziet dat de technologie tot een verandering in militaire doctrines kan leiden en andersom dat door doctrines nieuwe technologie wordt ontwikkeld.

Er is sprake van een vierde industriële revolutie die de wijze van oorlogsvoering geheel zal veranderen. Dat is nodig ook volgens Geveke, want tijdens recente oorlogen is gebleken dat geavanceerde westerse legers niet gemakkelijk kunnen winnen van vastberaden guerrillastrijders voorzien van verouderde bewapening, die daarnaast evengoed kunnen beschikken over informatie, uitgeprinte wapens en google maps. Vervolgens komt de TNO-directeur met een scala aan projecten die verder uitgevoerd moeten worden door de Gouden Driehoek of triple helix (de samenwerking tussen overheid, kennisinstituten en industrie, met name ook het civiele deel van die industrie, omdat de ontwikkelingen daar vaak sneller gaan dan in het militaire deel). Het overheidsbudget voor militair onderzoek moet daarvoor omhoog van 60 naar 120 miljoen euro per jaar. Niet alleen dat; er moet ook gewerkt gaan worden aan meer open vormen van innovatie, waardoor bijvoorbeeld ook toeleveranciers betrokken worden bij de ontwikkeling. De technologie gaat zo snel dat het anders niet bij te benen valt. Beide heren zoeken met een stevig beleidsadvies de openbaarheid.

De snelheid en omvang van de hoeveelheden informatie speelt ook in de visie van Schnitger een hoofdrol. De lineaire benadering van conflicten, met een binaire aanpak van conflictbeheersing, gebaseerd op kinetische capaciteiten en nationale besluitvorming van de afgelopen twee decennia, doen geen recht aan de complexe mechanismen die een rol spelen bij het ontstaan en beëindigen van conflicten en *“is volledig mislukt,”* zegt hij. Dure woorden leiden tot een stevige conclusie. Maar niet getreurd er is een nieuwe aanpak nodig die gestoeld is op informatie die besluitvormingsdominantie gaat

opleveren om de grote uitdagingen van onze tijd (klimaat, armoede en gezondheid) gezamenlijk het hoofd te bieden. Niemand beter uitgerust dan de Krijgsmacht en dan vooral de luchtmacht om dat te doen, vindt deze hoogste luchtmachtofficier. In de toekomst zullen grote aantallen kleinere wapensystemen nodig zijn die snel van ontwerpfase naar inzetbaarheid evalueren.

Maar niet alleen dat. *"We zijn allemaal medeverantwoordelijk voor onze collectieve veiligheid en het is tijd dat we die bal gezamenlijk oppakken. (...)"* Stel je eens voor *"wat we kunnen bereiken als één op de duizend aardbewoners, pakweg zeven miljoen mensen dus, hun energie in gaan zetten voor vrede, veiligheid en vrijheid. Zonder onderdeel te zijn van de formele organisatie, maar gewoon omdat ze het belangrijk vinden."* Het betrekken van mensen kan de weerbaarheid van de samenleving enorm versterken, voegt Schnitger ten overvloede toe. Een Amerikaanse militair hoorde ik al eerder bepleiten dat militairen zich zouden moeten roeren in de civiele sociale netwerken en zo vervaagt de norm tussen militair en burger steeds meer. Volgens de generaal zal Defensie in de toekomst geen op zichzelf staande organisatie meer zijn, maar een onderdeel van een ecosysteem. Wordt het leger dan civiel of militariseert de samenleving?

De conclusie van de beide heren is dat het 'militair ecosysteem' en de revolutie op militair gebied moeten leiden tot een verdere vervlechting van de krijgsmacht met industrie en (semi-)private kennisinstituten, en sterker nog dat de burger steeds meer als een legosteentje moet worden ingebouwd om de informatiepositie van de krijgsmacht te versterken. Alleen met militairen redden we het niet meer, daarom worden liefst alle burgers ingelijfd.

Zie ik spoken? Als antimilitarist ben ik voorstander van een leger in de kazerne dat doet wat de bevolking wil. En zeker geen voorstander van een alom gemilitariseerde maatschappij. Ik zie soms nuttige bijdragen van de krijgsmacht, maar ook een functie om de samenleving rustig te houden, bevolkingsgroepen (vluchtelingen!) te controleren en belangen van B.V. Nederland elders in de wereld te verdedigen. Deze taken zijn lang niet altijd in het belang van alle burgers. Bovendien betwijfel ik hartgrondig of het leger wel de geëigende organisatie is om problemen in de gezondheidszorg, klimaat en armoede aan te pakken. Verhogen van militaire onderzoeksbudgetten en een nieuwe lichter wapens gaan juist ten koste van die mooie doelen.

Eerder schreef ik over nieuwe technologie: *De mens en mot als wapen*

Teksten zijn ook te vinden op:
konfrontatie.nl
broekstukken.blogspot.com

Ik schrijf door!

Voor de Amsterdamse buurtkrant De Staatskrant leverde ik vijf jaar lang een column en artikelen. Ik leerde er dat ieder mens minstens één verhaal heeft dat het waard is om naar te luisteren en op te schrijven. Voor Stop Wapenhandel schreef ik veel korte stukken, waardoor ik mijn vakkennis op peil wist te houden. Het onderzoek samen met hen naar de landen die Nederlandse wapens krijgen of kregen en meedoen aan de bombardementen op Jemen is een van de belangrijkste teksten waar ik het afgelopen jaar aan bijdroeg. Dit jaar schreef ik een omvangrijk onderzoek naar de implementatie van Europese regelgeving in de Nederlandse wetgeving voor het Vlaams Vredesinstituut van Vlaamse Parlement (VVI). Het wordt verwerkt in een VVI-publicatie. Wel openbaar is een rapport over belastingontwijking en de defensiereuzen dat ik schreef voor Stop Wapenhandel en het Transnational Institute (TNI), een organisatie die een belangrijke bijdrage levert aan het verspreiden van progressieve en linkse meningen, ideeën en praktijk.

Samen hebben die teksten van de voorbije twaalf maanden de omvang van een boek. Daar ben ik erg blij mee, omdat ik niet had gedacht nog zo uitgebreid te kunnen schrijven en denken. Ik neem mijn rust, maar probeer ook door te gaan. Dat dit lukte, heb ik te danken aan Konfrontatie, De Staatskrant, AMOK/Vredesmagazine, Ravage, VPRO's Argos, Volks-krantblog, TNI en Stop Wapenhandel, aan de SP en mezelf.

Ik ben ziek. Ik heb pijn. Altijd. Dat vreet energie. Maar voel ook de noodzaak te luisteren, lezen, zoeken en schrijven met respect voor gelijkgestemden en zogenaamde tegenstanders. Ik probeer feiten op te diepen. Maar niet zonder doel. Hoe? Wat? Waar? Wanneer? Waarom? Kan je het ook anders zien? Die vragen probeer ik niet te vergeten. Maar het doel is een wereld waarin macht, rijkdom, kennis en ook gebrek en schaarste eerlijk worden gedeeld. Objectief? Nee. Maar volgens mij is objectiviteit onvindbaar; sterker nog: een leugen.

Martin Broek Journalistiek Onderzoek, augustus 2016.